

НА ПЕРЕДЛОМІ
ЖУРНАЛ ПОЛІТИКИ І ЛІТЕРАТУРИ
ТА МИСТЕЦТВА ПІД РЕДАКЦІЄЮ
О. ОЛЕСЯ.

ВИХОДИТЬ
1-10-70
КОЖНОГО
МІСЯЦЯ.

ЧИСЛО 2
1920
КЕРЗЕНЬ
У ВІВНІ

ЗМІСТ.

А. Хомик: Шевченко і революція 1. / **Б. Лепкий:** Мої гори 7. / **А. Крушельницький:** Фінал трагедії 7. / **П. Стах:** На тихі води, на ясні зорі... 14. / **Ю. Сірий:** Перли 15. / **О. Колесса:** З низки пісень „Кривавими слідами“ 17. / **І. Борщак:** Договір про Лігу народів 20. / **О. Олесь:** Нас ждуть 24. / **Др. М. Бодруґ:** Чи можливий є союз народів 25. / **В. Павлусевич:** Із лірики 28. / **Г. Гасенко:** Найя з Джунґлів 29. / **А. В-ич:** Консолідація українських правих груп 31.

Spectator: Міжнародно-політичний огляд 34. / **Др. С. Міллер:** Сучасна господарська доля Австрії 38. / На українських землях 40. / Наша діяльність за кордоном 44. / **Д. Л.:** Огляд всесвітнього революційного руху 46. / **Т. Г. Масарик** 50.

Преса 50. / Хроніка 54. / Критика і бібліографія 62. / Лист до редакції 64.

INHALT:

A. Chomyk: Schewtschenko und die Revolution 1. / **B. Lepkyi:** Meine Berge. 7. / **A. Kruschelnyzkyj:** Das Finale einer Tragödie. 7. / **P. Stach:** Den ruhigen Gewässern, den lichten Sternen entgegen. **G. Siryj:** Die Perlen. 15. / **A. Kolessa:** „Aus der Liedersammlung „Auf blutigem Wege“. 24. / **E. Borschtchak:** Der Vertrag über die Völkerliga. 20. / **O. Oles:** Wir werden erwartet 24. / **Dr. M. Bodrug:** Ob der Völkerbund möglich ist. 25. / **W. Pawlusewytch:** Aus der Lyrik. 28. / **G. Hasenko:** Naya aus den Dschungeln. 29. / **A. W-itsch:** Die Konsolidation der ukrainischen rechtsstehenden Parteigruppen. 31.

Spectator: International-politische Rundschau. 34. / **Doktor S. Müller:** Die wirtschaftliche Schicksalsstunde Österreichs. 38. / Aus ukrainischen Ländern. 40. / Unsere Tätigkeit in der Fremde. 44. / **D. L.** Rundschau der revolutionären Weltbewegung. 46. / **T. G. Massaryk.** 50.

Die Presse. 50. / Chronik. 54. / Kritik und Bibliographie. 62. / Ein Brief an die Redaktion. 64.

CONTENU.

A. Khomyk: Chevtschenko et la revolution. 1. / **B. Lepkyi.** „Mes“ montagnes. 7. / **A. Krouchelnytzky:** La fin de la tragedie. 7. / **P. Stákh:** – Aux eaux tranquilles, aux astres lumineux. 14. / **G. Siryi.** Les Perles. 15. / **O. Kolessa.** – Du cycle „Les traees sanglautes“. 17. / **I. Borchtchak.** Le traité de la ligue des nations. 20. / **O. Oles:** On nous attend. 24. / **Dr. M. Bodrougue.** Est-ce-qu'une ligue des nations est possible? 25. / **V. Pavlousevytch:** Des lyriques. 28. / **G. Gassenko:** Naia des jungles. 29. / **A. V-itsch:** Consolidation des groupes droites ukrainiens. 31.

Spectator: La politique internationale. 34. / **Dr. S. Muller:** Le sort économique de l'Autriche contemporaine. 38. / **D. L.** Revue du mouvement revolutionnaire mondial. 50.

Revue de la presse. 50. / Chronique. 54. / Critique et Bibliographie. 62. Une lettre à la Redaktion. 64.

НА ПЕРЕЛОМІ

ЖУРНАЛ ПОЛІТИКИ ЛІТЕРАТУРИ
ТА МИСТЕЦТВА ПІД РЕДАКЦІЄЮ
ПОДІЄСЯ.

ЧИСЛО 2. | ВІДЕНЬ, ДНЯ 10. БЕРЕЗНЯ 1920. | РІК I.

А. ХОМИК.

Шевченко і революція.

Не дай спати ходячому,
Серцем завмірати
І гнилою колодою
По світу валятись;
А дай жити, серцем жити
І людей любити,
А коли ні, то проклинать
І світ запалити.

Може це тільки випадок, що річниця уродин і смерти великого нашого поета-революціонера і народини великої російської революції 1917 р. припадають майже на той самий день, на бурхливий провесняний день березня. Одначе коли вдумаємося в многострадальне життя Тараса і многострадальне життя народів, що стогнали в московський тюрмі, на каторзі, в карних баталіонах, своїм трупом застеляли поля бойовищ в безлічі імперіалістичних царських воєн, то знайдемо органічне споріднення з життям найбільшого славянського поета і життям поневоленних народів.

І ці народи інстинктивно відчували, що в перший день зламання царських кайданів, треба згадати тих всіх борців за право бути людьми, що, починаючи від декабристів, на протязі століття поклали свої буйні голови во імя ідеалів правди — істини і правди — справедливості, во імя ідеалів гуманності.

Найбільш видатною постаттю серед великої сімї революціонерів є безперечно Тарас Шевченко і тому, як тільки вибухла революція, не було мабуть

церкви на безмежних просторах бувшої російської імперії, в котрій не відслужено панахиди по людині, яка в часи найстрашнійшої миколаївської реакції мала смілість кинути запальне слово протесту і бунту, і за те велике революційне слово заплатити тюрмою, службою в карнім баталіоні за Уралом, зламанім життям, підірваним здоров'ям і врешті передчасною смертю.

Саме тим святкуванням пам'яті Тараса усіми бувшими невольниками білого царя без різниці національності, ім'я Шевченка набрало інтернаціонального східньо-європейського значіння. Добрим словом згадав великого страдальця і Грузини і Вірмени і кавказькі народи, в обороні котрих станув Шевченко в своїм незрівчаним щоденному вилову і пластики образів „Кавказі“, не зламаним тихим словом згадали його Москалі і Татари. Принаймньому ця сіра, безчисленна маса аграрного всеросійського пролетаріату, котрий був визискуваний малою горсткою зубрів, що „продавали, або у наїми віддавали не негрів, а таки таких хрещених, простих.“

Революційні гасла, кинені Тарасом Шевченком, які старалась здушити і згасити брутальна сила жандармської охрани, вибухли в перших днях резолюційної романтики з елементарною імпульзивністю і хто переживав ці великі дні підйому народнього гніву, той мав вражіння, що державний переворот зробили не волинці і преображенці, діти того самого народу, але що його зробив Шевченко.

„Поховайте та вставайте,
Кайдани порвіте
І вражою злою кровю
Волю окропіте.“

співали непроглядні маси сірого люду по всіх закутках Великої України і не тільки співали, але вдійсности ті кайдани рвали і збиралися „окропити волю, вражою, злою кровю“

Дивна аналогія панує між життям і долею Шевченка, і життям і долею цілого українського народу. В деяких виданнях Кобзаря поміщено ілюстрацію хати, в котрій народився Тарас. Щось більше нужденне, обідране і кривобоке, як отся низенька хата, в котрій загорілося високе полумя національної і революційної української, і не тільки української, але вселюдської думки, годі собі представити. І яким контрастом, яким какофонічним тоном в соціальнім акорді являється вона в порівнанню з високими палатами чужинців, або національних дезертерів, які неначе паразити обсіли великий народ і довгі роки висмоктували всі його життєві соки! Досить помістити побіч себе малюнок хати, в котрій Шевченко побачив світ і палату, в котрій народився його сучасник який небудь аристократ з родини Потоцьких або Браніцьких, щоби зрозуміти необхідність, історичну необхідність революції. І дійсно нужденні, обідрані хати, яких на Україні, дякуючи національній експлуатації,

— безліч збунтувались проти високих палат і народній гнів змив їх з лица землі. Непросядні маси земельного пролетаріату, з лона якого вийшов Шевченко, цілком справедливо відчули, що ці високі палати, вигвори чужинської витонченої культури — це неначе символи їх неволі, це неначе кузні в яких кується безнастанно кайдани для цілого великого народа. Високі палати — це прокляток українського народа, так само, як вони були проклятом, що т-жив на цілм, повнім страждань, життю Тараса.

В обідраних і кривобоких хатах, подібних до хати Шевченка, жили тільки фізичні раби — кріпаки, котрі одначе не забули, що були колись вольними козакам, що колись боролись за національну і соціальну правду — справедливість. В високі палатах жили люди фізично вільні, але моральні раби — д генерати, котрі поклонялись неправді, гнобили слабшого і гнули сину перед сильнішим.

Слава великого поета дала доступ Шевченкові до сальонів не як панському козачкові, що закурює люльку панові, але як його окрасі. Одначе Шевченко ніколи не почував себе добре в тих сальонах, ніколи не знизився до ведення банальних, плоских, „сальонових“ розмов, ніколи не був „сальоновим львом“ і як тільки побачив, що господар-пан обходиться із своїми крeпайками та службою не по людськи, він не тільки мав смілість запротестувати, але в друге вже цього сальону не відвідав. З своєї кривобокої і обідраної хати вині: Шевченко почуття пролетарської гордості і людського достоїнства, котрого так бракувало „сальоновим лвам і лвицям.“

В історичних стремліннях українського народа і в особистих стремліннях Шевченка панув повна аналогія. І Шевченко і український народ — це заковані раби, котрі терпеливо, з завзяттям, з цілою енергією стараються порвати кайдани. Хто має почування того, що він раб, хто відчуває нестерпніть свого рабського становища, той вже не раб. Раб не бунтується, а кориться. Шевченко був до 24. року життя фізичним рабом. На волі жив тільки девять років і цей короткий час він використав на те, щоби допомогти порвати кайдани українського народа. Своім запальним словом, своїми вогняними образами національного горя, він неначе рефлектором освітлив темні, безпросвітні сторони нашого національного життя і „своім невченим оком заглянув в наші душі глибоко, глибоко.“

За цю смілість, за нечувану відвагу, за консеквентну оборону заплатив Шевченко десятилітньою каторгою, котра підірвала його здоровля і з молодої людини зробила діда, що стоїть над гробом, діда, котрий одначе не зломився, не подався, не скорився, котрий в своїх трьох останніх роках дав нам поеми великої сили, дав нам працю, гідну титана. На 47 років життя жив Шевченко на волі тільки 9 років і 3 роки під поліцейським доглядом і не дивлячись на це, ми не знаємо більш вільної з морального боку людини, як він.

І наш народ тільки дуже недовгий час жив на свободі. В дитиннім віці своїм, в княжій періоді, він дав задатки великого талану і умів піднести свою культуру до такої висоти, на якій не стояв тоді жаден з західно-європейських народів. Цєю, витвореною за світлих днів свого дитинства, культурою жив український народ до наших днів і доніс її, не дивлячись на катастрофи, які приходилось йому пережити на протязі історії. І ця національна культура, котру придбав народ за княжих часів, дозволила йому порвати кайдани і на недовгий час заложити другу козацьку державу під Богданом Хмельницьким. Та не довго міг співати український народ тріумфальну пісню:

Та не має лучше, та не має краще
Як у нас на Україні
Що не має Ляха, що не має пана,
Не буде унії.

За свій демократизм, за свою гуманність прийшлося заплатити українському народові московською тяжкою каторгою. Шевченкові в тій каторзі сам цар Микола I. заборонив писати і малювати. Українському народові не тільки цар Микола, а всі царі, починаючи від Тишайшого, а кінчаючи Миколою останнім, заборонили плекати рідну культуру, не тільки писати і малювати, але навіть говорити по українськи. Не дивлячись на це, український народ поборов перешкоди, які стояли на його шляху і недалекий той час, „коли він стане у народів вольнім колі.“

І хоч не має мабуть народа на світі, котрого історична доля примусила би жити так довго в чужій неволі, як український, всеж таки ледви чи знайдеться на світі народ більш свободолюбний, як саме він, і цю свободолюбність він маніфестує на кривавих полях бою. Шевченко — раб, але славний раб, і народ його — раб, але славний раб з невмірущим ідеалом свободи, справедливости і краси, во імя котрих сини його вмірають сотнями тисяч, во імя, котрих палають його села і міста

Коли помер відомий польський поет української школи, Богдан Залеський в глибокім віці, як 90-літній дід, некрольої підкреслили, що фактично він вже давно помер морально, і що тепер наступила тільки фізична смерть. Іван Франко дозволив собі навіть на анальоїю. На римськїм кораблі рознеслась чутка, що помер бог Пан. Це викликало сензацію не тому, що він помер, але тому, що він так довго жив. Бувають поети і діячі, які вмірають ще за свого життя і таких більшість. Але бувають поети і діячі, котрі не дивлячись на свою фізичну смерть живуть дальше і не збираються помірати. До таких безсмертних належить і Шевченко, а саме тому, що ті ідеали, за які він боровся, ще не здійснилися.

Чи порвано вже кайдани? Чи люди всі стали рідними братами? Чи минув уже той час безповоротно, коли була кругом неправда і неволя?

Чи не старається один народ поневолити другий, визискати його? Чи запанувала правда і краса?

Болючі випадки останніх днів, гостра криза, яку переживає наш народ і цілий світ, озвірілість і одичіння, які розгулялись, брудний егоїзм і національна заскоружливість та нетерпимість, які справляють тепер свої дикі оргії, аж надто виразно дають докази протинного. І тому Шевченко ще не пережився. „Кавказ“ і „Живим і мертвим“ і „Іван Гус“ і „Чернець“, хоч писані тому кілька десятків літ, мають на собі сліди сучасности. „Кавказ“ міг так само бути написаний не в час кавказької але загально-європейської війни і в цілій європейській літературі ми не знаходимо більш сильного осуду на імперіялізм, як саме в тій поемі. І мабуть нігде не прочитаємо такого гострого осуду на психологічне рабство, на лицемірство і безхарактерність, яка в „Посланію.“ Образ революціонера в „Івані Гусі“ і „Чернці“ зроблений красками, які не полиняли до цього часу. Одно слово, не має в цілім „Кобзарі“ ні одного рядка, котрий би перестарівся, котрий би не будив революційної енергії

Шевченко помер 59 років тому і лишив нам найбільший скорб, вічно свіжу, невмірущу книгу, „Кобзаря.“ Ми читали його зразу потайки, в відписах, потім друкованого за кордоном, бо майже всі поезії Тараса були заборонені, і це дає найкращий доказ, що Шевченка боялись після смерти не менше як живого; ми виховувались на нім і наші літературні критики коментували його здебільша не цілком вірно. Одні робили з його святця-церковника, щоби притягти „Кобзаря“ на клерикальну службу, другі навпаки малювали його, як атеїста-богохульника, треті робили з його партійного діяча, борця за здійснення на пр. соціал-демократичної чи навіть соціал-революційної програми. Кожний з тих коментаторів старався звизити Шевченка, приоздобити його чи то попівським клобуком, чи то фригійською шапкою. Одначе Шевченко — індивідуальність занадто визначна і яскрава, щоби її можна було зміряти мірилом якої небудь партійної програми. І тому саме, що майже кожний з коментаторів Шевченка належав до тої чи другої партійної групи чи гуртка, їх коментарі не могли бути правдиві і замість того, щоби зясовувати незглибиму тайну Шевченкової прометеїської поезії, її затемнювано. Ми відчували космічну силу Шевченкової поетичної творчости, одначе не могли зрозуміти, в чім полягає ця сила Шевченкова поезія була для нас неначе вогняним стовпом, який верхом сягає зір. Коментаря одначе до Шевченкових творів ще ніхто не написав. Пише їх тепер кривавими буквами само життя, пише їх потоками крови, сотнями тисяч трупів. В „Кобзарі“ ми знаходимо проймаючі жахом образи, котрі тепер в часі кривавої громадянської війни і революції стали реальністю. Тепер по Україні дійсно „ходить чума з лопатою і рие, рие гробовища,“ тепер дійсно страшний косар „тне, не спочиває, на нікого не зважає,“ те-

пер „широкий та дужий Дніпро дійсно червонить синє, та ще не напоїв,“ тепер „дійсно Україна запалює світ,“ бо Господь не дав їй жити і людям любити. „Але головна річ Україна й український народ не валяються гнилою колодою по світу.“

Так справді, революція, українська революція пише кривавий коментар до Шевченкового „Кобзаря.“

Шевченкова поезія, так само як революція, мають свій первопочин в космосі, і тому і одна і друга незглибимі, бездонні. Звідціля походить їх елементарність, їх заумність. Революція одначе буде мати колись свій кінець. Соціяльні сили уляжуться, дійдуть до певної рівноваги і ця рівновага буде інакша, як за безпросвітних часів реакції, в яких довелося жити і терпіти Тарасові. Дуже можливо, що коли не всі то багато ідеалів соціяльної справедливости, національної толеранції, добра і краси знайдуть зреалізування. І чим ближче ми будем приближуватись до здійснення Шевченкових ідеалів, тим більше ростиме культ Шевченка, як громадянина. Що так є, можна доказати історичними документами. Московський критик Бєлінський не міг нічого більше вичитати з поезії Шевченка, як „грає, грає, воропає.“ Та як тільки, не без співучасті Шевченка, знесено кріпацтво, Шевченка пізнали і признали всі як гнія, як вел кого співця і народнього трибуна „sans peur et sans reproche.“ І чим більше ми віддаляємось від сумних і темних часів фізичного життя Тараса, тим більше росте його могутня постать. Мається вражіння, що Шевченко не вмер в Петербурзі, але що його, як Прометєя, прикував до скали на Кавказі Зєвес — цар-самодержець, і що його двоголавний орєл довбив в йому щодень ребра і розривав серце. Цілих пятьдесят років терпів Шевченко і його народ ці тортури, аж поки Геракл — революція не розкувала Титана. І тепер Шевченко в почоті не тільки у нас але і в совітській росії. Ні одному свому, національному поетові большевики не ставлять памятників у себе дома, в чисто московських містах, тільки Шевченкові і тим вони підкреслюють вселюдське значіння Шевченкової поезії.

І не даром це вони роблять. Першим, хто завдав смертельний удар монархічній, імперіялістичній системі, був Тарас Шевченко. Читайте його „Сон“ його „Царів“ і побачите, якою бездонною ненавистю палав Шевченко до помазанників божих. Він — лкдина м'яка і ніжна мріяв про той час, коли то „царя до ката поведуть.“ Царя дійсно повели до ката, а Шевченкові поставлено памятник в Москві. Могутнього царя, пана життя і смерти мільонів, поборов кріпак силсю свого духа, своїм революційним ентузіазмом.

БОГДАН ЛЕПКИЙ.**Мої гори.**

Гори мої гори,
Зелений розмаю,
Хоч вже тільки літ минуло,
Я про вас гадаю.

Бачу кожно стежку,
Чю кожно річку,
Не одну я про вас, гори,
Передумав нічку.

Не одну я нічку
З собою балакав,
Як би не цей сивий волос
То можеб і плакав.

Як би не цей волос,
Горем побілілий,
Можеб до вас мої мисли
Пташкою летіли.

Пташкою летіли,
Хмарою угнали
Там, де наш серця райським
Квітом процвітали.

АНТІН КРУШЕЛЬНИЦКИЙ.**Фінал трагедії.**

Та не однаково мені,
Як Україну злії люде
Присплять. лукаві. і в огні
Її окрадену збудять . . .

Спільно пролитою кровю, спільною тюрмою об'єднується дух народа

* * *

Велика, безкрая, бездонна глибина трагедії нашого народа.

Закований сусідами погнав у жорстокій тюрмі цілі століття, похилився в ярмі неволі, дійшов до найнижчого ступня свого приниження— до забуття імени свого.

У такому стані застала його світова війна, і потрясла його, невольника, в його тюрмі! І задзвеніли кайдани, а їх звук був для нього гаслом до боротьби за волю: кидається у вир тієї війни наш народ на всьому просторі українських земель. А на устах у нього гасло: братів визволяти. Сам невольник — зривається братів визволяти.

І зачинється визволювання. Стають ряди Січових Стрільців по одному боці боевого фронту, йдуть визволяти братню Україну, братній український народ із під московського ярма. А проти них стоять цілі маси українського народа. несуть теж визволення галицьким братам із під польської й австрійської кормиги. Карпати, Маківка, Золота Липа — це болючі свідки кровавих змагань рідних братів, синів одного народа, що, самі поневолені,

братів визволяють. Кровава болюча трагедія на цілі роки простягається. Найбільш може кровава із усього, що діялося в тих роках на землях обхоплених пожаром війни, — бо добровільно взята на свої плечі, бо свідомо ведена по обох боках. Так тут, як і там, — в користь завойовника.

Розвалюється московська тюрма, за нею Австро-Угорщина, об'єднуються віти українського народу, настає мент коли спадає полуда з очей, коли новий ідеал: самостійної України, просвічує всьому народові.

А враз починається друга доба української трагедії. Придніпрянська Україна, яка видвинула ідеал рівності, єдності, братерства, яка простягла своєму народові, кривавим потом злиту, землю, тюрмами і Сибіром виковувану волю, падає у вир братоубійчої боротьби з німецьким переможцем і його креатурою гетьманом і з червоною Московщиною, яка їде на Україну по пшеницю і вуголь, і несе їй за те дилу чрезвичайку і загалу української національної ідеї. У тих завзятих змаганнях, на ліво і право, не може та, щойно відроджена Придніпрянщина, остоятися на позиції, не може сконцентруватися, не може закріпити свого становища

Мається вражіння, що падає і падає все що раз низше.

І під таку хвилю, вибивається на волю галицька земля. І зараз від першого моменту стає в огні боротьби із своїм польським сусідом.

Трагедія в тому, що обидві ці землі не можуть об'єднатися, як цього бажає народ, як стремлять до того всі кращі уми. Галицька земля за слаба, щоб видержати напір більш чим двадцять мільонового противника, оглядається на свою посестру. А Придніпрянщина, сама в огні, не може кинути сил своїх на західний фронт. Отся слабість обох визволених земель, кинених долею до боротьби на всіх фронтах, стає першою стіною, першою перпоною до повного об'єднання.

А рівночасно і тут і там є свої болі, є свої порахунки. Придніпрянщина, у якої прокинулася пам'ять, як то Московщина козацькими кістками мостила петроградські канали, як цвітом українського народу, визвольними духами, московські тюрми засипала, далеку Сибір ници з-селювала, почувала одно: Московщина це найстрашніший ворог України — царська, гетьманська, чи большевицька, — однаково! Вона все загалу несе Україні! А що сама слаба до боротьби з тією Московщиною, шукає Придніпрянщина союзника. І хто-ж найкращий, найбільш природний союзник для неї, як не той, хто сам до вчора стогнав в московському і германському ярмі? Хтож зрозуміє краще користь із того, щоб розбити стару, могутню Росію, царську чи большевицьку тюрму народів, яка загрозувалаб йому у будучому — коли не Польща.

А на жаль із Польщею їде боротьба на західних українських землях

Але Галичане лишені собі самим, теж мусять підмоги шукати! Те, що на Придніпрянщині неясне було, те тут від перших днів світової війни про-

явилося з цілою силою. Ще за старої Австрії стають відрухово поруч себе два легіони до боротьби проти Росії: український і польський. І зараз у першому зародку українського Січового Стрілецтва підступні провідники польської нації підставляють ногу українським змаганням. Стрілецтво, яке мало бути в Австрії символом відродження української нації, повинно було розійтися. Вратувалися тільки останки. А потім прийшов Талергоф із тисячами жертв, закинутих туди польсько-австрійськими патріотами. А потім прийшли тисячі шибениць, на яких повис цвіт українського громадянства, доведений туди патріотичним польським громадянством і страчений рукою польських командантів. Це все було ще тоді, коли і Польща в ярмі стогнала, коли ще польський народ змагався за свою волю.

А врешті прийшла доба найзавзятіших змагань за весь час світової війни: українсько-польська війна за галицьку землю. Проти малої горстки стає весь польський народ. Кожний шматок української землі, з якого польський завойовник викине переможною своєю силою українського жовніра, переминяється в кроваве грище озвірілою й опянілого побідого жовнірства, а за ним приходять польський суддя і кат, польська тюрма, шибениця і розстріл!

І в таку хвилю, коли галицько-український народ стоїть над берегом пропасти, звертаються його очі на схід: „Не може нас взяти, не може нас оборонити Україна, нехай бере нас, нехай боронить нас перед польською навалю Московщина! Краще загинати в московському морі, чим у польському болоті!“

Трагічний крик розпачі народа, крик загроженої в своєму національному існуванню західньої української, галицької землі,

Яка страшна трагедія, яка бездонна трагедія! Дві частини української землі, загрожені в моменті відродження двома віковичними ворогами, кожна з них іншим, замість, щоб кинутися собі в обійми і спільними силами боронитися до останка, хочби прийшлося хвилево загинати, простягають дружні руки до спільного ворога України. Благають підмоги, кожна з земель у ворога своєї посестри, — спасителем своїм його вважаючи. Яка бездонна трагедія, який безмежний крик розпачі української землі!

* * *

Сталося те, що мусіло статися, що було неумовною konieczністю, що було трагізмом української нації, розбитої кордонами. Українська національна думка, українська душа мусіла перейти кровавий хрест свого відродження свого зєдинення. Море крови на полях бою проти Московщини і проти Польщі, море горя і сльоз у московських та польських тюрмах, цілі могили трупів у московських чрезвычайках та польських Пикучах, Ланцутах, Берестях, Домбах, Стшалкових, Вадовицях, Ялівцях і інших польських чрезвычайках. Це жертви нашої нації в боротьбі за визволення.

А трагедія обезднання, кидає галицьке стрілецтво в обійми чорної сотні московської. А чорна та сотня, одним лицарську зброю їх однімає, а других у донецькі льохи, копальні вугля під землю закидає, і цих і тих за те, що брати братів відказуються мордувати. Болюча заплата галицькому народові за зневіру його провідників, за необережність в довірю до „братньої“ Москви.

І таж сама трагедія обезднання, кидає провідників Придніпрянщини в „братні“ обійми Польщі. Дорого прийшлося платити польській чорній сотні за ту „братню“ любов, довіря, сподівану підмогу.

Скасування українського уряду на занятій польським військом українській землі, припинення державного українського апарату, привернення панів-поміщиків, а враз і відібрання селянам усіх надій на землю, усмирювання „селянських повстань“ на Волині і Поділлі, полон придніпрянського козацтва і закинення його у польські чревичайки. На уклінну заяву українських послів у Варшаві — цинічний насміх пана над своїм холопом. Га-ло: Na Dnię! — Отце малий реєстр тих благ, що принесла їх Польща на Україну. Врешті скасування української мови на Україні:

Чи все вже? А той перфідний вчинок дня 11. лютого, та бездоння перфідія польського уряду, який за безмежну наївність і отвертість платить — підступним арештом: те арештовання у Кам'янці міністра-президента Мазепи, голови варшавської дипломатичної місії, міністра Лівіцького, міністра Безпалка, уповноваженого українського уряду ректора університету Огієнка і голови Національного Союзу Корчинського, а з ними трьох сот урядовців Тоді, коли цей уряд з довірям віднісся до Польщі, присив підмоги проти Московщини

Обидві ці долі — і Галичан і Придніпрянців, страшні, безмежно болючі, але доконче були потрібні! Неумолимо конечні! Це та судьба в трагедії українського народу, об яку він мусів ударитися, коли трагедія народу мала дійти до завершення. Це той фінал трагедії зневіри в свої обезднані сили, від якого має зачатися відродження обезднання українського духа, опертя на свої власні сили. Москва ще раз дала науку Україні, що не виволитись їй із кігтів північного ведмедя. А Польща зайвий, може останній, раз відкрила обличчя історичної нікчемности своїх політичних провідників. Та Польща з таким розумінням моралі, з таким розумінням міжнародної етики, о скільки б оплески свому урядові, ледви чи зможе найти собі місце в будучому колі вольних народів. Нашадки теперішнього польського уряду довго стиратимуть пляму ганьби з чола своєї нації.

* * *

Настає великий, важкий, один з рішачючих моментів для українського громадянства. Не того, що не відстрашене проклонами Шевченка, який не мав досаднішої назви, як „грязь Москви“ й „варшавське сміття“ для тих

„руїників“ для тих малодухів, пішло ще раз тим шляхом. Вони, як зачали, так далі верстатимуть грузький шлях в Москву й у Варшаву.

Великий момент настав для громадянства, яке з вірою іде будувати самостійну, незалежну Україну. Йдуть тут попри себе, часами стають і проти себе, різні течії, які виписали на своєму прапорі гасло: самостійна соціалістична Україна. Коли йдуть проти себе, мусять під цю хвилю неодмінно змінити фронт, ставати в один ряд і тягти державний віз до одної мети. Обєднає їх політичний спільний ідеал: самостійна Україна. І тут ніяка сила: ні ближша ні дальша Антанта — не допоможе їм своїм признанням, а Польща дала болючий приклад, що варта чужа військова допомога. А також не припинить їх у праці будовання самостійної держави антантська, ні германська, ані польська військова сила; ані московські большевицькі походи по українське збіжжа. На це вже стільки доказів дав український народ, такі, здавалось не переможні, ворожі полки розруйнував, що навіть найтвердіший лоб уже зрозумів, як небезпечно походом йти на Україну.

Обєднає їх далі розуміння найбільш життєвого суспільного питання українського народу: наділу селянства землею. І коли тут є в чому різниця, то перш за все в тому, чи земля має прийти за викупом, чи без викупу. Коли вирішиться питання про заінтересовання української держави в селаті землі на річ і на користь держави, то питання про відшкодування властителя, майже уступає з денного порядку. Кожний, хто користувався зисками з надміру і надвартости праці селянства, давно вже відшкодував себе чужим трудом і держава могла б і повинна б забезпечити досмертною платнею або безплатним поміщенням в приюті старців тих, що не мають ніяких сил до праці і, викинені з землі, мусіли б загинати. Це вже є частинне відшкодування неспосібних до праці властителів. Не буде йти в старечий приют на кошт держави той, у кого здорові руки і ум до якої небудь державної або громадянської праці.

Друге питання в земельній справі, на якому не погоджуються зближені до себе суспільні групи, це питання приватної власности, частинної або повної націоналізації або соціалізації землі. Це питання на стільки складне, що його годі вирішити партійними програмами. Його вирішить народ пр явом своєї волі через законодатний орган. Як з одної сторони безглядно потрібні для держави більші комплекси землі для удержання в силі розвитку найбільшої цінности України — цукроварського промислу, а при знесенню капіталістичних лятифундій можливе це тільки шляхом соціалістичних спілок, так з другої сторони, не можна легковажити вродженого чи набутого замилювання української селянської маси до індивідуалістичної господарки, опертої на приватну власність. На всякий спосіб це питання не сміє стати в дорозі об'єднанню всіх споріднених соціальних груп, хоч на яких би вони

стояли екстремах під цим зглядом. Не узгляднено тут комуністичного способу загосподаровування землі. Вже повизший розгляд кидає світло на розбіжність поглядів соціальних програм, які мусять числитися з потребами реального життя і свої максимальні стремління прикривати всякими меншими або більшими фіговими листками. І коли життя накаже при обднанні відсунути цю справу до пізнішої розвязки, о скільки трудніше булоб поставити їх комуністичній струї як категоричний імператив при обднюванні внутрішнього фронту.

Врешті ще одно питання розеднює ріжні політичні і суспільні струї, а саме питання про організацію і компетенцію законодатного органу. Проти себе стоять два принципи, парламентаризм і радянська система.

Обидва вони записалися в історії нашого народа чорними красками: парламентаризм в австрійському парламенті, а ще більше в галицькому соймі і в російській Думі. Парламент — у якому горстка верхніх слоїв громадянства має рішучу перевагу над міліонами робучого люду і може в імені того-ж люду кувати для нього кайдани, це благодать, яку наш народ збаг до дна своєї зболілої душі. Але і радянська система, яку принесла нашому народові большевицька Москва, ще чи не дошкульніще записалася на його шкурі. „Совіти“, в яких приходять до голосу міські чужинецькі елементи, дуже часто найгірше московське і єврейське міське шумовиння, яке в імя принципа: „вся власть трудовому народові“ — виконує свою власть над нашим сільським народом, без його участі, проти його волі і на його шкodu, — це страшна власть. Маючи до вибору два лиха: таку радянську систему і найреакційніший парламент, наш народ, здається, не завагався-б за чим подать свое слово.

Але вже в недovгій історії нашого відродження мали ми посередні форми законодатного органу, а саме Центральну Раду, галицьку Національну Раду, Державну Наряду в Камянци (передпарламент), і Трудовий Конгрес у Києві. Ані галицька Національна Рада, ані Камянецька Державна Наряда, хоч мали, одначе не могли і неповинні були мати претензій на правдиве заступництво інтересів народа і на висказування правдивої волі народа. Трудовий Конгрес, це з огляду на наше лихоліття одноднівка, якої все значіння в тому, що затвердила Директорію і признала її в імені народа за тимчасову верхню власть Української Народньої Республіки, хоч як доривочно і не продумано зложений, все-ж таки Трудовий Конгрес міг був стати завязком справжнього законодатного органу.

Радянська система, оперта на трудовому принципі має свої добрі й лихі сторони, мусить мати своїх прихильників і противників. Перш за все трудовий принцип — це поняття доволі тяжке до означення. Колиб обняти ним людей, що працюють без визиску чужої праці і тільки таким людям дати

голос в законодавстві, треба-би бути справедливим і, не даючи змоги противним групам заступати законно своїх інтересів, не повинно би вимагати від них праці в користь держави. Іншими словами, держава повинна би відразу перебрати в свої руки всю індивідуалістичну капіталістичну продукцію. Колиж вона цього не може відразу зробити і не робить, повинна допустити до голосу людину, яка фактично працює і якої голос, почислений на рівні з іншими, буде в найліпшому разі голосом протесту або остороги, ніколи рішачим голосом! Так само неморально непризнавати праці умового робітника, оскільки розміри його праці вимагають помічних сил. В одному і другому разі річчю законодавства буде дбати про спинення визиску помічних сил, а ніяким способом не можна відмовити тут і там права називати фактичну працю — працею (трудом).

Яка картина змалюється перед нашими очима при повисшому застереженні для критерія трудового робітника? Приходить до голосу всяка людина, яка працює в користь української нації й держави. Голоси поодиноких громадян укладаються в систему рад: для найнижчої одиниці села — громадська рада, далі волосна і повітова рада, далі рада землі або так звана краєва рада, і врешті остання: рада цілої держави, однаково чи буде це сойм, чи буде це трудовий конгрес, чи буде це з'їзд делегатів краєвих чи повітових рад, в кожному разі буде це народне представництво, а його ухвали будуть виразом волі всього народа.

В цій боротьбі поміж двома принципами: парламентаризмом і радянською системою, відбиваються, мов у дзеркалі, змагання двох чинників за власть над Україною: антантських буржуазних кол і московських совітських. Україна, що стоїть уже третій рік у вогні перехрестних змагань цих двох чинників, попала й сама в боротьбу між собою за вислугування раз цьому раз тому союзникові. Якийсь панічний страх відчувається у одних, що ось то радянська система не дозволить Антанті визнати України, у других, що парламентарна п'ятихвостка поведе війною на Україну совітську Росію для заведення на ній влади совітів. Хто зрозумів, що до політичного визволення мусить наш народ йти сам, не надіючися на чужу підмогу, той тим легше зрозуміє, що форми правління народ наш не дасть собі накинути, а заведе таку, яка найбільш буде йому відповідати, заведе форму влади, в якій до рішачого голосу прийде наша селянська маса.

* * *

Отож гасло до обеднання внутрішнього фронту, гасло до обеднання всіх сил, всіх одиниць, які йшли окремо, всіх груп, які не все у згоді тягли наш державний віз, які навіть ізза дрібниць поборювали себе, і цим наносили необчислимі шкоди нашій державности, — це гасло повинно грімкою силою залунати на землях України і скрізь, куди не розсипалось українське громадянство.

А платформа до обіднання внутрішнього фронту:

1. Самостійна соборна українська народня Республіка!
2. Земля і варстат праці робочим рукам!
3. Вся власть трудовому народові, народові, що працює в користь української нації й держави.

П. СТАХ.

На тихі води, на ясні зорі . . .

I.

Де тихі води? де ясні зорі? . . .
В душі, як в пустці, ридає сум,
Гнітять негоди, гнітять суворі
Холодні хмари холодних дум.

Де світ зелений? де мир хрещений? . . .
Туман кривавий клубочить в сні,
І крик шалений, непримирений
Знов крає серце . . . на чужині . . .

Де ясні зорі? де світ зелений? . . .
Морозом віє з далеких гір.
В душі, як в морі бурун страшенний,
Лютує грізний, тяжкий докір.

Хутчій в дорогу, бо в хмарах зорі,
Бо тихі води повив туман! —
Розвієм втому в яснім просторі,
Загоїм болі сердечних ран! . . .

II.

Слова — без барв, а почуття
Давно погашені огні
В душі моїй . . .
Хто збудить знов їх до життя
На чужині
В красі первісній, весняній? . . .

Де те цілюще джерело,
Що з туги й тихих сліз
Розілле сміх,
Що так бурхливо потекло
У бурях гріз
В боях огневих і святих? . . .

Туди, туди — де дужий грім
Ще будить грізно давній сон
І забуття,
Де словом віщим і новим
Дає розгон
До щастя вільного життя! . . .

III.

Й пісні не ті:

Пісні — квітки зав'ялі

Пісні — осінній печалі

В нуднім житті...

На чужині

Могутною луною

Не будить їх ні гуркіт бою,

Ні ті огні,

Що по ланах

Десь рідних ще палають

І нашу воленьку вітають

В крові й сльозах...

Співаче, гей!

Не гайся, не борися:

До рідної землі торкнися,

Як той Антей!

І вищих струн

Нечувани ще згуки

Зіллються вмить на щастя й муки

В страшний бурун!...

Відень, 25. I. 1920.

Ю. СІРИЙ.

Перли.

Електричні ліхтарі заливали хвилюючим сяйвом ulиці, ріжнокольорові будинки і дерева, що бризкали сміхом весняго замашно-рясного цвіту.

Пішоходами, по обидва боки ulиці сунули лави людей і нагадували рукави великої ріки в повідь розділеної посередині вулицею.

Вони течуть і несуть з собою все, що їм трапляється по дорозі до дальшого або ближчого пристановища.

І тих пристановищ так густо: Палаці з розкішними парадними, оздобленими мармуровими кольонами, гірляндами електричних бальонів і зовнішно пишно одягненими швейцарами, театри з приваблюючими плякатами, першоклясові ресторани, кавярні, що манять в свою пащу смашними пахощами їжі, орудні пивниці і невидимі халупи, що десь примостилися в глибині дворів.

Всі вони проковтують, ріжнофарбні, як кавалки пережованого венігрету, купи людей.

Але в натовпі єсть і такі, що не спиняючись минають всі двері й осяйні вікна, поринають кудись в темряву бічних провулків і по яким часі знову виринають звiтiл, щоб злитись з ріжноколіровим „полозом“ пішоходів.

Сі істоти часом нагадують нічних метеликів, що линуть на сяйво світла, часом хижих нічних птахів, що вишукують собі поживи, часом конаючих від втоми рабів якогось нечувано бридкого Експлоататора.

У всіх на обличчі помітна одна ніким не таврована, але яскрава ознака звязку з вулицею. З нею вони звязані, як рослина корінням своїм з ґрунтом. Від неї беруть вони і муки, і втіхи, і радощі

Серед сих істот я побачив і її в перший раз весняного вечора.

У неї в постаті, в руках було щось таке, що говорило про перший її дебют. Гордо несла вона цінности свої й, як королівна, дивилась на натовп

Вона мала всі права на те.

Не могла вона пишатись розкішним капелюхом! Але на що він, коли так пишно спадає нижче пояса розкішна коса?

Не блищали в її ухах діаманти сережок? Та хіба цінністю можуть вони зрівнятися з тими квітками, що шаріють на щоках її?

Нащо їй і разки намиста, коли так щедро може вона дарувати разками срібного сміху?

І убрання її не мерехтіло єдвабними відблисками, але вбогість його не могла сховати стрункої постаті.

Вся вона вабила до себе,

І не раз я бачив, як спинялись перед нею зачаровано сини ulиці, поважні батьки міста, поети і вчені.

Яким щастям блищали очі в того, кому пощастило зловити хоч одну намистину сміху її.

Не раз я чув, як заздро шепотили прохожі: „Чарівниця дарує щасливих діамантами сміху“.

Минали дні і коли я стрівався з нею мимоволі спинявся і стежив за тим, як той, хто найдорожче міг заплатити за ті діаманти, вихорем летів в автомобілі, гордо тримаючи її в обіймах, всю сіяючу вже в розкошах

Царицею ulиці була вона в той час, коли я залишав місто.

Було холодно і брудно на ulиці, коли я повернувся до нього знову. Небо плакало і сльози його падали на дерева, а дерева, оголені, плакали на пішоходи і на тих, хто йшов ними.

Електричні ліхтарі гойдалися самі, гойдали пішоходи й будинки тінями потоків, що утворилися на них від дощу.

Світло було тьмяне, ніби підмочене, і особливо в тім кінці ulиці, де зустрів я її знову.

Вона стояла близ блимаючого ліхтаря і ніби то когось пильно виглядала. Як і з природи доля скинула з неї пишне убрання, і виглядала вона скорше жebraчкою, ніж гордою красунею минулого.

Не цвіли вже троянди на щоках її, не розсипала вона сміху свого. Постать її була зігнута і тремтіла. По блідому, змученому обличчю гралося

світло ліхтаря, освітлювало чорні плями під очима і видбивалося іскрами в сльозах, що з шок падали на землю

Мимо проходили сини вулиці, батьки міста, поети, вчені.

Байдуже дивилися вони на зігнуту постать, що недавно ще розсипала перед ними разки срібного сміху.

Я стояв і чекав . . .

І ніхто не казав, що жебрачка розсипає перли.

ОЛЕКСАНДЕР КОЛЕССА.

З низки пісень: „Кривавими слідами.“

II.

До дому!

Знов сади зацвіли і лелії в гаю;
Уже весна третя,
Як ми пропадаем
У далекім чужім краю.

Уже весна третя сипле білі квіти . . .
Ой, уже висока
Поросла мурава,
Де спочили наші діти.

Ой защебетали соловії в лузі;
— А ми . . . тут, в таборі
Голі, босі, хорі —
Пропадаем в жалю й тузі.

Там, дома, веснують, вже кінчать роботи;
А ми . . . ходим блудим,
Білим світом нудим
Поза ті дротяні плоти . . .

Там, у ріднім краю, вже кінчать орати;
Сіють яре жито,
Ярую пшеничку, —
А нам . . . треба тут вмірати!

Там, у наших горах, тримбітять тримбіти; ...
Женуть плаєм вівці,
Грають на сопілці, —
А ми ... мусим тут сидіти! ...

Там, у ріднім краю косарики косять; ...
Стелють на покоси
Трави шовковії ...
А туть ... — шкірки хліба просять! ...

— Не давайте хліба, дайте нам отрути!
Бо не можем вмерти,
Ні не можем жити,
Ні до дому повернути! ... —

— У рідну країну якже вам вертати?!
Вороги спалили
Ваші загороди ...
Де будете зімувати?

Там, в ріднім краю ще гармати грають,
Ворог наступає,
З димом все пускає ...
Кулі огняні літають ... —

— Ми не боїмося ні гармат, ні грому!
Ліпше в землі гнити,
Як в чужині жити ...
Ой — пустіть нас всіх до дому! ... —

Ой снишся нам, снишся, крайнонько рідна! ...
Яка ти далека! ...
Та яка ти люба,
Хоч зруйнована і бідна! ...

III.

Як ми повертали ...

Як ми повертали, вже ліси жовтіли ...
Уже поля ранком
Іній крив серпанком;
Ми із холоду тремтіли.

Як ми повертали в наші села рідні,
То зайшли на поле
Поміж рови, доли,
Поміж дроти непрохідні.

Рідне наше поле, як тебе орати!?...
Ні нема худібки
Ні насіння дрібки
Ані межі не пізнати...

Довго ми ходили, довго ми блукали,
Заки наші ниви,
Наші огороди
Та згарища відшукали...

Наша загорода буряном ся вкрила;...
На дорогу вийшла
Лиш сліпа собака —
Не пізнала, тай завила...

Там, де була хата — лише глини купа...
Як ми розкопали,
На цвинтар забрали
Кости з маминого трупа!...

Вугля лиш чорніє, де була стодола;
Ані стебелини,
Ані деревини:
Смуток, пустка лиш довкола!

Стали будувати та на зиму ями;
— Як же нам копати,
Що нема лопати?...
Хіба голими руками...

Коби перебути сніги та морози!
Може в наші ями
Ясне сонце гляне
Та обсушить наші сльози...

Звикнуть знов до праці мозолисті руки;
Станем веснувати...
А хто буде жати? —
— Як не ми — сини і внуки!

Зашумить пшеничка, як золоте море . . .
 Загояться рани
 Рідної країни,
 Забудеться люте горе!

Ой сипни, веснонько, квітами по полю!
 Та принеси весно
 Разом з ластівками
 Крайнонці нашій волю! . . .

І. БОРЩАК.

Договір 28. червня 1919. р. про Лігу народів.¹⁾

(Юридичний нарис.)

I.

10. січня 1920. в Парижі відбувся акт обміну ратифікаціями версальського трактату. Починаючи з тої дати „Ліга народів“ стала дійсністю, отримала своє правове сформування і мусить лічитися нерозривною частиною версальського трактату, в яким статут „Ліги“ займає 26 параграфів.²⁾

Ті тисячі статей, які були призначені „Лізі народів“ на ріжних мовах цілком затемнили дійсну її природу.³⁾ До цього приєдналася і пристрась, яка склалась біля цього питання, бо коли для одних, як президента Вільсона, „Ліга народів“ є інструментом, який допоможе згоді всього світа і який будуть вічно благословляти грядучі покоління,⁴⁾ то для Леніна на приклад — це є яскравий штучний витвір англо-саксонського імперіялізму і матеріялізму.⁵⁾

Не входячи в чисто теоретичний бік цієї проблеми, ми розглянемо в цій статті акт 28. червня з чисто догматичного боку, як він формуле

¹⁾ „Société“ „Convention“ „League“ таких термінів вживається. Ми уживаємо найкращим „Ligu“, бо він більш відповідає дійсному змістові договору 28. червня. Поки „Liga“ має в собі не всі держави, вона будо тільки „Ligo“, а ні „société“.

²⁾ На тісний зв'язок договору „Ліги народів“ з цілим трактатом вказали самі союзники в ноті від 14. червня 1919. р., переданій шефові німецької делегації гр. Брокдорфові-Рантцау „Le pacte de la société des nations constitué pour les Puissances alliées et associées la bas du traité de paix.“ Дивись „Le Temps“ 15. VI. 1919.

³⁾ Парижський часопис „Excelsior“ від 11. I. 1920. р. додає, що за один 1919. рік, „Лізі народів“ присвячено 350.000 статей в європейській пресі. Чого домагаються від „Ліги“ нехай послужить прикладом стаття в серйозній і поважній „Revue Universelle“, де читаємо пропозицію, щоби „Ліга народів“ утворила міжнародню мову (!) уніфікувала всі валюти, та . . . написала одну загальну всевітню історію не varietur, яка булаб обов'язковою по всіх школах на землі. (Revue Universelle 1919/7.)

⁴⁾ Промова в Парижі в палаті депутатів 14. лютого 1919. Цитуємо по „Le Temps“ від 15. II. 1919.

⁵⁾ Промова на VI. конгресі Рад в Москві. Дивись „Berliner Tageblatt“ від 12.. IV. 1919

функції „Ліги народів“, її мету, засоби, які вона має до своєї розпорядимости, і чого можна та чого не можна сподіватися від неї.

Багато, як на пр. Schukhing, думає, що Ліга народів є свого рода *super gouvernement*, яке контролює окремі держави, подібно тому, як держава контролює діяльність окремих одиниць. Коли стати на такий погляд, треба булoб придати „Лізі народів“ інтернаціональну армію. Такий був проект Леона Буржуа, але, як відомо, переміг англо-саксонський геній (Сесіль Роде і Лорд Керсон) і „Ліга народів“ є, на підставі договору, „Т-во ріжних цивілізованих народів світа, які зібралися на конференцію цілком нового типу, щоби разом працювати над зясуванням всіх питань, які торкаються поліпшення долі людської раси.“

З цього ми бачимо, що діяльність „Ліги народів“ не обмежується виключно питаннями війни та мира, подібно старому віденському (1815), парижському (1856), берлінському (1878) конгресам. Ні, в її компетенцію входять також питання економічні, соціальні, що ми бачимо в організації міжнародньої трудової конференції, бюро якої зараз засідає в Парижі. Не є „Ліга народів“ й вищим міжнароднім трибуналом, подібним гаагському.

Хто може бути членом „Ліги народів“? Перше всього держави, які підписали версальський трактат, а саме Сполучені Держави, Англія, Франція, Італія, Японія, Белгія, Болівія, Бразилія, Китай, Еквадор, Греція, Гватемала, Гайті, Геджас, Гондурас, Ліберія, Нікарагуа, Панама, Перу, Польща, Португалія, Румунія, Югославія, Чілі, Чехословакія, Уругвай. Договір зразу запрошує до себе 13 держав, а саме Аргентину, Колумбію, Данію, Еспанію, Норвегію, Парагвай, Нідерланди, Персію, Швайцарію, Сальвадор, Швецію, Венецуелю. Далі договір каже, „що кожда держава, володіння (*dominion*), кольонія, які управляються самостійно, можуть вступити в „Лігу“. Договір вводить новелю, яка цікавить спеціально нас Українців. Для того, щоби вступити в члени „Ліги“ не треба обовязково бути суверенною державою. Виставляти свою кандидатуру можуть і „*Dominion*“, і кольонії, і держави, які знаходяться під чужим протекторатом, нації, які знаходяться тільки в процесі державного формування. Для цього раніш вони мусять користуватись повною автономією „*autonomie gouvernementale complete*“, значить, мати парламент і уряд, який виносив би обовязкові постанови з погляду внутрішнього державного права. Ця постанова цілком нова в історії розвитку міжнароднього права — що треба уважати найбільшою заслугою, Вільсона. Ми бачимо тут еволюцію права „міжнароднього визнання — *la reconnaissance internationale*“. — До цього менту право це було індивідуальним правом кожноі держави, нині воно робиться колективним. Старе міжнародне право давало повну свободу державі, яка при цьому керувалася виключно своїми інтересами, визнавати, чи не визнавати аспірації тої чи иншої нації до самостійности. Нині це право переходить до „Ліги народів.

Раніш це було питання політики, зараз це питання права.“)

Для вступу в „Лігу“ треба згоди $\frac{2}{3}$ членів „Assamblée“, при чому вступаюча держава мусить дати дійсну гарантію свого щирого бажання, шанувати міжнародні обовязки і права, установлені „Лігою народів“. Члени „Ліги“ можуть виступити, але за дволітним виповідженням та під умовою, що вони виконають всі міжнародні обовязання, які виявилися з факту участі їх в „Лізі народів“.?)

Нарешті кожний член „Ліги“, винуватий в порушенню обовязків, що випливають з договору, може бути виключений, при чому за це мусять висказатися всі другі члени „Ліги“. (уступ 16.)

Для здійснення своєї програми, виложеної в предмові до договору, „Ліга“ має три головні орґани, а саме: 1. Загальне зібрання (assamblée), 2. Раду (conseil) і 3. Постійний секретаріат (secretariat permanent).

Загальні збори (assamblée) складаються з числа держав, які входять в склад „Ліги“ (adherents) по одному голосові від кожної держави, не зважаючи на її силу і повагу.⁸⁾ Вирішення приймаються одногосно членами присут-

⁶⁾ Коли буде полагоджена ця проблема, це буде одним з головних засобів охорони миру в майбутній Європі. Історія учить нас, що визнання нової держави — справа дуже делікатна — часто бувала причиною війни. Взяти хоч би на приклад бельгійський конфлікт 1831. р. чи люксембурзький 1867. р., не кажучи вже про ті загострення, які викликані питанням про визнання нових держав, що утворилися на землях бувшої Росії. Таким чином з того самого менту, коли Україна матиме свій парламент, вона має право виставити свою кандидатуру до „Ліги народів“. Також і Ірландія після Home rule. Одначе на практиці цієї справі буде перешкоджувати вимога одногосного вирішення, домінуюча держава завжди буде голосувати проти.

⁷⁾ Цей текст занадто широкий, позаяк ніколи не можна признати, що держава виконала всі свої міжнародні обовязки. Самий факт існування держави в міжнародній суспільности накладає на її обовязки.

⁸⁾ Ця вимога є без сумніву найслабший пункт договору, позаяк на приклад Костаріка користується таким же голосом, як Франція, чи в якімсь питанні морського міжнародного права Герцогство Люксембург матиме такий-ж голос, як Англія. Автори проекту стояли на принципі юридичної рівности держав, а між тим цей принцип відкинули вже Льюренсо та Льюрнер. Ось що каже недавно померший відомий, французський міжнародник. Л. Рено з приводу конференції в Гаазі: „Конференція опіралася на дуже важній ідеї юридичної рівности. Однак треба рахуватися з фактами та показувати іноді більш такту і обережности перед обличчям дійсного стану річей. Юридична рівність держав, коли взяти це розуміння в буквальному змісті — веде ad absurdum.“ (Rénault: L'oeuvre de la Haye 1899. et 1907. Paris 1900. pp. 16.) Також різко висказався Німець Ліст, „з того часу, як хід історії привів відношення держав до стадії властних (von der genossenschaftlichen zur herrschaftlichen Organisation) не може бути і мови про рівність держав в праві. Бо сильна орґанізація держав зовсім неможлива без того, щоб не рахуватися з існуючими між державами різницями“ (Liszt: Das Wesen des völkerrechtlichen Staatenverbandes und der internationale Priesenhof, в збірнику берлінського юридичного т-ва в честь Оттона Герке, стр. 29) такогож погляду тримаються Росіяне Грабер, (Начала равенства государств в совершенном международном правѣ. Извѣстія Министерства Иностранних Дѣл 1912/1, стр. 195), барон Нольде (Постоянное Нейтральное Государство, С. П. П. 1906, стр. 559-564), Байков (междувластные и властные отношения теорій права. Ярославль 1912, стр. 337).

ними на засідання, за винятком розпоряджень, які противні статутіві „Ліги народів“ або мировому трактатові. (уступ 5.)

„Assamblée“ — це найважливіший механізм в „Лізі народів“. Йому підлягають всі важні рішення; воно розрешає всі труднощі, які виявилися на нижчих ступнях організації. Найкраще висловив завдання Assamblée представник від південної Африки, генерал Smuts в своїм проєкті, поданим в лютім 1919. р. „Зібрання зуміє привчити публику цілого світу думати інтернаціональними категоріями і розглядати публичні справи виключно з інтернаціональної і людської точки погляду. І періодичні дебати зібрання могли би мати дуже сильний головний вплив на велике діло сформування і видосконалення могутньої інтернаціональної опінії.

Цей ареопаг буде збиратися періодично, коли сего будуть вимагати обставини і буде ніби „судом присяжних“ людства. З цього à priori можна бачити, що засідання „Assamblée“ будуть мати чисто академічний характер, вони будуть короткочасними і для того можуть займатись вирішенням тільки невеликої кількості питань, вже раніше розглянутих і вистудіованих.

Ці попередні питання передається Раді (conseil) самостійно, не звертаючись до Загальних зборів. Рада може розрешати другорядні питання, особливо всі ті, які належать до внутрішнього складу „Ліги народів“. Зібрання Ради бідбувається, коли того вимагають події, але у всякому разі хоч раз в рік. Питання негайного характеру розв'язує теж Рада. На випадок загроження війною, Рада перша мусить так чи інакше реагувати. Вона мусить тоді скликати надзвичайне загальне зібрання (Assamblée extraordinaire). Рада буде мати в собі 10 членів: генерального секретаря ліги, делегатів від пяти великих держав (Англії, Франції, Сполучених Держав, Італії, Японії) і чотири члени, які будуть представниками других держав і по черзі призначених останніми.⁹⁾ Вирішення в ньому також одноголосні.

Рада не може звичайно зайнятися всіми питаннями ab ovo. Потрібний це дальший розділ праці. Потрібна нова підготовча праця, яка спадає на третій орган: постійний секретаріят (Secrétariat permanent), з осідком в Женеві, („siège de société des Nations“). Його роля буде не тільки канцелярською, але дуже поважною. Він є одним тільки органом, який засідає без перерви і таким чином заповняє інтервали між засіданнями загальних зборів і Ради. Він готує всі документи для Ради і вкінці студіює всі питання, які цікавлять „Лігу“.

⁹⁾ Мирова конференція сама призначила ці 4 держави, які призначать своїх представників на перше засідання ради. Це Бельгія, Бразилія, Греція і Еспанія. Ось склад першого засідання Ради, яке відбувалося в Парижі 16. січня 1920. Venizelos (Греція), de Cuhna (Бразилія), Matsui (Японія), Curzon (Англія), Bourgeois голова (Франція), Ferraris (Італія), Hysmans (Бельгія), Quinones de Leon (Еспанія). Перше-ж засідання призначило міжнародню комісію для адміністрації Saarbrücken.

Він буде мати також контроль над діяльністю різних міжнародних бюро, котрі існували вже до війни в Берні, Брукселі, Римі. Він буде також служити звязком між „Лігою народів“ і різними організаціями, які потворились в часах війни і мировій конференції (Conseil suprême économique, conseil de Conference de Travail). Надзір над виконанням версальського трактату буде тепер в руках секретаріату. Це завдання звичайно дуже важне, бо коли не буде ніяких політичних змін, Європі прийдеться довго сидіти під дахом трактату 26. червня. Тому секретаріат буде займатися технічними питаннями, він матиме ряд технічних секцій, на чолі яких стоятимуть експерти спеціалісти. Секретаріат саме й буде тою пружиною, яку першу прийдеться завести, щоб пустити в хід дуже складний і тяжкий апарат „Ліги народів“.

Уважний читач вже помітив, що організація „Ліги народів“ в такому виді, як її склав трактат 28. червня, дуже схожа з організацією акційного товариства — і що взагалі в цивільнім чи в комерційнім праві треба шукати аналогії з нею. Загальні збори (assemblée) — це загальні збори товариства, conseil, це рада т-ва; секретаріат, це технічний персонал товариства (директори). Це звичайно не несподіванка а наслідок того, що в редакції головну участь брали Англійці, котрих умовість ворожа бюрократії.

Париж, Лютий 1920. р.

О. ОЛЕСЬ.

Нас ждуть.

Нас ждуть, що знову ми прилинемо
На рідні села і міста,
Що ми ярмо з народу скинемо
І Матір знімемо з хреста.

Нас ждуть по тюрмах бідні бранці
І сплять, нас бачучи ві сні;
Щоб знов в сльозах устати вранці
І гризти ґрати навісні.

Нас ждуть в ярах і пущах темних
Голодні й голі втікачі
І вже до гуркотів таємних
Не прислухаються вночі.

Нас ждуть в зеленій Буковині
В Угорщині, в Галичині.
На кожнім кроці України,
Де тільки падали в борні.

Де впала крові хоч краплина
Де тільки тихий стогін чуть,
Всі, як душа одна, єдина,
Нас ждуть.

ДР. МІКОЛА БОДРУГ.

Чи можливий є союз народів?

I.

Політично правне поняття „союза народів“ в його розумінню під теперішню хвилю є плодом саме світової війни. Кожний, хто гаразд слідив за проявами та хвилюваннями великанських воєнних змагань між союзними державами Антанти з одної, а Німеччиною і її союзниками з другої сторони, мусів бачити, що під впливом воєнних успіхів союзних держав середньої Європи надії народів Антанти на остаточну перемогу обертались майже до хвили кінцевого погрому Німеччини в сфері сумнівів та непевности. Боязнь про остаточний вислід цих воєнних змагань та стремління до об'єднання всіх сил держав Антанти в цілі поконання великого противника — Німеччини і її союзників, була безперечно одним із головних мотивів, на котрих вродилася думка про союз народів. Ця думка мала передовсім — по намірам Вільсона — дати народам Антанти моральну силу і підняти дух народів Антанти в воєнній витривалості, з дугого боку викликати довіря цих народів до Америки, котра в хвилі, найтяжчій для держав Антанти, виступила як їхня союзниця проти Німеччини і її союзників.

Політично-правна ідея союзу народів вродилася отже в тяжкій хвилі — підчас реву гармат, панування в огню та розливу крові. Союз народів у своїй ще пелюшках був уже звернений проти другого союзу народів — а саме проти середньо-європейських держав.

Аби хоч приблизно здати собі справу з цього питання, чи союз народів можливий чи ні, конче треба з'ясувати само поняття союзу народів. Це справа не легка, бо досі це розуміння в політично-правнім розумінні було ідентичне з розумінням союзу суверенних держав. Вправді були і є союзи держав, оперті на міждержавних договорах, однак „держава“, а „народ“ — це розуміння ріжні, а подекуди з собою суперечні. Звісно, що в міру того, чи державний простір є заселений одним чи кількома народами, чи врешті якийсь народ живе в ріжних державах, бувають держави: народні і народньо-мішані (держави націй). Цю ріжницю підносять найвизначніші теоретики державного права до особливого значіння (гл. Jellinek, Allgemeine Staatslehre, 3. вид., ст. 117 і сл.). Народи є творами історично-соціальними динамічної натури — це є: характер народа є о стільки видатніший, о скільки більшим є у нього почуття культурної єдності. Правдиві прояви союзу народів виявлялися до світової війни тільки в поодиноких областях людського життя. Відомі були приміром спільні інституції народів в області релігійних, научних, гуманітарних та чисто класових відносин. Ці союзи опіралися на спільності інтересів, на добрій волі народів та їхнє існування було можливе лише

о стільки, о скільки воно було в згоді з політично-правним устроєм та „міжнародними“ відносинами поодиноких держав.

Союзи держав обіймали собою поодинокі держави та завдання оцих державних союзів мало односторонній характер. Зміст міждержавних договорів не обіймає усіх ідейних чи матеріальних проявів людського життя, а лише його поодинокі частини, пр. спільну оборону проти зовнішнього мілітарного нападу, спільний систем комунікаційних середників, почт, телеграфів і т. п. Однак кожна державна одиниця, котра входила в склад союзу заховувала свою незалежність у всіх проявах свого внутрішнього життя на скільки ті прояви не стояли просто в суперечності з заключеним міждержавним договором. Та й тут одначе улаштування внутрішніх відносин через кожду союзну державу на своїй території по думці заключених договорів мало лише остільки своєю стійністю, оскільки державна одиниця, входяча в союз, бачила свій інтерес в додержанню міждержавного договору. Не було між союзниками реальної егзекутиви та стійність і виконання договорів опірається або виключно на почуття безпосередньої конечности на потребі або спільноті інтересів. Бачимо це на примірі Італії, котра належала до т. зв. тридержавного союзу, та як лише пропали її надії на осягнення ціли союзу, відпала і она від Німеччини і Австро-Угорщини та перейшла в табор їхніх противників.

Тільки ідейну аналогію з вільсонівським союзом народів бачимо до світової війни — як згадано — в міжнародних зв'язках духової, господарської та гуманітарної натури, пр. в організаціях віроіповідних, научних, міжнародних забезпеченнях, в областях торгового обороту, промислу, транспорта, в могутніх організаціях робітничих, в міжнародних зв'язках для поборювання заразливих або невилічимих слабостей і в множестві інших. Та тут знову бачимо в аналогії сих союзів з союзами міждержавними о цілях політичних — а саме в тім, що вони мають своє джерело в спільній волі народів, впливаючій з почуття конечности та спільного інтересу. Союзи таких інтересів є сильніші або слабші. Спільніші — це ті, котрі опираються на двигання саме ідейної сторони людського життя та котрі мають за собою стару організацію внутрішню, або знова такі, котрі хоронять спільні добра людства: чисту науку, здоровля, — та безпосередно не дотичать політичних взаємин держав. Однак і цього рода союзи тратять споюючу силу в міру того, як змінюються міждержавні відносини. Так ось бачимо, що через світову війну розірвались ідейні відносини в могучих організаціях робітничих воюючих держав до тої міри, що пр. большевики стались такими самими ворогами всякого державного цезаризму як соціалістичного володіння передвальної марки; вони рівно поборюють царат та псевдо-демократію держав Антанти, як „соціалістичну“ політику „залізного мужа“ Німеччини, Носке. А знова — коли вільно порівняти велику річ з малою — ректор берлінського університету, як доносять в послідньому часі газети, в своїм обуренні на звер-

нене державами Антанти до Німеччини домагання видачі „винувників“ німецького мілітаризму, подер діпломом почетного членства „ворожих“ академій наук та університетів та відослав їх назад своїм бувшим приятелям науки, як знак обурення, не оглядаючись на це, що чиста наука не повинна мати нічого спільного з політичними відносинами держав і народів.

Подібну до цього незгідливість в міжнародних організаціях бачимо ми на ярих примірах найновішого часу навіть серед таких областей людського життя, котрих ціллю є — бодай з зовнішнього виду — саме ідейні стремління людства. Пригадаю ось тут хоча би недавнє оголошення „Acta Sedis Apostolicae“ в справі „некарности“ та самоволі чеської католицької церкви через відступлення від принципу безженства священників та декрет папи Бенедикта XV., осуджуючого поступовання католицьких духовників чеської народности, як схизматиків.

Стремління народів до обєднання політичних, а радше міждержавних відносин, та розрішування міждержавних спорів мировою дорогою зясувались в бажанню утворення міжнароднього розємного суду. Та цікаве, що думку про утворення такого суду піддержурали якраз старі наймогутніші правління (як пр. цар Микола II.), котрі надіялися, що мілітарною силою дадуть рішенням розємного суду повагу та запевнять їм послух.

Політично-мілітарний момент в стремліннях до „союза народів“ бачимо ясніш тепер, як перед світовою війною, а саме в тім інструменті, котрий „ущасливлення“ людскости поставив на чолі свого завдання, а саме в мировім версальськїм договорі — в його першій частині під заголовком: „Акта союза народів“ арт. 1 до 26 з додатком.

Не буду довго розводитись над змістом цього акту відомого зрештою з численних публікацій останніх місяців та зверну лише увагу на декілька найважніших моментів. Отже:

а) цей акт не можна трактувати з чисто правничої сторони, бо вже опертий виключно на побіді держав Антанти, він не є висновом свобідної волі обох воюючих сторін. Версальський акт називається офіціозно „Услівями мира“;

б) акт про „союз народів“ не відповідає своєму змістові, бо рідметом цього союза народів після арт. 1. не є „народи“, хоча й о них в трактаті мова — але держави, названі в додатку до цього акту;

в) акт про „союз народів“ не описує докладно ціли цього псевдо-народнього союза, лише вчислює загально ріжні ціли, котрі можна собі в ріжний спосіб пояснювати — очевидно так, як цього схоче найможніша держава Антанти. Говориться там отже на вступі, що „нації“ мають спільний інтерес в тому, щоби разом працювати та запоручити мир і безпечність між собою і в тій цілі лежить це в їх інтересі, прийняти на себе певні обовязки, не починати війни, плекати справедливість і честь між народами, точно виповнювати

постанови „права народів“ та совісно стерігти договірних обовязків у взаїмних відносинах між зорганізованими націями;

г) в цілі удержання мира члени союзу признають потребу народні зброяння зменшити до найменшої міри (арт. 8);

д) члени союзу зобовязуються шанувати свою політичну незалежність та відпирати всякий внішний напад (арт. 10);

е) члени союзу хотять улаштувати постійний міжнародній трибунал, в цілі вирішування всіх спірних питань „о міжнароднім характері“ (арт. 14);

ж) що до кольоній і тих областей, котрі в наслідок війни перестали бути під суверенністю держав, а котрі є замешкані народами, які ще не вміють самі собою правити — постановляє союз народів як найліпшу дорогу — перенесення опікунства над цими народами на інші народи, до цього відповідні. Опікунство це виконують справники (повновластці) союзу народів в його імені (арт. 22).

Ось так закроений „союз народів“ — це мав би бути справді тим ангелом вічного мира, мав би загоїти рани, завдані війною народам тай — *risum teneatis* — взяти в охорону слабі народи та національні меншости. Так щож бачимо. Як донотить „Temps“, відбулося на днях засідання Ради союзу народів під проводом Bourgeois. Вже з розділу поодиноких рефератів між членів Ради виходить, що про різні справи, перворядної ваги мають реферати самі „знавці“, а саме: про заряд області Сари, Грек Закляманос, про статут Гданьска, Белгієць Гюсманс, а про народні меншости в Польщі, — Япанець Матсуї.

(Далі буде.)

ВОЛОДИМИР ПАВЛУСЕВИЧ.

Із лірики.

I.

Тим цінніший кожний скарб,
Тим дорожча річ усе,
Чим остріший в серце карб
Їх здобування несе.

В мене ж, дівчино, твій карб
Рве серденько на кускі,
Гей, якийже цінний скарб
Мушиш бути ти мені!

II.

Я нарвав квіток з города
І пішов ще в поле рвати;
В полі маки розцвілиси
І блавати.

Ах ті маки — це полумя,
Що на твою маку, зоре,
А в очах твоїх блаватів
Ціле море.

Г. ТАСЕНКО.

Найя з джунглів.

— Яке могутнє тіло . . .

— Це — *Naja tripudians*¹ — найотруйніша змія Індії.

. . . Кобра підвела голову й подивилась крізь одну зі скляних стінок своєї клітки.

Перед нею стояло двоє з тих сотворінь, котрих вона ненавиділа всією істотою своєю . . .

Вони стояли, розмовляли і з цікавістю розглядали її . . .

О, якими огидними вони були їй! Ці боязкі, підлі люде . . .

З якою насолодою вчепилася вона зубами в кожного із них . . . у всіх . . .

Потроху впускалаб свою отруту, і з захопленням упивалась би їх передсмертними конвульсіями, коли вони, як ті миші, витягнувшись на землі, в корчах поводити б усіма членами . . .

Шалена злість охопила Найю й вона, загрожуючи, піднялася на хвості. Люде ще ближче підступили до клітки і щось говорили. Кобра не розуміла їх, її очі поширились, шия роздулась, — вона була засліплена ненавистю

Прокляті! — здається, сичала вона. — Колиб ви в джунглях насмілились так з мене глузувати! О, тоді жаден з вас не пішов би живим від мене . . .

Один з них близько притиснув своє обличчя до скла; шал Найї досяг найвищої міри і з безумним сичанням вона кинулась до нього.

Люде з жахом відскочили.

Жорстокий удар головою об скло привів Найю до себе і примусив її згадати, що вона в неволі.

Гнів її в один мент затих і, знесилившись уся, вона поволі спустилася на дно своєї скляної в'язниці . . .

Люде пішли.

Найя лежала й думала.

Вона звикла думати за довгий-довгий час своєї неволі.

Дні й ночі лежала вона, пригадуючи собі всі події і дрібниці свого колишнього вільного життя, життя під привітним небом рідного краю . . .

Там жила вона в руїнах старого індійського храму, напів розвалені мури якого були обвиті плазучими рослинами, ліянами та диким виноградом, і пишно підносилися серед розкішної природи джунглів.

І ласкаве сонце рідного краю пестило її своїм гарячим промінням, коли вона після ситого обіду вилазила погрітися на плити.

¹ *Naja tripudians* — латинська назва окулярника, який зветься в Індії Кобра, Найя та Наг.

Недалеко дзюрчало джерельце. Вода текла широкою смугою, наповняючи храм холодком . . .

І так лежала вона, доки сонце в останній раз не цілувало верха дерев своїм жовтогарячим поцілунком і мури храма не приймали кривавого коліру, доки мавпи не замовкали . . .

Тоді Найя вилазила з храму й тихо плазувала в траві.

Ні рев тигра — короля джунглів, що вийшов на полювання, ні плач вовків не лякали її. Вона вважала себе рівною з тигром! Та й хто смів би гадати инакше?

Ви чуєте писк?

Це сонний тушканчик¹ скрикнув перед смертю, почувши сталеві обійми кобри; він хоче випростатись і втекти, але могутні кільця сильно здавлюють його, отрута, розбігається по жилах, і скоро дріжаче тільки маленької тварини. перестане зовсім рухатись . . .

Тоді кобра починає ковтати його.

Наївшись, вона йде на спочинок.

І горе тому, хто потурбує її там!

З божевільною відвагою кидається вона на смільчака, щоб він не був, і жовта отрута з її зубів крапає від злоти, готова влитися в кров ворога, щоб змусити його замовкнути на віки . . .

. . . Найя знова підвела голову й з ненависним поглядом окинула свою вязницю.

О, вона памятає, як попала до неї. Добре памятає!

Це було давно, давно . . .

Вже шосту шкуру вспіла вона скинути в неволі.

Будь проклятий той день, коли вона задумала покинути храм і назавше сповзти на низ до ріки!

Її спокусила богата здобич в очеретах.

Якось у вечері вона пустилася в подорож.

Тихо плазувала в траві й ранком досягла ріки.

В очереті починалось життя.

Нагодувавшись десятком мишей, Найя виповзла на сонце й задрімала під легкий шум вітерця, лежучи на великому камені, над самим берегом.

Сонце припікало й Найя почувала себе щасливою в цей останній день у рідному краю, в цей останній вільний день . . .

Нараз почула вона плескіт води на річці під собою й підвелась; в цей мент щось сильно вдарило її по голові . . .

Опам'яталась вона в маленькій, тісній і душній скринці.

¹ Alagtaga decumana.

Круг неї щось гуло, її кудись носили, ставили, трясли — вонаж лежала й нічого не могла зрозуміти . . .

Потім її впустили сюди — в цю склянну клітку.

І тут тільки вона зрозуміла, що ніколи білш не побачить свого рідного краю, ніколи не почуватиме волі . . . ніколи . . . ніколи.

І все це вони, ці люде, ці гидкі іввалтівники; вони напали на неї підчас сну . . . чого-ж ці боягузи не підійшли до неї, коли вона полювала!

О, вона зумілаб умерти . . .

А тепер . . .

Найя заплющила очі і знову понеслась мрією туди . . . до дому.

Її потурбували — принесли їсти. У клітку впустили двох трусиків. Бідні звірятка тулились одно до одного, лякаючись, щоб кобра не запримітила їх.

Але Найя не піднімала голови: вона боялася розтулити очі.

Її не хотілось розлучатися з мріями . . .

Кий поглядача штовхнув її.

Найя підвелась.

Трусики при її рухові забилися; помітивши звірят, вона хотіла кинутись на них, але не кинулась, а поволі похитувалась, стоячи на хвості.

Вони нікуди не можуть втекти — вони такі-ж самі вязні, і завтра й позавтра . . . кожний день . . . і так без кінця . . . Ні, на волю, до дому . . . до рідного краю . . .

І вона стояла і похитувалась, наче танцюючи свій танок смерти. Тіло її хилилося то взад, то вперед, все прискорюючи темп, а потім в якомусь екстазі вона впилася зубами в своє власне тіло . . .

Конвульсійно звиваючись впали сталеві кільця на пісок клітки, а отруйні зуби Найї все ще продовжували ранити тіло.

Нарешті вона затихла.

Погасаючий погляд її майнув по клітці.

Стіни якомсь стушувалися, а замість стелі, там — в горі, вона побачил блакитне небо свого рідного краю.

Круг неї джунглі . . . храм . . . шумлять очерети . . .

. . . Вона вернулася до дому . . .

А. В—ИЧ.

Консолідація українських правих іруп.

У вівторок, дня 2. березня склалася у Відні подія, яка є завершенням майже вісіммісячних змагань правих українських кол до консолідації, до об'єднання фронту. А саме відбулася перша конференція „Союза Української Державности“.

Цей союз складається з представників різних правих українських кол, які опинилися на еміграції. Українці „демократичних“ напрямків усіх частин України об'єднуються у всеукраїнську організацію під назвою „Союз Української Державности“ з тимчасовим осідком у Відні.

Мета союзу: змагання до сполучення всіх українських земель в одній самостійній й суверенній українській державі й до створення в ній конституційно-демократичного ладу, форму якого має вирішити перший український парламент, обраний на підставі загального права голосування. Щож торкається способів розв'язання соціальних питань, особливо земельного й робітничого, союз вважає, що вони належать до компетенції майбутнього парламенту.

Отся мета на стільки цікава, що не можна полишити її без коментаря. Перш за все не згадується української народньої Республіки, тільки вертається до старого гетьманського терміну українська держава. В додатку форму цієї держави (гетьманат, королівство, царат) має вирішити перший український парламент, вибраний знов не на підставі демократичної п'ятихвости, тільки на підставі загального голосування. Досвід учить нас, які то експерименти можна переводити із загальним голосуванням і який то, можливо найбільш реакційний, парламент можна дістати при загальним голосуванням, при заведенню посередности, явности, цензу маєткового і т. и. благодатей буржуазних випробованих практик.

Крім форми влади пересувається до цього майбутнього парламенту всі соціальні питання, в першу чергу земельне і робітниче. Отже питання, які є основою життя української народньої Республіки земля робочим рукам, зрівняння робітництва у правах і обов'язках із иншими колами замість прийняти до них ясно означену позицію, пересувається *ad calendae graecas* з ясною метою, коли не вирішити їх в найбільш ретроградному духові, то полишити в завішенню, як були досі.

Які-ж способи до осягнення цієї мети?

Перш за все зібрання організації й об'єднання всіх українських елементів за кордоном, які стоять на ґрунті української державности, в цілях витворення спільної орієнтації й одностайного пляну діяльности. (Скоронадський, Бутенко etc. не тільки стоять на ґрунті української державности, але перший з них був навіть головою української держави).

Далі поборювання вузьких провінціальних настроїв і взаємної партійної ворожнечі в цілях консолідації всіх національних сил так за кордоном як і на Україні. (Панейко і Томашівський, ідеологи союзу української державности, до тої міри поборюють вузькі провінціальні настрої, що зріклися самостійности України, цієї російської провінції щоби, борони боже, не посуджено їх про провінціальній настрої. А панове ініціатори С. У. Д. поборюють партійну ворожнечу виключенням зі свого гурта навіть соціальних демократів (партії, яка представляє український уряд).

Далі: Переведення енергійної й пляномірної акції в напрямку відбудови ладу й порядку на Україні (гляди бунт Оскілка, в якому замішані дві партії заступлені в С. У. Д.)

Утворення громадського контролю в сфері офіційної української політики за кордоном. (Гляди політика дипломатів в роді Полетики і т. и, які зробили все можливе, щоби знищити У. Н. Р. і ослабити її уряд, а потім виступили з отвертим листом проти Укр. Нар. Республіки і її уряду, а тепер найдуть містечко в об'єднанім Союзі Укр. Державности.)

Використання найбільш рішучих мій для охорони державних фондів і майна, які є за кордоном. (Апетит на півмільярда готівки і мільярдове майно в товарах! Ясно сказано! Дуже ясно!)

Вживання всіх заходів для організації української національної армії (де? за кордоном? з полонених? для Денікіна? чи иншого югоруського короля?).

А тепер найесенціональніше: Порозуміння з неукраїнськими групами що репрезентують національні меншости на Україні, в цілях їхнього приєднання до творчої державної роботи і инше,

Ці останні слова „в цілях і т. д.“ були цілком зайві. А з рештою фіговий листок, що має вкрити ганебне порозуміння з всеросійськими імперіялістами, продертий останнім де-

датком „і инше“. А дійсність говорить отсе: Два з ініціаторів, договорилися з Гучковом у Берліні до таких висновків: Москалі признають принцип самостійности України, спершу навіть Республіки, під умовою, що вона перемиється в гетьманат, а далі монархію і що мусить ефедеруватися з Московщиною в одну велику Росію. Соціяльні справи мусять бути пересунені до парламенту, а тимчасом нехай селяне купують землю; війсьکو твориться в Румунії і Польщі (дивись об'єднання всіх земель?); фінансами допоможе Англія. Але все те під умовою спільного активного комітету з контролем закордонних місій українських і російських. Цей комітет повинен складатися з трьох Українців і трьох Москалів. Проводитиме в ньому голова, якого призначають держави Антанти. Він мав би прийти на Україну спершу як Губернер, відтак проголосив би себе гетьманом або королем, залежно від обставин.

До переведення цього всього треба було консолідації правих кол москоських з одного боку і правих кол українських з другого. Це останнє й сталося.

Взагалі ціла ця акція ведеться вже вісім місяців. Денішчина й Тарнавщина це тільки етапи її. Дуже понесвало було хвилево пляни ініціаторам скріплення позиції українства за часів кабінету Мартоса і Мазепи.

На чолі Союзу для переведення його біжучої роботи стоїть комітет, що включає в себе по двох представників від кожної зі слідуєчих партій: а) наддніпрянських: народньої республіканської (Оскілівщина), соціялістів-федералістів, соціялістів-самостійників (до чого та компромітуюча причіпка „соціялістів“ тай це дивись: Оскілко, Мицюк і т. и. соціялісти-самостійники!) і хліборобів-демократів (гетьман! монарх!); б) наддністрянських: національно-демократичної (Панейко, Томашівський, Петрушевич, Тарнавський, Кость Левицький) і радикальної.

Два запити: 1) А що з тим, що соціялісти-федералісти на листопадовій нараді, останній в Кам'янці перед польською окупацією, заявили рішучо за піддержкою соціялістичного уряду Мазепи. 2) А що до радикалів, яка це група радикалів? Чи радикали, чи селянські радикали? Бо коли радикали, то голова радикальної партії Др. Макух працює в соціялістичнім уряді Мазепи, як тов. міністра внутрішніх справ, а секретар Балицький і інші члени центр. комітету (заряду) радикальної партії працюють як большевицькі українські комісарі і тим самим напрямок здорових груп радикальної партії ясно зазначений: Соціялістична Україна! А що до селянської-радикальної партії, то можна те саме сказати про визначного її члена Шекерика, що й про Балицького — яка-ж радикальна партія і ким уповажена входить в склад Союзу Української Державности?

Кажеться там правда, що центральний комітет кожної з цих партій може відкликати своїх представників, або підтвердити їх уповноваження. А що до прийому інших партій а бо безпартійних груп — про це вирішує комітет в кожному окремо випадку.

Дуже небезпечна постанова! Ніколи не можна подумати, щоб ходило тут про українські соціялістичні партії, які представляють теперішній уряд (а краще сказати два уряди) на Україні. Про них моглиб ініціатори ясно сказати. Тут допускається комбінація з усякими партіями й безпартійними групами, яких самі ініціатори могли встидатися назвати прилюдно, з якими покищо можна тільки секретно говорити А потім комітет. А бог його!

Цей комітет — то не аби яка птиця! Віп вироблює спільну для Союзу орієнтаційну лінію, об'єднує й репрезентує українську громадську опінію за кордоном, пропагує за кордоном ідею української державности, провадить переговори з усякими офіціяльними й неофіціяльними західно-європейськими й взагалі закордонними колами на ґрунті платформи Союзу, організує свої філії по європейських центрах і на Україні і т. п. (Просимо докладно вдуматися в функції цього комітету! Аджеж це новий український уряд за кордоном!)

Комітет в своєму внутрішньому уконституванні є цілком самостійний (навіть не стільки обережно, щоб задержалася фікція парламентарного міністерства, хочби й правого напрямку! Воно цілком самостійне! Ergo уконститується по наказу свише!

Комітет скликає в разі потреби загальну конференцію Союзу, який подає справоздання з своєї праці і то не менше двох разів в рік. Ця загальна конференція обмірковує біжучі справоздання комітету та зазначає напрям діяльності Союзу.

А тепер саме найцікавіше: Склад Союзу: Отож в склад Союзу входять ініціатори цього об'єднання, всі особи запрошені на першу конференцію Союзу, які прийняли в ній участь і зголовилися до Союзу і всі взагалі особи, що поділяють вище зазначену мету Союзу та будуть прийняті комітетом Союзу,

А ініціатори: П. Білопольський, homo novus в політичній громадянській праці. П. Слюсаренко, бувший соціаліст-федераліст, політично безбарвна людина, член редакції „Воля.“ П. Ол. Ковалевський, народній-республіканець (дивись участь п. Архипенка н. р. в бунті Оскілка, й іменування Архипенка голов. уповноваженим комісаром Оскілка!), сам ясно означив свою позицію супроти соціалістичної України в своїй статі „Проблеми“: „Влада й громадянська опінія,“ („Воля“ ч. 9. з 1920. р.), а супроти суверенності і зєдинення всіх українських земель — (підписом декларації Лівичького з 2. грудня 1919. р.) П. М. Кривецький, самостійник-соціаліст (дивись самостійницька авантюра Оскілка). Др. С. Голубович, („говорім зараз з Поляками в межах статута для східної Галичини“ — і „змагання до сполучення всіх українських земель“ — мета Союзу!) Др. Кость Левицький, (внесок на зборах членів, У. Н. Р. у Відні після Тарнавщини: „Вислати зараз делегата до Одеси“ (до Денікіна), щоб об'яв провід над військом“ і „суверенна українська держава“ — мета Союзу!) П. Дм. Дорощенко (міністр закордонних справ при гетьмані бувший С. Ф.) і врешті хлібороби-демократи (партія, що головню піддержувала гетьмана Скоропадського) пп. В. Ліпінський і С. Шемет! Цей останній в додатку зрікса підписом декларації Лівичького з 2. грудня 1919. р. на спілку з Олекс. Ковалевським Галичини на річ Польщі, а тепер вибирається „сполучувати всі українські землі“!

Щасливої дороги!

SPECTATOR.

Міжнародно-політичний огляд.

„Si vis bellum, para pacem.“ — Завойовники завжди теоретично-найбільші пацифісти — Історичні приклади на це. — Большевицька мірова офензива як засіб большевицької стратегії. — Успіхи її в Литві і Польщі. — Імперіялістичне становище польських партій в справі війни і мира. — Українсько-польська орієнтація і агітація за нею за кордоном. — Шкідливість всякої чужинецької орієнтації і необхідність спертись на власні національні сили. — Необхідність затримання українському народові становища об'єкту міжнародного права. — В чім полягає сила всесвітньої демократії. — Орієнтація на неї. — Ревізія сен-жерменського і версальського трактатів. — Одинокий вихід для Європи співробітництво всіх її народів.

Неправду сказали старі Римляни: „Si vis pacem para bellum.“ Тепер це треба інакше сформулювати: „Si vis bellum, para pacem.“ І цю тезу можна доказати історичними даними. Всі великі завойовники були рівночасно великими націоналістами в теорії. Вони писали дуже багато „мирних нот.“ Візьмім для прикладу хочби тільки Наполеона. Його міністр закордонних справ аббе Тайран написав в життю дуже багато мирних нот, сам Наполеон, звертаючись до короля Великої Британії, підкреслював, що одиноком його ідеалом є дійти до порозуміння і припинити пролив крови. Другий приклад з найновіших днів. Ми всі захоплювалися січневою промовою з 1917. р. Вільсона, яка сформулювала принципи інтернаціональної справедливості

і одягали американського президента в хітон ангела мира, що тримає в руці гілку з олівного дерева. Вільсон говорив про мир, і вкочив у війну. Участь Америки в війні до речі розвалила Європу, випомпувавши з неї всі матеріальні засоби. Також говорили мир можновладці з Парижу і результати нам відомі. Миру як не має, так не має. А це тому, що ці можновладці які жилися з війною, згрубіли, психологічно здичіли і не могли позбутися воєнного психозу.

Мирну політику ведуть також більшовики. Вони виростили на бажання широких мас заключити мир. Та що з того? Мозольні переговори в Берестю-Литовськ, потім з Україною в Києві не принесли реальних наслідків, а тільки зміцнили воєнну бурю на сході. „Мир“ більшовики давно заключили, більше як два роки тому назад, а всеж таки приходиться їм далі воювати і не видно, коли ця воєнна хуртовина уляжеться. Це тому, що всі завойовники надживають величнього поняття миру для своїх еґотистичних, воєнних цілей. Мирні ноти — це тільки стратегічні засоби для досягнення військового успіху. Це знали прекрасно Тайран і Наполеон, знали прекрасно члени парижської Найвищої Ради, знають прекрасно більшовицькі провідники, не знали тільки Німці, які думали, що противника можна зломити тільки брутальною механічною силою гармат, кулеметів, бомб, отруйних газів. Тимчасом для стратегічного остаточного успіху необхідна не тільки стратегічна офензива, котра нищить тільки матеріальні сили противника. Потрібна ще до того мирна офензива, яка вибиває противника з моральних позицій. Хто зна, чи німецьку силу вдалося зломити цілій коаліції, як би Вільсон не показався так знаменитим мировим стратегом. Його ноти, вислані до імперського німецького уряду 1918. р. далеко більше розваливали фронт на заході і сході, як тяжка французька, англійська, американська, італійська артилерія разом взяті.

Большевицькі провідники знамениті ученики історії в тім згляді. Вони знаменито зрозуміли мирову офензивну тактику і нею вони далеко в більшій мірі розвалиють ворожі собі фронти, як своєю червоною армією. Надбалтійські республіки вже так як би перестали воювати. Естонія заключила з совітською республікою мир, Латвія і Литва воює тільки формально, бо миру дефінітивного ще не має. Литва, котра зуміла організувати досить добру армію, яка прогнала німецьких „ляндскнехтів“ Бермонта-Авалова і фон дер Гольца знаменитих військових, але дуже мізерних мирових стратегів, супроти мирової стратегії народнього комісара закордонних справ Чічеріна, являється безсилою.

Прекрасне литовське військо, хоробре і дисципліноване, розложилось, дякуючи мировій агітації московського совіта народніх комісарів, та на днях збунтувалось проти уряду Тариби в Ковні і мало що не довело до державного перевороту. Тільки компромісом удалося Тарибі і її урядові врятувати своє становище.

Вачучи такі прекрасні наслідки своєї мирової офензиви, Чічерін нічого більше не робить, як тільки денно й нічно редагує та посилає радіотелеграфом мирові ноти на всі боки. Давніше таку мирову ноту дістала Англія, пізніше Італія, Польща, Румунія, Японія, Чехо-Словаччина. І мирова офензива народнього комісара закордонних справ показується незвичайно успішною. Дякуючи їй, Чічерінові удалося здобути знесення блокади і навізання торговельних зносин з Англією, та морально ослабити антібольшевицькі фронти, з котрих найсильніший тепер фронт польський стоїть перед розвалом. Англійські стратегічні експерти говорять, що захоплений досі національним почуванням польський вояк тепер прислуховується дуже радо до большевицької агітації і приймає за свої большевицькі крайні гасла. Оцінюють число по большевицьки настроєних польських вояків в цілій армії до 40 відсотків. Це вже багато. Тут відсотки не важні, а важне, те, що вже розпочався розклад, який врешті речт приведе до катастрофи в польській тилу і на польській фронті. Це мусить статись неминуче, бо польська міжнародня політика, не може знайти правильної лінії у східньому питанню. Нота Чічеріна була передана по радіотелеграфу ще 29. січня, отже більше як місяць тому назад і до цього часу польський уряд нічого не зробив, а тільки передав під дискусію говорільні — польському варшавському сеймові. Там звичайно, польські політики до діла не здібні. Вони

не здібні навіть відповісти на ноту народного комісара, хоч прекрасно розуміють, що відповіді треба і мусяться відповісти. Польський народ, якого довго годували концепцією „ягайлонської“ Цольці „od morza do morza,“ не може зрозуміти, що від існування такої Польщі минуло вже майже три століття і що тепер історичні обставини цілковито змінилися. В своїм засліпленню політичні провідники пхають польський народ до неминучої катастрофи і до неминучого державного большевицького перевороту, бо можна поставити як аксіому, що там, де найбільш панують імперіялістичні змагання, найскорше шириться большевизм. Як приклади цього засліплення наводимо резолюції двох з'їздів „людовців,“ що відбулися в Варшаві і в Вільні, резолюції в справі війни і миру з большевиками. Людова партія, дуже могутня партія середнього і багатшого польського селянства, ставить такі домагання:

1. Світська Росія зрікається на рік Польщі всіх „ziem zabranusch“ підчас першого збору Польщі 1772. р. Границя між Польщею і Росією має бути лінія Двни і Дніпра, значить величезний край: Латвія, Литва, Біла Русь і правобережна Україна мали би підпасти під польську суверенність.

2. Світська Росія платить Польщі контрибуцію (odszkodowanie), висоту якої означиться.

Польща отже, несконсолідована ще, повторити хоче помилку берестейського миру, при чім її апетити перевищують апетити Гінденбурга і Людендорфа, які хотіли тільки балтійські провінції піддати під свою суверенність. Як скінчився фатально анексіонісько-контрибуційний берестейський епізод для Німеччини, ми всі були свідками і до чого довели цвітучу країну „Всенімці“ — ми бачимо. Однак „мудрий Лях тільки по своїй шкоді.“ Чужа шкода, його ніколи нічому не навчить, бо „to co innego.“

Коли ми візьмемо під увагу, що до точки погляду на умовини миру найсильнішої польської партії приєднується аристократична партія краківських Станьчиків („Czas“), „Всеполяки“ („Kurjer Warszawski“ „Ilustrowany Kurjer Codzienny“), врешті демократи „з прикметником і без прикметника,“ то ми можемо собі представити, які погляди панують в більшості міродатних польських сфер.

Польські апетити великі. Однак вони не знаходять симпатії за кордоном, ані в Англії ані в Америці. Тільки Франція, котра все ще марить про повалення силою зброї большевиків нацьковує Поляків, однак вплив Франції так великий за диктатури Клеманса, тепер змалів до того, що з нею мало зачинають рахуватися, знайшовшись отже в міжнародній політиці майже цілковито ізолюваною, польська дипломатія починає пукати підпори серед сусідів: Українців, Литовців, Естонців і Латвінців. Вона неначе то підпірає самостійницький рух тих націй, щоби замаскувати свої анексіоніські тенденції, так само, як це далеко більш зручно робила імперсько-німецька дипломатія. Вже і розпочалася за кордоном агітація за союзом України з Польщею. В Парижі виходить навіть спеціальний орган „France et l'Ukraine,“ котрий цілком виразно і недвозначно зорієнтувався на Польщу. В дуже баламутній статті, поміщеній в тім органі 20. лютого ц. р., котру можемо уважати ренесансом не українофільства, читаємо про „козаків-запорожців“, про „прекрасну українську пісню,“ мало що не „про знаменитий український борець і вареники,“ та незрівнані „запінканку і спотикач“ і це все має бути аргументами для тіснішої злуки України з Польщею, як природної союзниці проти північного варварства. Це кокетування з польською реакцією, в тій хвилі, коли Поляки зробили міжнародний скандал, арештувавши а потім випустивши на волю українських соціалістичних міністрів в тій хвилі, як вони приїхали до Кам'янця Подільського для переговорів, робить дуже прикре враження. Далеко осторожніше і більш політично обговорює ту саму тему Др. Мухайло Шагад в „Suisse Orient,“ в своїй статті про українську проблему і про інтернаціональну політику. Думки про важливість розв'язання українського питання дуже влучні, однак з висновками згодитись не можна. Що Україна з давен давна бажає стати в ряді культурних народів заходу, це правда, але щоби вікно в Європу мала нам прорубувати Польща, це у нас вже було. З західньо-європейської культури, ми тепер маємо змогу брати безпосередньо з за-

хідньо-європейського джерела, не потрібуючи до того польського посередництва. До того польська культура не така то вже дуже висока, вона більш амфібіотична і нескристалізована, як українська. Українські селянські маси вище культурно розвинені, як польські, бо Польща, котра була в злуці в середніх віках з мало-культурним заходом, тільки в дуже малій мірі черпала з великого джерела середземноморської культури. А шляхетська культура, культура екзотичної аристократії, перестала нам імпонувати в демократичних часах.

Дуже також небезпечним є для нас московський совіт, як довго він не позбувся червоного імперіялізму. Червона армія вже в третій раз окупує українські міста і встановляє там радянську систему, котра однак не заціпила сил. Чужим військам вдалося окупувати міста і залізничні лінії, але ніколи не вдалося чужій владі і спертій на чужі війська, здобути авторитету в українській людності. Цього не зробили Німці, не могли зробити Москалі з права і з ліва, і показується, що з нашого скрутного становища не може нас вивести жадна зовнішня, а тільки внутрішня сила нашого народу. Питання міжнародньої політики зводиться для нас до одної дуже простої формули: ми, що найменше, морально, коли покищо нам бракує зорганізованої фізичної сили, не повинні дати себе зіпхнути із становища субекта міжнароднього права. Всяке кокетування з Варшавою чи Москвою тільки спихає нас на становище обекта, що, інакшими словами, означає національну неволю. Як тільки ми будемо морально сильні, мира на сході без нас і проти нас ніхто не заключить. Ми повинні, спіраючись на власні маси, рівночасно здобувати симпатії польського чи московського народа шляхом приниження нашої національної гідности, але симпатії міжнародньої демократії, котра одиноко спільними силами без ріжниць нації і раси, може виконати нелегке завдання відбудови світа, а передовсім розваленої Європи.

Нашому європейському суходолові не поможє ні Льюїс-Джордж, ні Нітті, ні Дешанель, ні Мілеран. Вони безсилі, як довго їх авторитет висить на тонесенькій ниточці мілітарної підірваної військової сили. Не генерали, навіть не їх уряди рішитимуть питання першорядної господарської і політичної ваги. Часи тайної, кабінетної і бюрократичної дипломатії безповоротно кинуті у вічність. Це зрозуміли большевики, які щиро чи не щиро — в це не входимо — своїх нотах звертаються не тільки до урядів, але в першій мірі до народів і в цім лежить їх сила. Ту силу вони стратять, як тільки вернуть до старих методів.

Успіх большевицької дипломатії полягає в тім, що вона цілком відповідає тим реальним умовам, серед яких опинився світ а передусім Європа. Майже всі народи визволились війною з під непереможного досі авторитету своїх урядів. Суть демократії саме в тім полягає, що вона відноситься, як це вже давно ствердив професор Антон Менгер, до свого уряду з недовірям і що кожний демократичний уряд мусить дбати о довіря своєї власної демократії, коли він хоче утриматись при владі. Релігійно-моральний авторитет, який мали короновані голови, упав в європейських народів до нуля. Тепер вже ніхто не сміє говорити від імені народа, від імені демократії, не поспитавши її, чи вона поділяє його погляди на політично-господарські і політичні питання. Особистої політики, щось в роді династичної, тепер вести не можна. Всі політичні питання мусять рішатись вселюдно і ясно, на очах всіх і відповідати інтересам всіх. Тепер вже не можна говорити про національний інтерес Англичан, Французів, Поляків, Українців і т. д., але національний інтерес кожної нації з осібна мусить з історичною необхідністю бути ідентичним з міжнароднім інтересом, інтересом людства в цілому.

Тільки прийнявши цю правду за аксіому, можна упорядкувати і відбудувати світ. Інакше буде анархія тривати довго.

Що ця аксіома починає проникати в психологію всіх фінансистів, економістів і політиків, маємо на це виразні симптоми.

У всевітній політичній опінії версальський і сен-жерменський трактат страїли цілковито моральний кредит, вже тепер стали нічим иньшим як „кусником паперу“. Вже тепер

бачимо, що поділ Європи на штучно створені держави не дасться утримати. Ні одна з новостворених держав, ні Югославія, ні Польща, ні Австро-Німеччина, ні Чехо-Словаччини не можуть бути тривкими в тих межах, як їх назначила парижська мирова конференція. Поділ нації на стаї взаємно себе гризучих вовків не може бути тривким. Вовки гризуться, а тимчасом валюта падає скрізь катастрофічно, праця припинилась, хронічні страйки руйнують постійно економічний і транспортний апарат. Ні одна нація сама підняти праці не може. Всі вони зможуть тільки тоді працювати, коли їх всі політичні, економічні і культурні домагання будуть заспокоєні. Але перше мусять бути вирівняні рахунки між самими націями. Треба позбутись своїх унасліджених історією гріхів. Геть „історичні“ права. Упорядковати світ можна тільки на принципі спільности національної культури, на принципі етнографізму, а не історизму. А саме тому, що стара Европа не позбулась своїх „історичних“ гріхів, всна мусять їх відпокутувати і перейти в огонь і воду та мідяні труби“ консеквентного самовизначення народів.

Недавно фінансова секція Найвищої Ради ствердила, що Америка не допоможе Європі, бо вона стала нездбною до кредиту. Ні одна державна влада в Європі не має довіря у нас. Тільки тоді Америка дасть до розпорядимости значну суму своїх ресурсів в Європі, коли її народи сконсолідуються і погодяться з собою. Показується, що таким поглядом Американців є загрожений Сен-Жерменський і версальський трактат, а перш за все „самостійність“ німецько-австрійської республіки, котра по думці Американців повинна увійти в господарський і політичний комплекс сфедерованих німецьких республік. Життя для націй дорожче, як мертва буква законів. Коли закони перестаріли, то їх попросту зміняється, бо само життя може бути тільки джерелом законів. Так отже прийде до злуки всіх німецьких племен, а це буде прецеденсом загальнолюдського процесу національної концентрації. Одначе кривавим шляхом, шляхом голоду, лихоліття і морової зарази, шляхом смерти мільонів іде людство до світлої мети самовизначення народів, та й інтернаціональної справедливости.

Др. СТЕФАН МІЛЛЕР.

Сучасна господарська доля Австрії.

Льосова позика. — Грошевий ринок. — Податкова програма. — Підняття продукції. — Курс девіз.

Після великого політичного і господарського перевороту Австрія вперше наклала позик, котра під формою емісії льосів має перевести виміну першої воєнної позики, котра припадає на її долю. Маленька позика, котру недавно затигнула Німецька Австрія, не входить у рахунок при цих міркуваннях, бо тоді ще все було не усталене, а також і висота підписки по суті не заважила. Від коли Найвища Рада відкинула Німецько-австрійську Республіку і знає тільки Австрійську Республіку, то є це перша позика, котру пропонується публіці. Фінансова управа не рахує на великі вплати готівкою, хоч вони були би дуже для неї бажані, тим більше, що висота емісії льосової позики є цілком необмежена. Вона хоче в першій лінії погасити припадаючу на Австрію квоту першої воєнної позики та далі сконсолідувати також деякі відділи пізніщих воєнних позик. Перший „настрій на ура“, з яким за давніщих часів емісовано воєнні позики, минув безповоротно. Вже не публікується в газетах довгих лістів підписчиків і директора бан. у, котрий міг виказати найвищу цифру підписки. не манить більше титул і орден. Переважає тверда діловитість і тому в фінансових колах є розповсюдженний погляд, що позика вправді буде добре льюкована, одначе необхідно здалека триматись від пересадних надій. Ледви чи заграниця візьме участь в підписці нової позики, як довго вона в загалі не зможе зробити ужитку з можливости товарообміну, бо так в нутрі краю як і за гра-

вицею ясно бачуть, що для Австрії настали фінансова дванадцята година. Тепер можна тільки або потонути без ринку, або виринути з фінансових злиднів і господарської нужди. Що раз то більше пробиває собі шлях свідомість, що не має підстави покладати надії на якісь чудесні кредити з заходу. Можливість знайти порядунок лежить тільки у власній силі й у власнім змаганню не допустити себе до упадку.

Також грошовий ринок показує сліди господарського звороту. Після років надзвичайної повіді грша треба зазначити пораз перший його усталення. Австро-угорський банк кидав і кидав мільярди нових нот в обіг, кредити стояли кожному до розпорядимости в банках і товарних маґазинах. Банки плавали в грошах і пильно шукали клієнтів, пропонуючи їм кредити. І хоч тепер нотовий станок все ще працює, однак в випуску нових нот наступило звільнення темпа, найважішу причину в далекосяглій переміні грошового ринку треба добачити в катастрофічній рості цін на всі товари. Ваґон бавовни, наприклад, котрий давніше коштував фірму, що його справяджувала тільки декілька тисяч корон, тепер іде в мільони. Подібні відносини панують у всіх сирих продуктах і півфабрикатах. Тому мало є таких фірм, котрі при пануючій тепер голоді товарів, мали би змогу покрити всі доставки без нарушення свого банкового кредиту, особливо коли візьметься під увагу, що платні і жалування дійшли до перед тим несподіваної висоти. Опріч того кожне підприємство і кожний поодинокий підприємець мусять мати великі гроші постійно до розпорядимости. В товарів маґазині трапляються часто можливости негайного розрахунку і люде цілком непоказні носять при собі сотки тисяч корон. Грін, котрий давніше впливав до банків, тепер відплив тисячами каналів. Австрія стоїть тепер перед великими податками і перед видачею майна, котре дуже глибоко зачепить господарське життя. Серед таких обставин нагромаджується великі суми гроша в приватних касах і шуфлядах письменних столів, щоби мати їх в потребі до розпорядимости і не бути присилуваним позбутись вартостей через яку там ніч.

Податкові пропозиції і віддача майна, котрі зараз розглядаються на Національнім Зібранню, є дуже поборованою главою фінансової історії. Тільки те тепер певне, що будемо мати при переведенню в життя видачі майна таких, котрі з того скористають і таких, котрі на нім потерплять. Сільське господарство є одним, котре розпоряжає сильною і замкненою організацією і його заступники дали до пізнання так в Національнім Зібранню, як також всюди, що вони тільки тоді готові згодитися взагалі на віддачу майна, коли сільське господарство віднесе з цього користь. Це певне разяча несправедливість, бо австрійський селянин відніс з війни найбільшу користь, не беручи на себе навіть малої часті податків, котрі він повинен був по справедливости принести. Для сільського господарства ще в часі миру мала значення засада платити можливо найменше податків, а підчас війни і в перехіднім часі таке розуміння ще скріпилось серед селян. Також власники домів малиби ще досить добре вийти при віддачі майна. За те торговля і промисл і рухомий капітал принесуть найбільші жертви. По часті походить це від того, що представники цих кол тільки дуже незначно заступлені в Національнім Зібранню, при чім не можна також мовчки поминути факту, що краї все ще ставляться ворожо до Відня і думають, що кожний податок, який припаде на віденців і віденські підприємства, — це справа, котра їх самих дуже мало обходить. Цю політику вони продовжують тим систематичніше, чим більше хочуть з боку господарського піднести краєві голові міста такі як Грац, Лінц, Зальцбург. Хто в останніх місяцях, мав нагоду побувати в тих містах, котрі давніше були незначними провінціоальними зупками, дивується переміною обстановки. Вони вже не скромні місця осідку пенсіонерів з урядовців і офіцерів, але стали дуже рухливими торговельними містами. „Товкач“ з Грацу ставить себе на рівні з віденським „товкачем“. Ціни на товари, котрі ще перед кількома місяцями були так низькі в цілій Австрії, що для закордонця це було витрати головний лос, коли він міг тут купувати і за кордоном продавати, раптовим скоком піднялися. Промислові союзи і організації купців пізнали, що вони мусять іти за прикладом Німеччини і тому ціни на

добро, призначене на вивіз наблизилися цілком несподівано до світового паритету. Давніше бували випадки, що закордонний купець купував тут товари, і зараз же їх, такі як меблі, залізні товари, автомобілі, електричне знаряддя перепродував із барисем в сто і більше відсотків. Шляхом дешевих цін наступило від шівроку страшливе оголення з добра. Тепер одначе, коли більшість товарів вже вивезено, приступлено в Австрії до скачкового піднесення цін. Терплять на тім одначе не закордонні покуці, тільки місцева людність, котра не доросла до перегонів з експортними цінами. Кожний купець і кожний промисловець мають, розуміється, найбільший інтерес в тім, щоби вислати товари за кордон по найкращих цінах і не раз вважає нещастям для себе, коли він є присилуваний продавати товари в нутрі краю. Наслідком товарових злиднів є скачкове піднесення платень, котрі одначе ледви вистарчають покрити найиростіші потреби.

Одначе високі ціни, котрі виплачує індустрія, що працює на експорт і високі барисі, які роблять підприємці, мали той наслідок, що збудить бажання продукції. Для австрійського фабриканта, котрий має сир-вину, або може спровадити її з за кордону, настали блискучі часи. Він навіть у війні, коли то військова управа платила кожную хочби найнерозумнішу ціну, не заробляв стільки, як тепер. Це збуджує у нього побажання дальше працювати і використати низький стан австрійської валюти для форсованого експорту. І він може при тих цінах, які він сам дістає, дати своїм робітникам блискучі платні. Ми бачимо тому також явище, що число безробітних постійно зменшується і що в деяких галузях промислу є для кожного, хто хоче працювати, нагода діяльності. Заграниця по стільки бере участь в розбудженню австрійського промислу, по скільки цілий ряд підприємств поробив контракти з закордонними фірмами в тім напрямі, щоби їм з за кордону доставити сировану для переробки. Австрійський фабрикант зобов'язується доставити сьому закордонному контрагентові частину гот. вого фабрикату, коли тимчасом решту він може продати. Такий поділ праці забезпечує австрійським підприємцям можливість дістати сировину, якої він при низьким стані австрійської валюти часто не міг би здобути, а для закордонного контрагента предтазляється ціна за готовий фабрикат при висоті внутрішньо-краєвих платень кориснішою, як би він хотів продукувати ці фабрикати у себе дома.

Деяка віра в повільне полішення відносин знаходить своє вираження в факті, що курси австрійських девіз всеж таки трохи поліпшилися. Ціна австрійської корони в Цюріху і Амстердамі, котра цілком виразно наближувалася до зерової точки, могла поліпшитися в останніх тижнях, і що важніше, утримати це полішення. В кожному разі ціна корони за кордоном страшно низька, бо закордон не забуває величини нотового обігу австро-угорського банку і страшних труднощів, які грозять Австрії в політичній і господарській області. Закордон бачить, що держава така як Австрія, засуджена тепер на спровадження всіх своїх предметів поживи з за кордону, має тільки тоді можливість існування, коли піддається ревізії умови миру в Сен-Жермені.

На українських землях.

(Теперішні відносини на Карпатській Україні. — В Кам'янці.)

Суть переломові хвилі, як в життю чоловіка (одинці або родині), так і в життю народа, котрі належить за всяку ціну доцільно і розумно використати, щоби вийти на добрий шлях і забезпечити собі належне місце в суспільності чи в міжнародних відносинах.

Наш народ мав саме тепер в часі світової війни таку переломову хвилю історичну — але чи добре її зрозумів і використав? Чи застала нас та велика хвиля на Україні, в Галичині та на Карпатській Україні добре приготованими? Чи зуміли ми вести розумну політику так, як наші славянські сусіди на заході?

А коли ми не допильнували цієї хвилі — то чи не можемо ще тепер хоч би в часті направити лиха? Чи не слід нам протерти очі, оцінити розумно і спокійно політичні відносини і умовини, змінити де в чім дотеперішнє, для дальшої долі народу шкідливе становище і направити лихо, поки ще до того відповідна пора?

Такі рефлексії мусять насунутися кождому, хто прожив на Карпатській Україні хоча кілька тижнів і пізнав тамошні відносини.

Ця невелика — Русинами а радше такимиж Українцями, як в Галичині, заселена область перебула в часі світової війни неодну перипетію, як інвазію Москалів, заходи угорського правительства коло введеня латинського письма і календаря, відтак звінену оцетку з утворенням т. зв. „Руської Країни“, вкінці несподіване прилучення до нової славянської держави, до чесько-словацької республіки, як окремої автономної провінції. Очевидно було тих подій нараз за багато для цього нашого, доси поневоленого народу, тим більше, що многі його сини жили від літ то в Америці, то в чисто мадярських культурних центрах (як в Будапешті, Дебrecині і т. д.), отже не було на місці доволі відповідних провідників. Коли прийшла рішаюча хвиля уложення відносин до чесько-словацької республіки, означення меж автономної Карпатської України після осуду мирової конференції та підготовання всього до автономного сойму — не зуміли невеликі більш с ідомі кола людей рішучо виступити проти всього накоєного тут за довгі часи ворогом. — Мадярами і піти разом до свого відродження зі своїми освободителями славянами.

Цю нерішучість, нам на лихо, а собі на користь, для своїх політичних махінацій зразу використали хитрі галицькі й буковинські москвофіли, які тут — як і їх попередники від року 1848, що спричинили не один процес, не одно переслідування тутешнього народу — шалєнно провадять свою шкідливу для нас роботу.

З весною 1919. р. ці люде злетіли сюди, як те гайвороння: то з Лемківщини, то зі Східньої Галичини, то з Буковини і примінюючись до політичних і соціальних умовин, почали свою чорну роботу.

А добре вишколене до підпольної роботи, це гайвороння зразу зуміло прихилити на свій бік, як верховну так військову й цивільну владу (генерала Енока і гувернера Брейха). Скрізь галасують вони, що лиш завдяки їх посередництву Карпатська Україна увійшла до складу чесько-словацької республіки. Вони ставились до всеславянської ідеї дуже льояльно, вірили в неї, бо знали добре, як вигідне таке становище в Чехії і як скоро вони на таким пригожій ґрунті прийдуть до значіння і влади.

Що ж робили проти цього наші Українці? Чуючи себе слабими, незорґанізованими ввійшли вони в порозуміння і компроміс з москвофілами (особливо з їх провідником Гагатком тим самим, котрого, як неспитованого суплєнта і зухвалого пропаґатора москвофільства, усунєно з академічної гімназії у Львові). Після цього, вже в Центральній Раді, Українці обєднались із москвофілами в одно ціле во імє „спільних інтересів“, що й мало потім свій відгук і вислів у новім виданню „Азбуки руського язика“ з р. 1919, автором якої є О. Августин Волошин, директор учительської семінарії (препаранди) в Ужгороді, невтомимий робітник на полі шкільництва, як педагоґ і видавець шкільних підручників і книжочок.

Однак вище наведений компроміс не поліпшив ситуації на користь народньої ідеї. Нахабні москвофіли, дірвавшись до вищих посад при шкільній і військовій управах краю — скоро й отверто, теоретично й практично почали завалювати тутешнє життя своїм русофільством та формувати для Денікіна добровольчі відділи, обіцяючи людям дати багато землі на родючій Україні. При ужгородській гімназії провадились учительські курси московської мови. Появилась часопись „Русская земля“, заснована на гроші набуті від влади. Кращі урядові посади були обсажені їх прихильниками, а по всіх кутках повеліся москвофільські віча.

Ця робота йшла успішно, бо місцеве і центральне правительство (головне міністр Свеґля) давали на все свою згоду: нещадили грошей на цю пропаґанду. Таким чином

в руках москвофілів за дуже короткий час опинився весь учительський і урядничий апарат. Сам Гагатко, права рука губернатора, заняв (*visum teneatis?*) місце директора гімназії в Ужгороді. В шкільнім рефераті розвіявся молодий др. Бескид, бувший шкільний інспектор в Дебречині. „Русска земля“ повела цілком отверту погромну агітацію проти Українців, особливо проти священників.

По цім Українці почали рвати свої звязки з москвофілами і боронитись від їх нападів друкованим словом через свою часопись „Наука“. Шукали, та шукають ще й досі якоїсь ради у Директорії, та нічого з того не виходить. Велику вину поносить у тому сама Директорія і провідники Українців. Президент Жаткович, ошоломлений першими торжествами, не зорієнтувався відразу в ситуації і не сотворив через навязання щиріших відносин до генерала Енока, губернатора Брейхи і їх головних помічників, шефів поодиноких відділів, пригогого ґрунту для щирої праці над подвигненням народу з просвітнього і економічного занепаду, з жидівсько-мадярської неволі. Така тактика була би москвофілам видерла від початку многи агутти з рук і паралзувала їх кертичну роботу. Не зорієнтувався Жаткович а відтак і іменовані на його бажання члени Директорії — головно О. Волошин, майор Пуза, др. Пращайко і др. Торонський, що чеський народ, щиро демократичний, може наш народ в короткім часі економічно і просвітно високо піднести і визволити з неволі мадярско-жидівської, та що Чехів, як традиційних приклонників славянської ідеології не тяжко було до себе прихилити через найщиріші намі до них відносини та сподення з ними економічно й політично. Що можна дійсно тим способом довершити великого діла — показують відносини в змадаризованім місті Берегасі, де кілька наших одиниць зуміли вже протягом послідних тижнів зорганізувати церковний хор для славянського богослуженя, котре відбувається перший раз від 30 літ, дальше українські рівнобіжні класи при мадярській гімназії, інтернат для української молоді, читальню „Просвіти“, многи курси української мови при гімназії, свято пресфори 8. січня, і величавий концерт з нагоди утвореня української гімназії 10. лютого.

На жаль не зроблено цього в осені в Ужгороді. А час був, коли можна дечого більше було зробити. Можна булоб наших галицьких утікачів дуже добре використати не тільки для шкільництва, а й для адміністрації. Так не зробили. І тільки деяким одиницям вдалося за допомогою Р. Волошина, якого „Шкільний Відділ“, цінить і поважає одержати посади. Тепер, за допомогою москвофілів, набрав свої сили розпорядок, що урядником, чи учителем на Карпатській Україні може стати лиш той, хто викажеться правом чеського горожанства — через що загороджено дорогу нашим людям з Галичини, до урядів і учительства. Доказ, як москвофіли чуються сильними, а навіть грозять і диктують самим Чехам і компетентним чинникам свою лінію — може послужити факт з трактованням рішення анкети професорів лінгвістів чеського університету в Празі і основного розпорядку Міністерства Освіти в справі народньої руської мови в школах всіх типів.

В останнім часі директорія веде постійні переговори з найвисшими кругами і є надія, що всі наші сподівання справдяться на краще. В противнім же разі, директорія рішила (головно президент Жаткович) їхати до Парижа й до Америки. Але всі ті здобутки, які мають набутися на письмі, не принесуть користи для народньої справи, коли наша директорія не візьметься ось до такої позитивної праці: 1. удержуваня тісних, щирих відносин з братами Чехами, що помагають нам будувати свою культуру і беруть нас перед нахабними Мадярами; 2. до заснованя, бодай хоч трьохразової на тиждень газети, якаб могла діставатись до всіх закутків краю; 3. до організованя по селах читалень і курсів для неграмотних; 4. до закладаня спілок економічних і фінансових стоварищень; 5. усунення зі всіх відділів адміністрації в Ужгороді шкідливих нашої справі шефів чи референтів, замінення їх своїми місцевими або галицькими Українцями; 6. до передання гімназій в Ужгороді і Мункачеві, де панує московська мова, в руки нашого, українського учительства; 7. Скликати

в найкоршім часі зїзди: учительський, церковний, а зараз же і всеукраїнський на яких би було обговорено всі найпекучіші народні справи.

Отже з усього видно, що наша справа стоїть слабо, але не є пропаша. Зараз ми стоїмо перед виборами до автономного союму — не пропав час може хоч тепер. Киньмо надїятись на на нашу місію в Празі, яка у такий для нашої справи час годувала все тільки обїцянками та нетрівкими а часто дуже й наївними „Харчами“, „Всесвіту“. Понадїймось уже нарешті краще на самих себе, на свої власні сили і на силу доброго, щирого і так бажаного визволення нашого народу.

З народом ми ніколи не опізнаємось.

Рушаймож, на нас ждуть — і наш віками гноблений народ і рідний край.

* * *

З Камянца пишуть:

20. лютого польські власти закрили часопис „Трудова Громада“. В звязку з цим закрито також видавництво „Дністер“. Друкарня товариства опечатана.

Видавничий Відділ при Раді студентських представників Українського Державного Університету видає отсі виклали: проф. І. Огієнка, „Історія української мови“, проф. доц. Драй-Хмари „Славянознавство“, астронома О. Оленича „Сферична геометрія“, проф. М. Столярова „Теорія секторів“ і „Аналітична геометрія“, проф. Малиновського „Загальна фізика“ (част механічна) і пр. доц. С. Бачинського „Енциклопедія математики.

Наукове товариство при Камянецькому Державному Університеті засновано 10. грудня м. р. Мета його — розроблення і популяризація ріжних галузей науки.

Найблищі завдання Товариства — підтримувати звязки між членами, що працюють науково, головно в Камянці; давати кождому з них можливість обмірковувати на зборах членів Товариства студійовані ними питання; знайомити членів товариства з науковими працями, відкриттями та висновками; сприяти розповсюдженню наукового знання через відчити й видання Товариства.

Після статуту товариство складається в цілком автономних секцій, які мають окрему управу, самостійно розпоряджають призначеними, вибирають членів.

Поки що Товариство має дві секції — історично фільольогічну й точних наук.

Секція точних наук заснована 20. грудня. Складається вона тепер із 20 дійсних членів і 1. члена співробітника. Головою секції вибраний проф. П. Бучинський, заступником голови проф. М. Хведоров, а секретарем проф. доц. С. Бачинський. Свого часу ми подавали звіт доповідання з діяльності цієї секції. В доповнення їх зазначимо це отсі реферати. Так, пр. доц. д-р Нестор Гаморак відчитав життєпис покійного Ів. Верхратського, а пр. доц. С. Бачинський подав реферат про „Зоологічні праці Івана Верхратського“, в якому розібрав праці покійного в області зоології, а вкінці спинився на заслугах його для української природписної термінології.

Всі українські школи на Поділлі лишаются під старою управою, гроші на їх утримання йтимуть далі звичайним порядком, себто на розпорядження головноуповаженого професора І. Огієнка. Учителі діставатимуть значно більшу платню.

Завдяки заходам Головноуповаженого польські власти дозволили лишитися у Камянці отсим категоріям Галичан: професорам і студентам університету, урядовцям, особам, що вступають до українського війська, і всім тим, що мають постійне заняття.

Комітет при головноуповаженому У. Н. Р. на своїому засіданню порішив видати допомогу подільському товариству охорони памяток мистецтва та старовини в розмірі 300.000 карб.

Товариством ім. Пестальоці відкрито український діточий садок. Вписи продовжуються. В садку проводяться такі заняття: ігри, малювання, співи, оповідання казок і практична наука чужих мов. Діти садка отримують гарячий сніданок.

Дня 1. березня начнуться заняття в подільській духовній семінарії. В Кам'янецькій хлопячій духовній школі розпочалася вже наука, Наука безплатна.

Навчання в гімназії ім. Ст. Руданського вже началось. Навчання ведеться в трьох помешканнях: Просвіті, учительській семінарії і технічній школі. Навчання ведеться по новій програмі, виробленій в останні часи міністром освіти У. Н. Р

Наша діяльність за кордоном.

(Нота до президента Мирової Конференції. — Нота в справі переговорів Англії з всеросійськими кооперативами. — Ухвали конференції У. С. Д. Р. П.).

Голова української дипломатичної місії в Лондоні Марґолін вислав дня 10. лютого до президента Мирової Конференції в Лондоні слідууючу ноту:

Найважнішим питанням серед проблем, які має вирішити Мирова Конференція є питання про Східну Європу, — питання про судьбу великої території бувшої російської держави. Експеримент останнього року показує всю неадекватність і безвідповідність принципу знищення анархії і установлення закону і порядку при допомозі „анросійської“ армії Колчака, Денікіна, Юденича. Коли такий великий державний організм як Росія розпадається, — то ніяка фізична ні психологічна сила не зможе знову зібрати в тихже самих межах одну територію, яка складається з різнородного населення, що складається з десятків національностей.

Одиноким правом і вдоволяючим шляхом може бути подача моральної і матеріальної підмоги новим державним організаціям, які дійсно повстали на території бувшої російської держави, які мають свої місцеві уряди і своїх представників на Мировій Конференції. Визнавши Естонію, Лотву, Грузію, Азербейджан і Вірменію держави антанти пішли справедливим шляхом.

Звертаючись до Мирової Конференції з домаганням також негайного визнання України — Українська Надзвичайна Дипломатична Місія в Англії має честь представити по цьому поводу слідууючі спостереження:

Територія великої України перенесла за останній рік реакційні режими гетьмана, большевиків і Денікіна. Два перші режими підтримував німецький уряд і німецька армія. Денікінців піддержувала виключно Антанта. Одна тільки армія Петлюри в своїй нерівній боротьбі з численним ворогом, що напав на неї зі всіх боків, — опиралася весь час на своїх власних силах. Не диво отже, що на таких умовах українська правильна армія не змогла утримати в своїх руках велику територію України.

Навіть коли місцеве населення повстало проти ворога, то все таки вести війну, в двадцятому віці без артилерії, без рушниць, чобіт і других необхідних річей — являється цілком неможливим.

Одинокою силою, яка може не тільки подавити анархію на Україні але і сформувати підстави правової державної конструкції на Україні — може бути український уряд і українська армія. Українська інтелігенція і українське селянство різняються під кожним зглядом від Москалів. Серед них не має аполітетів реакції, тому що весь реакційний елемент великих поміщиків і вищої буржуазії вже давно зросійщився. З другого боку українські ліберали і соціалістичні партії ніколи не захоплювалися чисто московською ідеєю — месіянською ідеєю господарства, утопійних плянів в державній конструкції, вони ніколи не чекали на світ зі сходу. Навпаки, здорове і помірковане українське населення, справедливо покладаючися на сильне українське селянство — чекає на світ з заходу: вони бажать установлення вільної української держави на зразок існуючих на заході Європи і Америки.

Знищена і знесилена анархією, не маючи довозу і позбавлена торгівлі, відрізана від всього світу Україна чекає на поміч західно-європейських держав. Ця поміч має бути трьох родів:

1) Ми просимо моральної підмоги для України шляхом негайного її визнання.

2) Технічної підмоги для української армії в її змаганнях знищити анархію, шляхом присилки інструкторів, організаторів, зброї, чобіт, одягу, медикаментів і т. ин.

3) Ми просимо економічної помочі для України, яка є необхідна для її відбудовання в засобах комунікації, в будованню с.ти залізничних шляхів, в регуляції і використуванні річок і водяної сили, в мануфактурних товарах для міст і сіл і в відшукуванню її багатих природних жерел.

Ми певні що здоровий поміркований елемент населення, елемент закону і порядку, підтриманий визнанням Мировою Конференцією і помічу європейських і американських держав, скоро положить кінець анархії і пічне творити нормальну демократичну державу, якої конечно форма буде вирішена пізніше Установчими Зборами, вибраними цілим українським народом.

* * *

З приводу заяв так званих всеросійських кооперативних організацій і їх спроб, навязати з державами Антанти в імені всієї бувшої Росії торговельні зносини, до голов надзвичайної дипломатичної місії в Лондоні, було надіслано слідуєче повідомлення: Прошу негайно розяснити в імені уряду Української Народної Республіки урядові, при якому Ви акредитовані, що переговори його з всеросійськими кооперативними установами не мають для України жадного практичного значіння і ще більше ускладняють взаємовідносини між українським і російським народом. Ще до війни українська кооперація на чолі зі своїми центрами почала боротьбу з експлуатаційною політикою московского народнього кооперативного банку і віділилася від російської кооперації. За час війни і особливо революції кооперативне відріжнення українського селянина цілком закінчилося. Нині українське селянство об'єднане могутними кооперативними союзами. Відсутність на протязі трех років всякого економічного звязку між Україною та Росією і утворення окремої української валюти цілком обособило економічне життя України від бувшої Росії. Трактювання з російськими кооперативними центрами не тільки не дасть державам Антанти бажаної їм сировини з України, а навпаки викличе кольтсальні заворушення серед нашого селянства. Цим український селянин буде примушений боротися ще з більшою енергією, чим до тепер проти експлуатації чужинців. Боротьба ця зараз провадиться дуже інтензивно, і тут російська кооперація під цей час особливо може нашкочити торговельним плянам Антанти. Зважаючи на це, переговори держав Антанти в справі товарообміну що до території України тільки тоді матимуть практичні наслідки, коли вони будуть вестися з Українським Урядом і українськими кооперативними центрами, яко виразниками української державности і інтересів українського селянства, яке посідаючи великі добра сировинцю, не потрібує жадного посередництва чужинців в справі продажу і купівлі. А. Макаренко.

* * *

В днях 23—26 лютого ц. р. відбулася в Варшаві конференція української соціалдемократичної робітничої партії, на якій між иншими ухвалено слідуєчу резолюцію:

„З приводу предложения миру совітською Росією, в якому вона признає повну самостійність і незалежність Польщі від заявляє, що тільки воля працюючого люду може рішити про сучасну історичну проблему здійснення соціалізму, та з огляду на заключенний вже на таких самих умовах мир з Естонією та переговори з Лотвою, конференція членів української соціалдемократичної робітничої партії ухвалює:

1. Совітська Росія, яка заключила або готова заключити мир з названими народами без огляду на їх суспільний та політичний лад і яка переговорювала з бывшим реакційним гетьманським урядом України, мовчить про Українську Народню Республіку з її соціалістичним

урядом і не заявила готовності признати також відносно України права самоозначення самостійності та суверенності.

II. Український народ на протязі 3-ох літ виявив ясно і недвозначно свою волю на державну самостійність, Він прогнав зі зброєю з руках усіх наїздників, що пробували завести свій лад на Україні, а між иншим двічі побідно повстав проти російської большевицької окупації. Цю волю виявив український народ в січні 1919. року на Трудовому Конгресі, зложеному з відпоручників селян і робітників всеї України. Той же Конгрес установив ті законні основи, на яких опирається влада теперішнього соціалістичного уряду України. І це одинокий уряд, проти якого не повставали українські робітники й селяне,

III. Проти цієї виразно виявленої волі трудового люду України, уряд совітської Росії продовжує далі стару імперіалістичну політику царату. Він використовує виснаження України, викликане трохлітньою кривавою війною, суспільною та політичною реакцією та чужинецьким наїздом і блокадою і багнетами червоної армії накидає Україні зложенний з чужинців совітський уряд України. Цей совітський уряд, накинутий багнетами, проголошує на словах повну самостійність України, а одночасно визнає, як спільні з совітською Росією справи закордонної політики, військові, скарбу, народного господарства, шляхів і комунікації — отже всі справи, без яких немає самостійності.

IV. Совітський уряд Росії признає самостійність і суверенність тільки тим народам, які найшлися поза стратегічною лінією виділеного на захід большевицького фронту і яких не досягнули багнети російського імперіалізму.

V. конференція У. С. Д. Р. П. домагається від соц. федеративної совітської Республіки:

- а) негайного і активного визнання повної самостійності і незалежності Української Народньої Республіки і суверенності українського народу;
- б) усунення з території України окупаційної червоної армії;
- в) негайного відкликання накинутаго оружжя силою самозвалчого совітського уряду;
- г) визнання теперішнього демократичного уряду, як тимчасового уряду Української Народньої Республіки до скликання Установчих Зборів України.

Конференція У. С. Д. Р. П. заявляє отим свою ширю та непохитну волю покінчити накинуту Україні війну з сов. Росією. Бажає цього іменем миру, який на сході Европи неможливий без фактичного визнання самостійності та суверенності України. Бажає в інтересі соціалізму, бо злочасна, ведена виключно в інтересі російського імперіалізму війна, кидає проти себе дві пролетарські армії, спільне організаторську творчу працю соц. уряду України, приготує похву для суспільної та політичної реакції.

Конференція має надію, що працюючий народ сов. Росії визнанням Української, Народньої Республіки подасть руку до покінчення війни та заведення тривалого миру на сході Европи“.

Д. Л.

Огляд всесвітнього революційного руху.

(Хроніка подій за другу половину лютого 1920 р.)

Сучасне загально-політичне світозе положення характеризується відношенням Антанти до совітської Росії. Всі прочі події суть тільки частинами цього великого проблему. А взаїмновідношення обох цих світових сил можна коротенько очеркнути словами: Війна праці з капіталом, революції з контрреволюцією.

Совітська Росія. Зараз совітська республіка знаходиться в стадії мирової офензивн. Народний комісар закордонних справ Росії бомбардує всі держави світу мировими нотами. І так вислав Чічерін мирову оферту до Англії, яка, як це повідомляє „Morning Post“ (в числі з 25. лютого), зробила там добре вражіння. О'Градї веде офіційально переговори

з совітською Росією, які довели до досягнення згоди майже у всіх спірних питаннях. По донесенням „Telegraphen-Union“ (з 25. лютого) банкові круги Англії, надіючись скорого заключення миру з Московщиною купують на біржі російські рублі, через що підносять їх ціну і покуп. В слід за Англією приступила до ведення мирових переговорів Німеччина. Представник совітської республіки В. А. Копп знаходиться вже в Берліні і веде переговори покищо в справі обміну полонених. Совітська Росія інтересується ходом офіціальних переговорів з Німеччиною, щоб дістати звідсіль індустриїні виробн. Остаточнo стало на цьому, що Німеччина висилає до Росії спеціальну комісію, яка має приготувати (як злобно замічає „Русское Дѣло“ з 26. лютого) ґрунт для мирного завойовання Росії. Недавно Чехословаки на Сибірі заключили перемиря, на основі котрого Чехи зобов'язалися очистити Сибір і помагати большевикам в боротьбі з контрреволюцією. (Див. копенгаґський „Extra-Bladet“ з дня 24. лютого) На днях вислав Чечерін три нові ноти, а саме: до Японії, в якій констатує, що Японія властиво перша простигнула руку до порозуміння — відтігуючи добровільно своєї війська з далекого Сибіру — тому совітська республіка з радістю вітає правительство в Токію, з яким бажає навязати дружні зносини і говарообмін. Аналогічну мирову оферту післяв Чічерін також до Сполучених Держав Америки (з дня 27. лютого), в якій вказує на важну задачу Америки у відбудові господарства Росії і на користи, які звідсіль впливають для обох сторін („Associated Press“ з 28. лютого). Подібну ноту вислано і до Румунії. По донесенням „L'Humanité“ (з 25. лютого) мав заявити міністер Литви, Гальвановський, що Литва є готова заключити мир з совітською республікою. Навіть Франція, мусить шукати зближення, щоб вратувати свої 30 мільярдів, що їй Росія винна.

Про мирові переговори совітської республіки з народами колишньої царської імперії, як Латвія, Фінляндія, Грузія і Естонія (остання заключила вже мир), згадувалося в нашому журналі (див. „На переломі“, число 1, стор. 45). Тому зупинимось ще на переговорах з Польщею, яка видно стремить до війни з большевиками, ставляючи їм неможливі „мирові“ умови, на які не піде яке-б там не було правительство Росії. Польський уряд ставить основною умовою цього мира — „признання Польщі фактично права до всіх посілостей, які лежали в історичних границях Польщі перед р. 1772, при чому польський уряд застерігає собі право управління національні відносини на цих територіях на основі плебісциту народности і державности“. Так насильно пхають керманічі польської дипломатії власний народ і нації цих територій до кривавої розправи, яка правдоподібно розіграється в недалекій будуччині.

А тимчасом в Польщі поширюється невдоволення голодуючого робітництва, яке проявляється демонстраціями і численними страйками. По страйку будівельних, металургічних і кравецьких робітників Варшави столиця Польщі стоїть на передодні загального страйку, якого вибуху надіятися можна кожньої хвилі, до чого має дати гасло Робітнича Рада і Союз професіональних організацій („Nowa Reforma“ з 1. марта, ч. 54). Недавно вибухли поважні заворушення у Варшаві. В деяких дільницях міста прийшло до стрілянини, так, що військо вжило оружжя для розігнання товпи. В звязку з цими подіями арештовано кількох варшавських комуністів („Dziennik Ludowy“ з 22. лютого). І в армії росте большевизм, як про це доносить „Narzęd“ (ч. 37): Перед кількома днями розстріляно в дивізії генерала Желіговського 15 легіоністів (Гаддерчиків), а 86 замкнено в тюрму за те, що продиралися до большевиків. Знова „L'Humanité“ (в числі з 26. лютого) помістила телеграму з Гельсінґфорсу, в якій доноситься, що частина польських вояків в армії Яніна збунтувалася і перейшла на сторону большевиків (5000 людей).

На Литві, хоч заведено військово диктатуру, то всюди слідно нелад і негодування. Не давно прийшло до кривавих заворушень в Ковні, наслідком чого проголошено стан облоги. Начальний вожд (генерал Петукас) подався до димісії, бо в литовській армії поширюється большевизм. В багатьох відділах потворено солдатські ради („Czas“ з 1. березня, ч. 53).

Також у **Фінляндії** поширюється большевицька пропаганда. На днях арештовано на границях Фінляндії більш 30 большевицьких агітаторів („Призывъ“, ч. 50).

Естляндія і Латвія навіщена большевицькими емісарамі, які ведуть агітацію за мир з совітською Росією. Передовсім бажання миру серед Латвішів так велике, що хочять його за кожна ціну („Matin“ з 21. лютого).

В **Німеччині** невдоволення чимраз більше зростає. Продукція упадає, а ціна продуктів в одно збільшається. З упадком валюти домагаються робітники підвищення платні, наслідком чого приходиться до вибуху страйків, демонстрацій, а навіть кривавих заворушень. В річницю замордування провідника німецьких незалежних соціалістів Баварії, Курта Айснера, яку святкувало німецьке робітництво цілковитим застановленням праці, прийшло до демонстрації. Збори незалежних соціалістів Мюнхену зажадали випущення всіх політичних в'язнів на волю. Взагалі робітництво Німеччини в останні часи схиляється в бік большевизму, чого наглядним доказом тайні конференції німецьких комуністичних партій, які відбулися при кінці минулого місяця в Дурлях (провінція Баден), Гамбургу (це центр большевицької пропаганди), в Ессен (друга большевицька агентура) і в Берліні, мимо всіх зусиль німецької поліції — закрити або хоч припинити їх наради („Neue Freie Presse“ з 29. лютого, ч. 19.938). Але не спить також й німецька контрреволюція, про що докладно подає берлінський „Vorwärts“ (з 20. лютого). Після його ревіляції існує в Німеччині тайний військово-монархістичний союз, якого метою є привернення Гогенцолернів на німецький престол.

В **Австрійській республіці** назагал спокій. Тут комуністичний рух більш кабінетовий — проявляється у видаваннях комуністичних публікацій і преси, він не йде на вулицю, а обмежується організуванням робітництва, читанням докладів і кімнатними зборами.

В **Чехословаччині** коаліційна політика уряду шукає згоди на право і на ліво: з Антантою і совітською Росією. Тільки в соціалістичному таборі розлом, чеське робітництво стоїть на позиції III. Інтернаціоналу, між тим коли провідники пролетаріату хотіли б лишитися правовірними марксістами („Swit“ з 20. лютого). В останніх днях лютого вибухли голодові заворушення в Погореліцах, прийшло до стрілянини і жертв в людях. Згинуло дві особи, а вісім ранено. Знова в копальнях вугілля, в ревірі Кладна, вибухнув гірничий страйк, який носить чисто большевицький характер.

Білий терор на **Мадярщині** — триває далі. Недавно замордовано двох соціалістичних журналістів часопису „Nepszáva“, а вже реакційний молох шукає собі нових жертв. Після відозви, яку видали мадярські соціалдемократичні емігранти у Відні це виходить, що на протязі угорської контрреволюції, крім 126 „законних“ езекуцій, убито ще 4800 людей, арештовано в самому Будапешті 2100, на провінції 18.000 мужчин і жінок, а інтерновано понад 30.000 соціалістів. Понадто мадярський уряд спалив цілу соціалістичну літературу вартости 2.000.000 корон і знищив у варварський спосіб партійну друкарню „Nepszáva“. Тисячі угорських соціалістів повтікали за кордон.

Балкан, це — як цілком слушно сказав вже Маркс — „європейський вулкан“. Від якогось часу в **Сербії** і **Черногорі** театром вічних атентатів. Як сповіщає „Secolo“ (з дня 15. лютого) довершено в Сербії новий атентат на князя-реґента. Винувників не відкрито. В Черногорі негодовання проти теперішнього правительства — в одно ростуть. Надіяється можна політичного перевороту. **Румунія** також на передодні важних подій. Загальне положення супроти наступу большевиків дуже непевне. Робітництво і селянство протестує проти війни з большевиками. До них прилучилася партія бузшого прем'єра Авареску. Букарештський „Adeverul“ (з 10. лютого) перестерігає бояр перед війною з большевиками, яких населяє Бесарабія чекає як спасителів. З повітів Оргіва і Бельц селяни пристали до червоноармейців.

В Болгарії сильно розвинена комуністична пропаганда. Як доносить віденський „Der Abend“ (в числі з 20. лютого), вибухнув в цілій Болгарії генеральний страйк. Поштовий і залізничний рух запинився. Ситуація поважна. В Софії прийшло до сутички з військом.

В Греції, посідаючи кляси при владі, опираючись на мілітаризмі, вони завели диктатуру зі всіма признаками феудалізму. Туреччина (офіційна) потішається залишенням її Царгорода хоч Молодотурки, під проводом Енвер-паші, проводять агітацію проти коаліції, числячи на поміч зі сторони большевиків („Frankfurter-Zeitung“ з 18. лютого).

Італія знова навіщена страйковим рухом. Застрайкували мійські і фабричні робітники провінції Турину, до них приєдналися робітники Жіліано (в числі 2000) і провінції Феррара. В деяких місцевостях прийшло до кривавих заворушень, іменно у Монфальконі і Тревизо. Страйковий рух перемінюється вже в революцію з анархістичними признаками. Страйкує понад сто тисяч селянських робітників. Правительство безсилне, побоюється знищення збіжжєвих зборів („Lokalanzeiger“ з 1. березня).

Еспанія. В Барцельоні наново прийшло до страйку корабельних робітників. Робітництво жадає підвишки платні і соціалізації портових уладжень. В часі походу прийшло до сутички з військом, кількох робітників вбито, а багато ранено. Сіндикалізм в Сарагосі перебирає терористичні форми. Страйкуючі кидають бомб і стріляють („Times“ з 26. лютого).

Франція. Як це ми передбачали в попередньому огляді, вибух генеральний страйк залізничників в цілій Франції. Комунікація зовсім застановлена, тільки головні поїзди курсують з великими опізненнями. Правительство покликало три останні річники залізничників до військової служби, щоб хоч частинно удержати рух шляхів. Рівночасно відбувається в Штрасбургі конгрес французької соціалдемократії, який проголосив 4330 голосами проти 337 виступлення з II. Інтернаціоналу („L'Humanité“ з 1. березня).

Англія. Як доносить „Daily Mail“ (з 27. лютого) революційний рух в Ірляндії обхопив цілий край, тому Англійці проголосили стан облоги в цілій Ірляндії. Арештовано і депортовано багато ірляндських провідників. Арештовання dokonується при асисті тяжкої артилерії і панцирних автомобілів. Найновіші телеграми сповіщають, що Англійці дають новий гомруль. Ірляндцям — з повною автономією, але Ірляндія невдоволена таким розв'язанням справи („Times“ з 27. лютого).

Голяндія. Про сильно розвинений большевицький рух в Голяндії пише „Handelsblatt“ (з 13. лютого), що він ґрунтується коло особи Війнкова, головного пропагатора III. Інтернаціоналу в Голяндії. Його уважають також виновником страйку, який вибух в портових доках Амстердаму, і Роттердаму, наслідком чого не заладовано товарів, які мали забрати кораблі. В половині лютого мав відбутися в Амстердамі комуністичний конгрес, але поліція заборонила цей зїзд, арештуючи німецьку комуністку Цеткїй, яка приїхала з Америки, щоб взяти участь в нарадах конгресу („Berliner Tagblatt“ з 16. лютого). В останній хвилі доносить „Lokalanzeiger“ (з 29. лютого), що в Бельгії вибух в копальнях вугілля генеральний страйк, який захопив дві-третьини всіх ревірів. Стільки сказати можна про революційний рух Європи, на підставі преси. А на сході. Там (донесення „Times“ з 1. лютого) вислали большевицькі цілі каравани комуністичних агітаторів (Бравін, Суриць і другі) які поширюють большевицькі ідеї в Індії між прихильниками брами. Друга група агітаторів оперує в Бухарі (під проводом Ліана), третого в Туркестані. („Славянская Заря“ з 23. лютого, ч 67).

По донесенням з Фец (Африка) зараз б'ються „Мароканці“ з французькими військами коло Сюді Букнадель і облягають їх („Wiener Allgemeine Zeitung“ з 27. лютого).

Т. Г. Масарик.

Сьомого березня Чехи урочисто святкували 70. роковини народження свого великого президента. Це справді велике національне і державне свято чеського народу, що в особі свого першого президента знайшов наймогутніший вислів чеського національного генія та політичної, державної і культурної творчости.

В історії чеського народу Масарик є завершенням ряду національних велитнів, що перед пів тисячу роками розпочався відомим революційним виступом константського „Єретика“ Івана Гуса. та до якого належить далі чеськ й Толстой середньовіччя — Хельчицький, головний стратег, національний оборонець Жижка, великий реформатор-педагог—Я. Коменський, відтак каменярі національного відродження чеського народу —Дубровський, Шафарик і Палацький.

Масарик є синтезом всіх дотеперішніх культурно-національних та державно-політичних змагань чеського народу.

Син народа — він дійсно і все життя був найбільшим його оборонцем, здебільше навіть проти волі та бажань, бо чеський нарід не завше потрапив зрозуміти безкомпромісність та залізну простолінійність його наступу. Масарик син візника, призначений бути первісно ковалем чи столярем — власною силою та невтомною енергією вибився на шлях наукової діяльності, де разом здобув собі імя вченого всевітнього значіння в області соціології та філософії. (Клясичні монографії про самогубство і соціальне питання). Яко національний діяч він з рішучістю і відвагою хірурга усунув з чеського організму все, що під видом незайманих святощів спровола його життя. Відоме демаскування сфальшованих патріотичних „стародавніх“ рукописів і поборювання ритуального переусуду що до Жидів.

Як політик — він безпardonно боровся проти реакції, псевдо-демократизму, а головне аморалізму політичної практики. (Безоглядне демаскування з кончинної австро-угорської політики супроти Югославія, боротьба проти урядового клерикалізму в шкільництві і т. д.) Завше і скрізь він працював во імя і оборону правди не лише в думанню, але насамперед в реальному життю. Правда була девізом його життя так само, як і провідною зорею І. Гуса. Во імя правди Масарик під час війни боровся проти Австрії і за самостійну чеську державу.

Чеський нарід всі свої успіхи за останні 25 років передовсім завдячує невтомній і завші доцільній та кристалічно ясній праці Масарика.

Про життя сього великого Чеха, а заразом і одної з найцікавіших особистостей новочасного, європейського життя — в найблищому числі цього журналу буде докладніше поговорено. Тут хотілось лише невеликою заміткою в час звернути увагу українського загалу на велике чеське свято в честь найвизначнішого представника чеського народу.

ПРЕСА.

Затонський говорить . . .

Київський „Більшовик“ з 13. м. м. містить, розмову з одним з большевицьких представників — Затонським. Розмова кидає характеристичне світло

на відносини на Україні, а саме, що „на Шипкѣ“ не зовсім спокійно, що повстання дальше йдуть. Та даймо голос Затонському. На початку вдаряє він поклін перед подвигами червоної

армії. Він певний, що вона в педовзі впорається з зовнішнім.

Звичайно — каже Затонський — небезпечні теж ватаги Махна, котрого оголошено Всеукраїнським Ревкомом та висшим командуванням російсько-української червоної армії поза законом. Розбиті на дрібні відділи недобитки Петлюри в купі з Махнівцями та пливими бандами без всякої партійної закраски напевно ще будуть снуватися по глухих повітах України. Тепер пієля ліквідації найголовнішого нашого зовнішнього фронту, ми зможемо більше енергійно працювати ніж торік і поставити серйозні гарнізони й працювати при допомозі міцного кулака і кількох тисяч штиків, з артилерією і кіннотою, яким доручиться очистка від бандитського сміття означених районів. Такого заходу вжито само тепер у Крелевецькому повіті на Чернігівщині, де кілька глитайських сіл (?) під керівництвом анархістів уявили собі, що й сього року можуть не визнавати робітничо-селянської влади.

Треба визнати, що в деяких місцях, у Києві з окрема, радянська влада виявила розхитаність, і все це дуже подобалось буржуазній інтелігенції, особливо спекулянтам, але на прикінці привело це до того, що Київ тепер голодує, що радянський карбованець ціниться низько, а радянська влада, влада робітничоселянська занадто ще мало принесла робітничий клясї. Хиткість радянської влади, особливо у Києві пояснюється, звичайно, браком відповідальних робітників, кволістю кївського пролетаріату, котрий ще не виділив майже нікого для державної праці і т. п. З цим треба покінчити. Радянська влада повинна показати спекулянтам та публіці, яка гуляє по Хрещатику, що вона не думає жаргувати, що свої постанови та вимоги вона за всяку ціну переведе в життя.

Так само твердо, як на зовнішньому і внутрішньому фронті, ми будемо провадити свою політику в економічних питаннях. Вільна торгівля, а особливо торгівля хлібом, доказала свою нездатність. В Києві, не дивлячись на встановлення радянської влади, — продовжала своє існування вільна торгівля і не менш

вільний підвоз, одначе хліб дійшов до 150 карбовайців за фунт, а білий навіть до 180 карбовайців за фунт. Це пояснюється відсутністю в Києві налагодженого апарату, тим, що кооперативи, яким прийдеться на дальше виконувати, функції розділу, — переважно спекулятивні організації, а також тим, що хліб, котрий підвозиться, купують різні спекулянти ці підвешують ціни і наповнюють запасами свої склади на випадок ще висших цін. Як би тільки продовольчим органам вдалося підвезти й розділити в Києві хоч би через фабрично-заводські комітети і робітничі кооперативи бодай по пів — три чверти фунта на особу, ціни на хліб на базарах понизились би в четверо. В Харкові таким чином вдалося довести ціни на хліб до 10 — 12 карбовайців за фунт при продажі з під поли.“

Про відношення українських лівих партій сказав Затонський так:

„Українські комуністи боротьбісти в свій час поводилися дуже визнаваючо. Найбільш неможливе для нас було їх домагання окремої української червоної армії. Безумовно, ніяких явно контрреволюційних замірів у боротьбістів не було, вони просто не думали, як їх гасла впливатимуть на маси. Але тепер боротьбісти підписали згоду, з якої видно, що вони переконалися цілковито про сумлінність наших замірів, згодились з тим, що гасло належить вибрати обережніше. Тепер можна сказати, що в найблизшій будучині небезпеки сутничок та непорозуміння між більшовиками та боротьбістами не має.

Що торкається лівих есерів боротьбістів, то ми відрізняємося від них о єгілки, о скільки вони були й остаються народовцями. В самій роботі ніяких сутничок до сього часу не було.

Інтернаціоналісти (не меншевики, „мартовці“) злилися з нашою партією. Ворожі нам партії, як ліві ес-ери активисти, неоправні меншевики і т. д. уявляють собою дуже незначну силу. Ми маємо окрім боротьбістів ще одну українську комуністичну партію бувших „незалежних“. Істнує ще Комуністичний „Поалціон“. Все це свідчить про зріст сили пролетаріату.“

В кінці торкнув справу організації влади:

„В умовах боротьби на численних фронтах, зовнішніх і внутрішніх (отже є й такі!), звичайно неможливо зразу розпочати організацію на місцях і в центрі влади мирного часу. В селах особливо багато бандитів, які грабують населення. При таких умовах переводити вибори — навіть у місцеві, волосні та повітові виконуючі комітети — значило б дати владу на місцях місцевому батькові чи отаманові. Скоріє пересунення фронту вперед вимагає скорої та енергічної, на військовий лад, праці, вимагає в першій хвилі простішої, піввійськової влади ревкомів. На ревкоми вкладається обов'язок перевести чистку його району від хуліганів та батьків, налагодити зв'язок, створити апарат влади та допомагати всіма засобами червоній армії.

Для встановлення зв'язку з трудящою людністю рекомендується ревкомам скликати робітничі конференції по містах та селянські по селах і повітах. Селянські конференції в кожній волості вибирають по кілька представників від села, а по одному представникові в селянську повітову комісію, яка працює разом з ревкомом. Таким самим чином повітова конференція виділяє двох представників у губерніяльну комісію при Губревкомі права та обов'язки цих комісії приблизно такі самі як відомої комісії 50-ти, вибраної в свій час всеукраїнським зїздом представників волосних виконкомів. Цим комісіям мають бути відчинені всі двері.

Коли бандити будуть розброєні й ліквідовані, тоді замість конференцій будуть обрані ради та скликані уповноважені зїзди, що обертуть вже постійні органи місцевої влади, — повітові й губерніяльні, а на всеукраїнському зїзді, центральні.“

Сліпці.

Відома резолюція польської соймової комісії про границі з 1772. року, викликала слова обурення тільки у варшавського „Роботніка“. Він пише:

Згадавши про резолюцію і відношення Польщі до України автор заявляє:

„Щож до України, то уряд повинен рішитися на виразне поставлення справи незалежної України. Не нашою є річчю визначувати границі України. Наша роля тут повинна бути помічничя і посереднична. Одначе саму справу незалежної України повинні ми попірати дуже енергічно — є то із становища інтересів Річи посполитої річ непомірної ваги. Короткозорі заборчі змагання, дрібні заміри викроїти з України такий шмат, який нам найкраще сподобається — треба беззглядно відкинути. Не чекаємо поки Англія, розчарована до Денікінів займеться творенням української держави, зовсім не числячись з нами. Щиро і з свідомістю, що тим способом найкраще служимо Річи посполитій, попрім при переговорах справу української незалежності.

Є то нечувано сумним доказом божевілля польської державної політики через українських зубрів і ендецьких шовіністів, що дотепер у нас ані трохи не зроблено задля підпертя Українців, навпаки зроблено дуже багато для їх відчуження. Тепер є остання хвиля для того, щоби направити шалені помилки і причинитися до державного розвою українського народу“.

Наука орієнтації.

В. Канторович пише в „Одесских Новостях“:

„Україну можна назвати краєм політичних лекцій. За час революції ні одна власть не здобула тут довгого успіху. Хтоб не старався утвердити свій вплив, зразу попадав на бурю обставин. Сплівшись в соціально-політичний клубок, вони скоро позбавлювали його свободи ділань. В однаковій степені відноситься воно і до української національно-державної влади. І вона за кожним разом вгиналася під тягарем конфліктів, які виривали чи вже не на другий день після мнимого її утвердження. Причини такого быстрого злету і впадку дуже знаменні для загальної аналізи розгонових сил подій, на Україні.

Перевага української влади заключалася в тім, що вона, користуючись національним

фактором, могла де що притупити соціальні суперечности і черпати сили з такого жерела, яке для всякої другої „общеросійської“ власти недоступне.

Наслідком такої вдячної, хоча і службової ролі національного фактора, покористовувано всюди, де тільки було місце для цього. Се був наче легальний титул самозбереження, подиктований моментом, витворений обставинами і, ніде правди діти, оправданий історією“.

Університетська справа.

Львівський „Вперед“ з 26. лютого містить статтю, в якій домагається відкриття львівського університету для української молоді. Автор пише:

Звиш 1500 українських студентів вищих шкіл стратили досі три університетські семестри і грозить їм дальша втрата також теперішнього літнього семестру.

Через два роки виключено українську академічну молодіж від побирання вищої освіти. Через виключення української молодіж від науки в вищих наукових заведеннях, університетах, техніках і різних академіях траплять на значінню також наука по гімназіях, бо на ніщо здалися українській гімназіяльній молодіжї її гімназійній студії, коли перед нею зачинено ворота університів, технік і академій.

Тому з кожним шкільним півріччям зростає число української академічної молодіжї, якій заборонено вчитися. Ця заборона є абсолютна і безопадна.

Перед українською академічною молодіжю зачинені всі вищі школи не тільки у Львові, але і в Польщі, з цієї простої причини, що українська молодіж не зачислюється до польських громадян і не відбуває військової служби в польській армії.

На заграничні університети не може записуватися українська академічна молодіж, бо не видають їй паспортів, а надто удержання на заграничних університетах переходить фінансову спромогу цієї молодіжї.

Крім цього польські власти заборонили улаштування приватних українських університетських курсів у Львові.

Так далі бути не може!

Наука і освіта не сміє бути звязана з військовістю і війною. Заборона побирання університетської науки по військовим мотивам є унікатом в світовому університетському шкільництві, є чорною плямою для цілого шкільництва.

Поза тим військові згляди, які подається за причинну неприпинання української молодіжї зі східної Галичини на університети, є позбавлені правної основи. Державна приналежність східної Галичини не є правно вирішена. Обовязок військової служби в польській армії не є примінений до українського населення східної Галичини і Польща фактично не могла зарядити досі бранки українського населення до своєї армії. Не існує отже також правновійськовий примус для української академічної молодіжї. А коли нема такого примусу, то й військовий згляд не сміє бути перепною для української молодіжї до побирання науки у львівських вищих школах.

В справах науки й освіти поза ріжними формальними й правними зглядами обовязував і обозязує в цілому цивілізованому світі прийнятий звичай, що на університети допускається студентів навіть посторонних держав і народів. Наука, це річ загально людська, це освячене хоч неписане міжнародне добро й право, якого не сміє відмовити нікому ніяка суспільність, яка хоче зачислюватися до сімі культурних народів.

Позбавлення української академічної молодіжї можности побирати науку у львівському університеті, в університеті, що дежить на її рідній землі, заборона вступу на університет, удержуваний податками українського населення, — це глум та заперечення всякої культури та цивілізації.

Ця заборона перейде певно як документ не тільки до історії української мартирології та польсько-українських взаємин, але як цікавий документ до всесвітньої історії здержування всякого поступу та культури.

Жадаємо отже відкриття львівської *Almae Matris* для української а також і жидівської академічної молодіжї!

Поляки пхають Українців в російські обійми!

Львівська „Громадська Думка“ пише:

„Повстала з вікової неволі Польща відкрито і публічно ставить умови, гірші найбільш запеклих імперіялістів. Вона, оточена ореолом мучениці, перечеркує усі історичні факти, які мали місце після 1772. року.

Члени польської сеймової комісії закордонних справ, мов сліпці із бльмом на очах, говорять про історичну Польщу і легковажать голое живих, молодих і здорових народів, що рвуться до незалежного життя.

Польська дипломатія і керуючі кола насильно пхають Українців в російські обійми, заперечуючи правильний шлях до вирішення національних і державних конфліктів на підставі етнографічного розміщення і права про самовизначення націй.

Тепер ще час на порозуміння. Мимо моря крові, яку пролито, помимо моральних і фі-

зичних терпінь є ще шлях для вирівнання вікового конфлікту між обома сусідніми народами, шлях щирого визнання своїх прав на підставі порозуміння із кожним народом з окрема.

Перед польською політкою і польським громадянством стоїть велике завдання, але може причинитись до негайної реставрації української держави і зміцнення самої Польщі. Мир Польщі з совітською Росією на трупах живих народів не буде правдивим миром, а навпаки унеможливить справу європейського миру“.

Голос „Громадської Думки“ це голос волюючого в пустині. Поляки у своїй українофобії волять російського більшовика ніж Українця. Ціла польська політика відносно України — це той шлях, який не кине нас, що правда, в російські обійми, але відкине на зареш відспинатій до „братнього“ польського народу.

ХРОНІКА.

УКРАЇНА.

Українці використовують ситуацію. Так говорять російські кола близькі до Сазонова в Парижі. Українці хотять використати теперішню ситуацію на сході і увійти як представники неіснуючої держави до залі, де будуть вестися переговори Польщі з більшовиками. Польща не повинна однак забувати, що українська держава не існує а мимо цього Українці претендують до великих територій і ведуть себе так, як колиб існувала суверенна Україна. Не треба забувати, що Українці велико себе инакше, колиб у боротьбі з Поляками вони були побідниками. На Україні нема двох партій, якіб себе взаімно не поборювали. Те що одна партія вважає за корисне для українського народу, друга негайно вважає це шкідливим і оголошує, що протинна сторона не має права вести переговори в імені українського народу. Українці використовують ситуацію і ведуть переговори рівночасно з усіма союзниками і ворогами.

Піلسудський і Україна. „Вперед“ повідомляє, що з причини кам'янецьких подій міністр А. Лівницький був на прийомі у Пілсудського. Пілсудський заявив, що він приказав представникам польської влади дати українському урядові повну сатисфакцію.

Кінець армії Бредова. Зі Львова повідомляють, що армія Бредова в кількості 6 тисяч піддалась польським військам. Армія добре озброєна і одягнена. Польське командування рішило її інтернувати.

Вибух на пароплаві. „Times“ повідомляє, що на французькому пароплаві „Dumont d'Urville“, який віз рештки добровольців з Одеси трапився вибух. Згинуло понад 40 добровольців.

Відворот Денікіна. Царгородський кореспондент „Assosiedet Press“ мале цікаву картину евакуації добровольцями, південної частини України. Пароплави, які покидали одеський порт були на стільки перегружені втікачами, що команди були змушені відганяти товпу втікачів кулеметним вогнем.

Багато російських офіцерів кінчало самогубством. В Севастополі понад 10 тисяч людей зажадало пропусків на виїзд. В севастопольському порту стоять на рейді англійський крейсер „Марльбору“ та французькі і грецькі міноносці.

Українська місія у папи. З Риму повідомляють, що на прийомі у папи була українська делегація на чолі з радником о. Боном. Делегація подякувала папі за дарунок 100 тисяч лір на українських хворих і сиріть в грошах і медикаментах. Відвести їх на Україну доручив папа своєму урядовцеві Ганнокі.

Ліквідація міністерства преси. „Вперед“ повідомляє, що міністерство преси і пропаганди зменшує цитати урядовців. Канцелярія міністерства преси переходить до канцелярії Головноуповноваженого У. Н. Р. Огієнка.

Червоний русифікатор. З Гельсінґфорсу повідомляють, що Троцький в розмові з американськими журналістами заявив таке: „Совітський уряд під жадною умовою не визнає самостійности України. Не зробить він цього навіть тоді, коли б поодинокі частини української армії, які переходять до большевиків заявили за самостійною Україною. Їх вважатиметься тільки частиною червоної армії Росія не може зрктися природних багатств і виходу в море, бо це грозилоб їй пораз то новими конфліктами.

Смерть Ткаченка. З Кієва повідомляють до польських газет, що в дорогі до Москви помер на тиф б. міністр юстиції за часів Центральної Ради, Ткаченко. Він їхав, як делегат української комуністичної партії на переговори з большевицьким урядом.

Контрреволюційний гимн. Як повідомляє „Громадська Думка“ в кїївському „Молодом театрі“ підчас вистави хор проспівав „Ще не вмерла Україна“. Приступити в залі комуністи запротестували проти цього та протест їх зустріла публіка ворожо. В звязку із цєю подією урядовий часопис „Большевик“ зазначає, що пора вже покінчити із жовтоблакитною „свободчучу“!

Українська армія праці. „Narodni Listy“ повідомляють, що в наслідок порозуміння між російським совітом народніх комі-

сарів і Всеукраїнським Комітетом Робітничих Депутатів утворено на південно-західньому фронті „армію праці“. Населення відноситься ворожо до большевиків і добровільно не дає ні харчів, ні підвод. „Армія праці“ повинна отже зайнятись реквізіціями у селян хліба і одягу для армії.

Чому арештовано українських міністрів? „Gazeta Rozanna“ подає таке офіційне повідомлення про арешт українських міністрів. Українські міністри Мазепа, Лівницький, Безпалко і Корчинський почали вести перет вери з большевиками в справі зроблення перевороту і скинення отамана Петлюри. Польська влада зажадала тоді пояснень, а коли українські міністри не явилися, їх арештовано і по 16 годинах увільнено. Безпалко і Лівницький приїхали до Варшави. (Викрути польського закордонного міністерства страшенно наївні. Ми тільки дивуємось, що українське прес-ве Бюро у Варшаві в свій час рішуче заперечило вістку про арешт і тим самим закинуло українській пресі у Львові брехню. Спить воно? Ред.)

Нові автономісти. З Букарешту повідомляють, що в Харкові утворилась нова українська партія, яка має стремити до повного об'єднання з совітською Росією.

РОСІЯ.

Причина розстрілу Колчака. Агентство Гавага повідомляє, що причиною розстрілу Колчака був такий факт: Колчак, покидаючи Іркутськ, взяв 80 заложників, серед яких було багато визначних соціалістів, і передав їх в руки ген. Семенова. Цей приказав заложників розстріляти. Роз'ясоване цим іркутське населення грозило, що знищить чехо-словацькі війська, коли вони не видадуть Колчака. Разом з Колчаком розстріляли, по відомостям „Morning Post“, 4 англійських офіцерів.

Нова програма Денікіна. „Собратель русской земли“ Денікіна, ще рішуче погрозивати щастя. Він заключив новий договір з донськими козаками, яким, як повідомляє „Times“, він відказався від диктатури і призначив нове міністерство, зложене із 8 членів, яке є відповідальне перед законодавчим зі-

бранням, Підчас переговорів Денікін намітив таку свою дальнішу програму: Він стремиться до відбудови єдиної Росії, однак готов де facto признати самостійність окраїнних держав і шляхом порозуміння установити їх відношення до Росії, при чому Антанта повинна взяти на себе роль посередника. Майбутня державна форма Росії повинна бути вирішена всеросійськими установчими зборами. Денікін готов служити так монархії як і республіці, в залежності від рішення установчих зборів. Селяне і козаки повинні дістати землю, козацькі області широкую автономію, а інтереси робітників мають бути забезпечені. Донська і кубанська армія повинні бути нероздільною частиною російської армії.

„Відродження Росії“. Як повідомляє „Nationaltidende“ в Копенгагені утворилася міжнародна організація для помочі і відродження Росії. Головою її є б. датський посол в Петрограді, Сковеніус. Відділи цієї організації мають поветати в Англії, Америці, Франції і других країнах.

Російський посол в Болгарії. „Русское Дѣло“ повідомляє, що російським послом в Софію (від кого? Ред.) призначено А. М. Петряєва.

Сучасні „Варяги“. „Daily News“ повідомляє, що російський уряд запропонував німецьким колоністам колонізацію плодотворних територій Поволжя. Німецькі комуністи згодились на цю пропозицію і переїжджають в Росію.

Арешт Юденіча. Фінляндські газети повідомляють, що в Ризі Англіїці арештували Юденіча, який хотів перейти в Німеччину

Смерть Калініна. Радіо з Москви повідомляє, що помер там визначний большевицький діяч Калінін. В 1905, році він був президентом „Александрівської“ республіки.

Смерть генерала Мамонтова. З Катеринодара повідомляють до англійських газет, що там помер від тифа генерал Мамонтов, який прославив себе своїми нальотами у вороніжській, тамбовській і орловській губерніях.

А що в Україною? „Daly Chronicle“ містить розмову свого співробітника з большевицьким послом в Берліні Віктором Коном,

який між іншими заявив таке: Ми годимося вдоволити домагання Англії про визнання окраїнних держав. Відносно Естонії це вже зроблено. Ми готові дальше признати незалежність Польщі, Фінляндії та Литви.

Інструкція Сазонова. З добре поінформованих нейтральних кругів доносять, що на днях розіслав Сазонов до російських дипломатичних представників за кордоном інструкцію, в якій наказує їм як найбільш спочутливо відноситись до українського самостійницького табору і загалом до ідеї української самостійности. Чи і на скільки це рішення Сазонова являється приноровленням до виниклої в останніх часах серед кругів Антанти ідеї самостійности України, а також висловом зміни думок на українську справу серед самих Москалів, годі знати. Це покаже найблизша будуччина. („У. П.“)

ПОЛЬЩА.

В справі виборів у східних областях. На засіданню конституційної комісії польського союму поставив ксьондз Лютославській запитання до уряду з причини переведення виборів у східних областях (литовських, білоруських і українських). На підставі постанови союму ці вибори малося перевести до 70 днів. Комісія без дискусії відступила запитання ксьондза Лютославського уряду.

Польський посол в Естонії. Польським послом в Естонії призначено Леона Васілевського, бувшого міністра закордонних справ в кабінеті Морачевського.

Польські кораблі на Чорному морі. З Варшави повідомляють, що у Варшаву прибула турецька місія. Голова місії заявив, що на Чорному морі плаває 8 кораблів під польським прапором, які мають 40.000 тон тонажа.

Денікін їде у Варшаву. „Lemberger Tagblatt“ повідомляє з Варшави, що там приїде Денікін. Він хоче увійти в переговори з Пілсудським ще до того ніж Польща оголосить свою відповідь на ногу большевиків в справі мира.

Ліквідація польських консулятів. Польське міністерство для закордонних справ оголошує: Польські консуляти в південно-

східній області Росії, яка знаходиться тепер під большевицькою владою, звинено і перервано всяку комунікацію з цими областями.

Число безробітних в Польщі на основі останнього комунікату міністерства праці про стан безробіття виносить 238.718, управнених до користання з підмог 128.472, а скількість зайнятих при публичних роботах виносить 18.524. Цікаве що в б. пруськім заборі нема безробітних, в Галичині е їх 2 і пів тисяч, репта принадає на конгресівку. Цю вістку подає „Czas“ під заголовком: „Хто в Польщі дармує“.

БІЛОРУСІЯ.

Протест білоруської ради. Білоруське пресове бюро повідомляє: Нова президія Ради звернулася до Ради Пятьох з нотою, в якій протестує проти плебісциту, який хотять устроїти Поляки при помочи штиків на окупованих територіях. Протест звернений також і против арешта товариша голови Ради Бадунова, секретарів Козича і Момонка, та прем'єр-міністра Ластовського. Ноту підписали: голова Ради Петро Крещенко і тов. голови Захарко.

Новий білоруський уряд. Як повідомляє білоруське пресове бюро в Мінську обібрано нову президію білоруської Ради і утворено новий кабінет. Головою Ради е Кречевський, товаришами — Бадунова і Захарко, секретарі — Козич і Момонко. Склад білоруського кабінету такий: прем'єр — Ластовський, закордонних справ — Ладнов, фінансів — Білевич, внутрішніх справ і пропаганди — Гриб, юстиції — Звикевич, контролю — Заяць, державний секретар — Дишевський.

З білоруського життя. „Беларускае Жыццье“ в Мінську розпочало другий рік свого видавництва і перемінилося в чисто літературний часопис. Білоруська журналістика розпоряджає тепер тільки трьома органами: Щоденник (міжпартійний) „Беларусь“ редактор Язеп Льюеік, „християнска тидньова газета Крупіса“ під редакцією о. Адама Станкевича і тижневик „Бел. Жыццье“ під редакцією Франца Аляхновича, директора білор. театру і письменника Зьмітрока Вядулі.

КАВКАЗСЬКІ КРАЇ.

Границі Вірменії. Комісія для вирішення границь Вірменії порішила, що Вірменія мусть дістати доступ до Чорного моря.

Японія і Азербейджан. Секретар мирової конференції повідомив голову Азербейджанської делегації про рішення токійського кабінету, визнати самостійність Азербейджану.

Англіїці в Батумі. Бюро Рейера повідомляє, що відворот англійських військ із Батума відложено.

Порозуміння між Вірменією і сусідніми державами. Антагонізм, сильно загострений між Вірменією і сусідніми державами, починає все більше тратити свою гостроту і в сучасний мент, завдяки посередництву американського головного комісара, дійшло між поодинокими кавказькими республіками до порозуміння. З листопада м. р. підписано договір в справі вільного транзиту поміж Вірменією і Грузією. Рівночасно обі республіки зобовязалися полагоджувати всякі можливі непорозуміння шляхом взаїмних уступок і порозумінь. Рівночасно прийшло до певного порозуміння між Вірменією і Азербейджаном, які вели боротьбу за спірні території. На жадання американського комісара Гаскелла, оба заінтервовані уряди визнали Шарурський, Даралягіяський і Нахичеванський округ тимчасовою неутральною зоною під управою генерал-губернатора, якого призначає американський комісар.

БАЛКАНИ.

Суверенність султана в Царгороді. Рада послів в Лондоні покінчила наради над турецькою справою. В принципі порішено задержати суверенність султана в Царгороді. Проїзд через Дарданелі має бути вільний.

Нова антанта. „Times“ повідомляє, що між Чехією, Югославією і Румунією заключено політичний союз. Держави ці зобовязалися виступати солідарно в питаннях, які обходять кожну з них зокрема.

Новий югославянський кабінет. В склад нового кабінету Протіча, входить 9 старора-

дикалів Панича, 4 членів юнацького народньо-гюкклюбу і 3 словінських клерикалів. Бувши тимчасовий посол в Петрограді Спалаякович заступає в кабінеті неприсутного Трумбіча. Новий кабінет визначається широким узглядненням змагань Хорватії, доказом чого є іменування Корошеця президентом автономного правительства Славонії. Правительство Протіча під соціалним оглядом є умірковано праве.

БАЛТІЙСЬКІ КРАЇ.

Московські місії в Ревелі. „Berlinske Tidende“ повідомляють, що в Ревелі прибули дві московські місії. Одна має слідкувати за переведенням в життя мирного договору з Естонією а друга, яка зложена з представників кооперативів, підготувати шлях для товарообміну з Антантою. Внесдовзі в Москву виїзжає естонська місія, для переведення в життя постанов естонсько-російського мирного трактату.

Нова конференція окраїн. „Berlinske Tidende“ повідомляють, що латвійський уряд рішив, перш чим розпочати мирові переговори з Росією, скликати в Ригу на конференцію представників Литви, Польщі і Фінляндії. Польща настоює, щоб конференція відбулась в Варшаві.

Литовські справи. „L'Humanité“ доносить, що литовський прем'єр-міністр, який виїхав до Лондону в політичних і економічних справах, доробив контракти з англійськими банками, в цілі забезпечення розвитку і відновлення литовської республіки. З Москви доносять, що міністр Гальвановський заявив, що Литва є готова заключити мир з совітською Росією.

Наступ Литовців. Часопис „Lituve“ повідомляє, що Литовці поведуть наступ на Вільно. На його думку совітська Росія під такою умовою не згодиться відступити Польщі велику частину Литви і Вільно.

АНТАНТСЬКІ КРАЇ.

Об'єднання соціалістичної преси. Управа французької соціалістичної партії рішила орґаном партії зробити часопис Жана

Льонґе „Le Populaire“, який виходитиме ввечером. L'Humanité виходиме ранком.

Італія і держави бувшої Росії. Італійська соціалістична партія доручила депутату Рондоні обіхати Росію, Україну, Грузію і Вірменію, щоб на місці ознайомитись із загальним положенням цих країн і навязати з ними торговельні зносини. Італійський уряд дозволив цю поїздку й всякими засобами її підтримав.

Конґрес французьких соціалістів. В Парижі відбувся зїзд соціалістів департаменту Сейни. Предметом нарад було питання: за чи против III. Інтернаціоналу. Моптан'он, який виступав від II. Інтернаціоналу, заявився проти диктатури пролетаріату, яка іде в розрив з традицією французьких соціалістів. Верфейль висловився за приєднання до III. Інтернаціоналу однак проти цього, щоб французькі соціалісти не гайно признались до нього. В дальнійшій дискусії Поль Льої висказався теж за III. Інтернаціонал і вказав на те, що диктатура пролетаріату є тільки переходовим явищем і вона безумовно зникне, як тільки буржуазні класи втратять свою силу. Проти цього виступив Ренодель і заявив, що французькі соціалісти не можуть приєднатись до III. Інтернаціоналу, бо большевики висказались проти ідеї національної оборони.

На зїзді більшість мають прихильники III. Інтернаціоналу.

Становище Найвищої Ради — фікцією. Тех. Комп. доносить з Парижа: Мільран висказався супроти депнікарів, що становище, яке зайняла Найвища Рада супроти Росії є може фікцією; однак велика заслуга дипломатії є в тім, що може ще створити фікцію, яка уможливує обговорення важних інтересів без відречення чоґонебудь, бо це зрікаємося ні одного рішення, яке ми передтим прийняли.

Перед новою війною. З Лондону доносять, що англійські політичні круги є тої думки, що з приводу становища Зєдинених Держав в справі Адрії прийде до нової війни в Європі.

Нітті про мир з большевиками. В розмові із співробітником „Manchester Guardian“ італійський прем'єр-міністр Нітті висловився за негайне навязання торговельних стосунків

з більшовиками, коли вони згодяться шанувати права своїх сусідів і не вчинять нічого такого, що моглоб нарушити європейський мир.

ЦЕНТРАЛЬНА ЕВРОПА.

Російська комісія в Берліні. „Abend“ повідомляє, що в Берлін прибула російська господарська комісія, яка має вступити в тісний зносини з німецькими робітниками, щоби в цей спосіб добитись скорішого навізання господарсько-торговельних стосунків між Німеччиною і Росією.

Німецько-російський трактат. „Petit Journal“ повідомляє, що між більшовиками а німецьким урядом заключено господарський трактат. Головні пункти його такі. Німеччина зобов'язується негайно навізати залізничу, поштову і телеграфічну комунікацію з совітською Росією. Вона дозволяє на еміграцію інженерів, техніків і електротехніків в Росію, які мають відбудувати російські заводи. З Німеччини має бути вивезена мануфактура, господарські машини та знаряддя. За це одержиться з Росії: хліб, худоба і шпівці.

Право національних меншостей в Чехо-Словаччині. Чесько-Словацька конституційна комісія прийняла I. частину закону про мову, на основі якого, чеська мова має бути державною мовою республіки. Стаття 5. звучить: Наука у всіх школах, які будуть створені для національних меншостей, буде відбуватися на мові цих меншостей, а культурні інституції, творені для цих шкіл будуть послуговуватися своєю мовою, як урядовою.

Горти президентом Угорщини. З Будапешту повідомляють, що адмірала Горти обрано тимчасовим президентом Угорщини аж до часу, коли національне зібрання вирішить форму правління.

Раковський в Берліні. „Baseler Nachrichten“ повідомляють, що в Берлін приїхав Раковський. Він мав двогодинну розмову з німецьким міністром закордонних справ Мюллером.

Інтервенція Масарика. „Pravo Lidu“ обговорюючи мирові пропозиції більшовиків, домагається, щоби президент Масарик, який

знає добре російські відносини, взяв на себе роль посередника між більшовиками і західною Європою.

СКАНДИНАВІЯ.

Трибунал справедливости. Радіо з Ліону повідомляє, що в Гаазі відбувалася конференція скандинавських держав, Швейцарії і Голландії. Предметом нарад було створення перманентного трибуналу справедливости. Головні основи його вирішено такі: абсолютна вільність держав при виборах суддів і їх заступників, виключення політичних впливів, цілковита незалежність судів від поодиноких держав. Кандидатів на суддів рекомендують держави. Суддів вибірають на 9 років.

АМЕРИКА.

Америкаський сенат і мировий договір. З Вашингтону повідомляють, що сенат рішив відновити наради над мировим договором і відложити усі інші справи до часу, коли буде поладжена ся справа.

ЕКОНОМІЧНА ХРОНІКА.

До готелю в Копенгазі, в якому мешкає Літвінов безпастанно заходять різного рода купці та промисловці. Літвінов заключив вже багато контрактів і дав концесії на експлоатацію копалень, лісів, залізних руд т. п.

Совітська реорганізація кооперативів. Одним з останніх своїх декретів Совіт Народних Комісарів видав декрет про зеднання з Центральним Комітетом споживчих товариств всіх без виключення кооперативів так кредитових та ощадних товариств, як і кооперативів сільсько-господарчої промисловости.

Українські папери на парижській біржі. Не дивлячись на скрутне стратегічне положення на Україні вартість паперів промислових підприємств на нашій території має свою досить жваву котировку на лондонській біржі, та що характерно в Парижі. Наприклад 28. січня та 12. лютого цього

року на парижській біржі були слідуючі операції з вище зазначеними паперами:

	28./I.	1./II.	
4 $\frac{1}{2}$ % Північно-донецькі	172	275	+
4 $\frac{1}{2}$ % Першої залізничної позички	136	147	+
4 $\frac{1}{2}$ % Чорноморської заліз- ниці	136	148	+
— Акц. тов. „Кривий Ріг“	913	970	+
5% Криворізьських рудни- ків	400	400	0
6% Бони „Кривий Ріг“	508	505	—
Акц. Таганрог	313	345	+
Акц. каменюгольних коп. Екатеринівка	405	409	+
Тов. Катеринівських руд- ників	2150	2120	—
Дніпровські акц.	1877	1860	—
Акц. Лубова банка	192	192	0
Акц. Грозн. ргіг.	2650	2750	+
ord.	2550	2685	+
Сталелит. Донецькі	755	750	—
ті-ж 4 $\frac{1}{2}$ % облг. 1896.	399	399	0
вони-ж 1911.	320	310	—
вони-ж 1913.	315	312	—

Це зайвий раз підкреслює, що закордонний капітал не тратить надії і надалі приймати грошеву участь в будівлі нашої промисловості. Більшість цих цінних паперів навіть, не дивлячись на військові події піднялася в своему курсі.

Совіти і кооперативи. По відомостям з Москви, совітський уряд дозволив Центральному Союзові кооперативів ввійти в торговельні зносини з кооперативами, або торговельними фірмами західної Європи, Америки та інших держав. — Центросоюзом уділено всяких гарантій, що до надзору над присувачими і відходячими товарами Союзу. Союз готов негайно роспочати виміну. Совітський уряд перепустив в одну і другу сторону делегатів, яких назвища подадуть представники московських кооперативів на Заході. У звязку з цим серед офіціальних кол совітського уряду зародився страх з приводу майбутнього напливу франків, штерлінгів та иншої антантської валюти. Аби обезпечити себе від цього, московський совіт повзяв таку постанову: „Ми відбили напад контрреволюції, тепер мусимо себе боронити перед напливом франків та штерлінгів. Коаліція бажалаби нас заллати валютою

і як найскорше, перейняти торгівлю сирівцями і перемінити нас в кольонію. Боротьба за коаліцію ще не скінчилася, вона тільки в новій фазі і ми маємо змогу дозволити тільки на довів найпотрібніших середників, а то лише за посередництвом держави, яка закуплений крам має поділити між населення.

Засоби кредиту в Голяндії. „Nieuw Soepant“ повідомляє, що зараз йдуть наради з приводу засобів кредиту при товарообміні Голяндії з иншими державами. Мається на меті заснувати так званий „Clearing-House“, — який-би зараховував взамін весь крам, що підлягавби екста імпорту. Треба гадити, що ся установа буде мати осідком своєї централі Амстердам, та мати відділи у всіх найбільших пунктах Європи. В нараді беруть участь всі голяндські банки, імпортери та експортери.

Курс Одескої біржі. По останнім звісткам з Одеси на біржі занотовані слідуючі операції: фунт штерлінгів 2600 руб., ліра 65 руб., франц. франк 75—84 руб., фунт турецький 330 руб., німецька марка 35—38 руб., нештемпльована корона 8—12 руб. Десять золотих карбованців оплачуються від 2600 до 2800 руб., за сто царських дають 420 рублів. Останні дні уявилися так звані жидівські фунти — банкноти друковані на жидівській мові. Вартість їх рівняється англійським фунтам, а за вишлату їх відповідає банк бар. Ротшильдів. Нечуваною до цього часу вартости досягнули брилянти. Карат останніх оцінюється зараз до 80—90 тисяч карбованців.

Італійці на українській території. На півдні перебувала декілький час назад талійська економічна місія під головуванням п. Маффеї. П. Маффея мав-би залишитися в Одесі як генеральний консуль. Останні члени місії мали подорожувати по звільнених від совітської влади місцевостях, аби зібрати потрібні їм данні про економічне становище краю. В Міляно засновано комітет, маючий на меті зорганізувати товарообмін з українською територією. Комітет складається з представників різних галузей промисловости як-то: бавовняної, капелюхової, шевської, гумової, машино-будівничої, фармацевтичних та хімічних продуктів, плетених виробів та инших. Також в Міляно заснувалося нове товариство за для екс-

портно-імпортової торгівлі під назвою Італійсько-Руське — Чорноморське Общество. Грунтовний капітал його 3 мільони лір.

Соціалізація московських кооперативних організацій. З приводу зняття блокади з Росії, шведський кореспондент парижських часописів Шассен, дає наступний нарис сучасної автономії московських кооперативів:

„Війна рад проти кооперативів“, таке гасло, пише він, висших радянських установ, це-ж є, як я і раніше вже стверджував, непереможний доказ того, що московські кооперативи абсолютно не є автономні організації, як на це претендують представники їх, що ведуть розмови з державами згоди. — Декретом радянської влади, опублікованому в московській пресі від 20. березня, затверджується соціалізація кооперативів, як практичних органів поділу. Декрет цей проклямає необхідність цілком мати поділ цей в руках пролетаріату, через що всі кооперативні організації й були залучені до нової радянської екстрементації, де всі вони, як мійські так й селянські мають знаходитися під контролею радянських органів. Таким чином виборна колегія споживачів Петроград має 300.000 люда з загальної кількості мешканців в 800.000. ця невідповідуюча житевій правді цифра приміщена в радянській пресі від 30. вересня. „Правда“ від 18. вересня, з приводу соціалізації кооперативів, захоплюється цим останнім тріумфом принципа націоналізації споживи, для монополії держави, що до продуктів першої необхідности та поділу їх по соціальним категоріям. Як логічний висновок з цього, каже Шоссен є те, що торгуючи зі сфальшованими московськими організаціями, держави згоди, гандлюватимуть з більшовиками, годуватимуть та зміцнятимуть виключно більшовиків“. По останнім відомостям товарообмін між Францією і Росією фактично вже почався, при чому крам весь відправляється шляхом на Реваль та Нарву.

Нове найменування в Централі Російських Кооперативів. Головою закордонного представництва російських кооперативів Централь кооперативів обрали відомого Литвінова. — Обидва до цього представники Централі Бертхейґайм та Морозов дістали директиви до свого від'їзду до Росії порозумітися з Литві-

новим. Бельгійська комісія за для підняття розмов про гандель з російськими кооперативами відїхала до Англії, де має почати перемовини з представниками кооперативів.

Дунайсько-майнський канал — другий канал Суецький. Економічні та промислові кола Антанти, як пише „Германія“, розроблюють проект сполучення Рейна та Дунаю каналом. який був би найдешевшим шляхом для транспорту хліба з України, нафти з Румунії, Кавказу і каспійського побережжя до Франції, Бельгії та Англії, з експортом на схід. Інтернаціональна торговельно-транспортна комісія, яка перебуває в Бельгії, має зайнятися обмірковуванням питання будови цього каналу, з тим що каналом матимуть змогу проходити пароплави з тонажем вище 150 тон.

Сучасні ціни в Росії. Німецька преса подає зараз наступні риночні ціни в межах совітської Росії: фунт масла коштує 2500 руб. в приватної торгівлі. (Нормірована ціна 700 руб. ф.), Фунт картоплі 100 р., фунт солі 150 руб., фунт хліба 250 руб. Таке непомірне подорожання треба сконстатувати і відносно різного иншого краму. Одна цигарка коштує 2 $\frac{1}{2}$ р., камінець для зажигалки 15 р., олівець 10 р., один лист поштового паперу з ковертом 6 р., звичайний цизорик 60—70 р., пара черевиків 3000 р., пара чобіт 6000 р. Як що перерахувати ці відносно цін що були до війни — 1000 карбованців совітських зараз коштують 2 $\frac{1}{2}$ карб. в золоті.

Найбільший зараз в світі запас радія, в кількості 2 грамів має зараз Чехо-словачина. При сучасній вартості радія, коло 10.000 корон за 1 міліграм, цей запас оцінюється в суму вище 20 мільонів корон.

Цло на імпорт в Батумі. Згідно повідомленню американського представника в Царгороді, горожанська влада в Батумі заявила, що з 1. березня її повертається старий наказ о поборі цла на імпортуемий крам в розмірі тарифу від 27. лютого 1916. року в десять раз побільшеному.

Сибірська масляна торгівля. Повідомлення о тому, що кілька часу тому до Англії було вивезено велику партію сибірського масла, дало надію на відчинення вільного экс-

порту масла з Сибіру. — Головним чином ця надія існує серед датських купців. Між тим для регулярного експорту — ледви мається цілковита реальність. Партію цього масла було експортовано цілком випадково. Она була доставлена до гирла Обі ще літом прошлого року і звідтіля морським шляхом було транспортовано до Англії. Таким чином цей випадок ніяк

не може служити відзнаком початку регулярного експорту сибірського масла за кордон, навпаки треба зауважити, що взагалі сибірському експорту зараз перешкаджає, як положення, що склалося серед військових обставин, так і загальна економічна розруха, рівно як і зменшення продукції, через знищення великої кількості дійної худоби.

КРИТИКА І БІБЛІОГРАФІЯ.

КРИТИКА.

1. *Nikolas Gay. De l'Autocratie à la Democratie. Genève Libraire Genevoise A. Eggimann 1919. Мала вісімка ф. 116.*

2. *Le problème de l'Europe Orientale par un journaliste ukrainienne. Bureau ukrainien de Presse Laan Copes van Cattenburch 36. La Haye.*

3. *L'Ukraine, l'Europe Orientale et la Conference de la Paix par M. Kouchnir, membre de la Délégation de la Republique ukrainienne à la conference de la Paix. Bureau de Presse ukrainienne. Paris 1919. Мала вісімка ст. 120.*

Всі три наведені брошури розбирають одну і туж проблему, проблеми Східньої Європи. Це їх споріднює, хоч вийшли вони в різних місцях. І їх походження однакове. Вони не являються самостійними працями, але є передруками статей, поміщених давніше або маючих бути поміщеними в різних журналах. Наводимо їх, так сказатиб, по рангу їх внутрішньої вартості.

Найбільші інтересними, глибокими і змістовними, являються статі Миколи Ге, натуралізованого в Швайцарії Українця, котрі були поміщені в дуже поважнім і впливовім Женевським щоденику „*Journal de Geneve*“. У Автора є безперечно дуже широке знання економіки і соціології, але крім того автор посідає ще більший скарб: талант спостерігати факти, їх правдиво освітлювати і аналізувати, та робити цілком точні висновки. Тринайцять статей автора і вступ до них читається з правдивого приємністю, бо кожна стаття кидає нову думку. Микола Ге, котрий жив в Росії, є великим

знатоком психології московського народа. Основне зло, хоробу, московського соціального організму він бачить в примітивнім комунізмі в общині, і мірі, котрі склались і організувались під натиском двох сил, які боролись у східній Європі: Між польським олігархізмом і московським автократизмом. Цю боротьбу автор представив нам блискуче, зілюструвавши її дуже влучно підібраними історичними фактами. Община була опозицією проти „барина“, котрого члени міру уважали чужинцем і ворогом, але її існування було та і є тормозом на шляху поступу. Оце головна теза, котра об'єднує всі статті автора, якби їх тема не була. І чи автор говорить про „розпад російської імперії“ (стаття I.) чи про „всеросійську небезпеку“ (стаття XII.) всюди маємо ту саму тезу. Ми не знаходимо в цілій європейській літературі більш гострих більш талановитим філізіт, як саме в статтях Миколи Ге.

Статті його були поміщували в „*Journal de Geneve*“, починаючи з березня 1918. по серпень 1919. р. За весь той час думки автора кристалізувались, і модифікувались. Автор, ворог російського виховання, величезний противник панросійської інтелігенції, деморалізованої веснівелючою русифікацією, сам мимоволі підпав під вплив цієї нівеляції. В 1918. р. він ще є рішучим противником українського „сепаратизму“ і пише в статті IV. „Український селянин“ що „це тепер було би неможливе провести демаркаційну лінію в певних околицях бувшої імперії між територіями обох братніх народів, які здається, призначені себе доповняти і створити одну націю“ — але вже в 1919. р. випадки, які від-

бувалися на Україні, і які не могли не мати впливу на аналітично-синтетичний ум автора, переконали його, що самостійність України і всіх східньо-європейських республік може розв'язати трудну проблему миру на сході і усунути експанзивну небезпеку примітивного і варварського московського комунізму, який є найбільшим ворогом демократизму. З того часу автор стає в ряди борців української суверенності.

Микола Ге дуже талановитий публіцист.

Цілком нинішній характер має брошура „українського журналіста“. На неї склалися 5 статей, друкованих в амстердамськiм щоденнику „De Telegraf“, в жовтні 1919, котрі збрало гаагське пресове бюро, переклало на французьку мову і видало, долучивши до брошури мапу України. Автор обговорює тільки сучасні теми, наводить факти але їх не аналізує, за те прекрасно інформує. Ось його теми: „Денікін і Петлюра“, „Польща і українні народи“ і „Жиди на сході“. Характеристики осіб і подій вірні, події підібрано зручно і тому статті автора, який криється під ініціалами, М. W., читається з великим інтересом. Політично автор боронить принцип суверенності України.

М. W., однак — не публіцист, але талановитий журналіст.

Хоч брошура д. М. Кушніра є по розміру найбільшого з поміж всіх наведених, однак внутрішня вартість її найменша. Дванадцять статей, які мали бути поміщені в французькій пресі — інформаційного характеру, на сучасні теми, і над ними сплиняти не будемо. Автор впробляється на журналіста.

БІБЛІОГРАФІЯ.

Винниченко Володимир: Відродження нації. Частина II. Видавництво „Дзвін“. Київ-Відень, 1920, 8°, 328 стор. — Ціна не зазначена.

Друга частина трактує про другий період доби Української Центральної Ради, в якій становилася організація юридично-правної влади. Книжка поділена, подібно як перша частина, на шістьнадцять уступів, а саме:

I. Розділ трактує про контрреволюційний виступ ген. Корнілова, стор. 11—34; — II. Остання боротьба з тимчасовим правительством, стор. 35—60; — III. Робітничо-селянська революція в Росії й на Україні (листопад, 1917. року), стор. 61—70; — IV. Проголошення федерації з Росією (20 листопада 1917. р.), стор. 71—83; — V. Основна хиба української демократії, стор. 84—97; — VI. Фальшиве розуміння національно-української державності, стор. 99—130; — VII. Війна з совітською Росією, стор. 131—147; — VIII. Боротьба за „свою лінію“, стор. 149—171; — IX. Парламентаризм, демократія і большевизм, стор. 173—193; — X. Мир з центральними державами, стор. 195—211; — XI. Боротьба за владу, стор. 213—225; — XII. Проголошення самостійності України (22 січня 1917. р.), стор. 227—256; — XIII. Національна політика руських большевників, стор. 257—279; XIV. Заявлення Німців, стор. 281—296; — XV. Конфлікт двох сил, стор. 297—314; — XVI. Кінець Центральної Ради, стор. 315—328. — У тому творі Винниченка подано третій і четвертий універсали Української Центральної Ради і чотири записки генерала Табуї, комісара французької республіки при українському уряді до шановного автора, як голови Генерального Секретаріату.

Возняк Михайло: Початки української комедії. (1619—1919). Видання „Всесвітньої Бібліотеки“ під редакцією Івана Калиновича. No. 19. Львів, 1920, 8°, 252 стор. Ціна 20 кор.

Як раз в 1919. році минуло триста літ від того часу, як в Камінці Струмівській, на ярмарку — виставлено першу українську інтермедію Якова Гаватовича, з того часу і починається доба української драми. Праця проф. Мих. Возняка має такі розділи: I. Народження українського театру, стор. 5—17; — II. Інтермедії з драми Якова Гаватовича („Продав kota в мішку“ і „Найкращий сон“), стор. 17—39; — III. Інтермедії з кінця XVII. й початку XVIII. віку, стор. 39—50; IV. Інтермедії на вершку свого розвитку, стор. 50—75; — V. Інтермедії з драми Юрія Кониського:

стор. 75—84; — VI. Кінець інтермедії, стор. 84—87; — VII. Носителі українських інтермедій (маандрівні школярі и дяки), сторона 87—94; — VIII. Різдвяні й великодні вірші та діяльогі (Памви Беринди), стор. 94—131; — IX. Завязки сатиричної побутової комедії, стор. 131—138; — X. Український вертеп, стор. 138—165; — XI. Закінчення, стор. 165—170; — XII. Приписки (подають джерела, якими покористувався проф. М. Возняк), стор. 171—179. На кінці своєї праці помістив шан. автор „Зразки інтермедій, діяльогів і різдвяних та великодних віршів“, — сторона 180—240, до яких додав „Замітки“ — пояснення, стор. 241—245 і словарець менше зрозумілих слів, стор. 246—250.

Галуцинський Михайло: Народня освіта й виховання народу. Методи й цілі. Загальна бібліотека тов. „Прогресу“, No. 2. Львів, 1920, 8°, 34 сторони. Ціна 4 кор.

Попередньо друкувалася праця дир. М. Галуцинського, в жіночому часопису „Наша Мета“ (Львів, 1919. р.), яку автор тут поширив і доповнив, особливо відомостями з бібліографії. По вступних увагах обговорює автор народні читанки, займається діточими садками, товариствами, бібліотеками, щадничими касами і. т. п. Далі, поучає, як закладати курси для неграмотних, як улаштувати популярні виклади і відчити, як закладати людські університети, народні читальні й бібліотеки і взагалі, як вести пляново просвітньо-культурну роботу серед нашого народу.

Дятлів Петро: Володимир Ульянов (Н. Ленін). Видання „Комуністичної бібліотеки“, No. 2. Відень, 1920, 8°, 8 стор. — Ціна незначена.

Це коротенька біографія провідника російської революції 1905. і 1907. р., яку Дятлів переказує на підставі брошури виданої в Москві, 1918. році. До біографії додано портрет Леніна.

Карпенко Єлисей: Момот Нір. Трагедія (в 5. діях). Видавництво „Театр“. Київ-Відень, 1920, 8°, 48 стор. Драматичні картини з часу великої революції на Україні, де герої гинуть для таємно-будучого щастя українського народу. Див. рецензія доктора Остапа Грицяя: З письменства і мистецтва, у „Воля“, — Відень, 1919, том VI, число 3, стор. 109—115.

Карпенко Єлисей: Осінньої ночі. Трагедія (в 1 дії). Видавництво „Театр“. Київ-Відень, 1920, 8°, 16 стор. Сюжетом — повільне конання старої матері і очікування ратунку від когось незвісного, — протест мужицької душі проти панщини життя. Див. рецензія доктора Остапа Грицяя: З письменства і мистецтва. „Воля“, Відень, 1919, том VI., число 3, стор. 109—115.

Карпенко Єлисей: Святого Вечера. Драма (в 1 дії). Видавництво „Театр“. Київ-Відень, 1920, 8°, 16 стор.

Вижидання матері, та дівчини-покритки „Його“ у святій вечір. А він став паничем, позабув на їх, при боці паночки з міста...

Лист до редакції.

Високоповажані Товариші.

В числі 4. віденського журналу „Воля“, між иншим, була надрукована замітка про мою участь в так званому „Союзі руського народу“.

Дозвольте мені, шановні товариші, на сторінках Вашого видання подати українському громадянству деякі інформації відносно цієї справи, а саме:

Згадана замітка абсолютно не відповідає дійсности. Ніколи і ні в якій формі я не був зв'язаний з російськими чорносотенними організаціями.

В цілях найбільшого освітлення цієї справи я передавав її під розгляд авторитетного суду чести, але на мій жаль автор замітки, редактор журналу „Воля“ В. Піснячевський від суду чести відмовився.

Прийміть товариші мої запевнення правдивої пошани. •

І. Штефан
був. міністер України.

Відповідальний редактор: З. Адельбергер. — З друкарні Вальдгайм-Еберле А. Т. Відень, VII., Seidengasse 5.

Приймається передплату і замовлення на український незалежний журнал політики, літератури і мистецтва

„НА ПЕРЕЛОМІ“

Виходить у Відні, і. 10. і 20. кожного місяця числа, в об'ємі 4—5 аркушів. Під редакцією О. Олеса. Ціна одного примірника:

в Австрії, Галичині, Польщі 15 кор.	в Італії 3 ліри
„ Чехословаччині 10 ч. кор.	„ Швейцарії 2 шв. фран.
„ Югославії 10 динар	„ Франції 3 фр. фран.
„ Німеччині 10 мар.	„ Америці 1/2 дол.

Передплату треба надсилати до Адміністрації журналу: Administration „Na Perelomi“ Wien, I., Krugerstrasse 5; Адреса Редакції: Wien I., Hotel Royal Nr. 25.

Abonnement und Bestellungen für die ukrainische unabhängige Zeitschrift für Politik, Literatur und Kunst

„NA PERELOMI“

werden entgegen genommen. Die Zeitschrift erscheint in Wien am 1. 10. und 20. eines jeden Monats unter der Leitung O. OLES. Preis pro 1 Exemplar:

in Österr., Ung., Galizien, Polen 15 Kr.	in Italien 3 Lir
„ Cechoslovakie 10 C.-Kr.	„ Schweiz 2 Schw. Frc.
„ Jugoslavien 10 din	„ Frankreich 3 Fr. Frc.
„ Deutschland 10 M.	„ Amerika 1/2 Dol.

Anmeldungen für Abonnement und Geldsendungen sind an die Administration „Na Perelomi“ Wien I., Krugerstrasse 5 zu richten. Adresse der Redaktion: Wien I. Bezirk Hotel Royal Nr. 25.

„NA PERELOMI“

Revue ukrainienne indépendante pour politique belles lettres, arts. Parait chaque 1. 10. et 20. 4—5 mots feuilles. Rédacteur O. OLES. Prix d'un exemplaire:

En Autriche, Galicie et Pologne 15 conr.	En Italie 3 lire
„ Tchechoslovaquie 10 T.-S.	„ Suisse 2 fr. suisses
„ Yougoslavie 10 din.	„ France 3 franc.
„ Allemagne 10 marks.	„ Amérique 1/2 \$

S'abonner a l'administration de la revue „Na Perelomi“ Wien I., Krugerstr. 5. Adresse de la Rédaktion Vienne I. Hotel Royal Nr. 25.

Приймається передплата на
УКРАЇНСЬКИЙ ГУМОРИСТИЧНИЙ І ІЛЮСТРОВАННИЙ
ЖУРНАЛ

„СМІХ“

Виходить у Відні 2 рази на місяць, кожного 1. і 15. числа,

під редакцією:

ВАЛЕНТИНА.

Ціна одного примірника:

в Австрії, Угорщині, Галичині і Польщі	10 Кор.	в Італії 2 лір.
„ Чехо-Словаччині 6 ч. Кор.	в Швейцарії	1 шв. фр.
„ Юго-Славії 6 дін.	в Франції 2 фран. фр.
„ Німеччині 6 Мар.	в Америці 25 цент.

Зголошення передплати і гроші надсилати до Адміністрації журналу:
Administration „Smich“ in Wien, I. Krugerstraße Nr. 5. Адреса Редакції:
Wien, I. Hotel Royal Singerstraße 3. Zimmer 25.

В П Е Р Е Д

Орган української соціал-демократичної партії.

ВИХОДИТЬ КОЖНОГО ДНЯ У ЛЬВОВІ.

Ціна одного примірника у Львові і на про-
вінції 1 польська марка (1 корона 40 сотики).

Передплата на 1 місяць 24 польських марок (34 кор.)

Передплата на 3 місяці 70 польських марок (100 кор.)

Адреса редакції та адміністрації:

Л Ъ В І В, В У Л И Ц Я Р У С Ь К А Ч. 3.

Виходять з друку:

1. Найя з джунглів. Оповідання Г. Гасенка, 74 чорних малюнків і 4 в фарбах.
2. Статистично - Географічна мапа України. Г. Гасенка. На німецькій і українській мовах. II видання при стівучасті проф. д-ра С. Рудницького.
3. Світова мапа з розміщенням Українців по всьому світу. Г. Гасенка. З додатковими таблицями і мапою державних колоній України. По українськи, французьки і німецьки.
4. Світовий мир на Україні. Плакат для пропаганди Г. Гасенка. На українській, французькій, англійській і німецькій мовах.

Замовлення і запитання надсилати на тимчасову адресу:

Wien, I., Pestalozzigasse 3.
Verlag „Po Switu“.

**УКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
АЕРОКЛЮБ**

Звертатися письменно і надсилати матеріали і всякі запитання на адресу часопису „Український літун“:

Wien, I., Pestalozzigasse 3.

**ВИДАВНИЧЕ ТОВАРИСТВО
„ДЗВІН“ І „УКРАЇНСЬКА ШКОЛА“**

Головні склади:

КИЇВ, Бесарабська площа ч. 2. Товариство „Дзвін“

ХАРЬКІВ, Петрівський пер. ч. 18. Українська книгарня „Дзвін“.

WIEN, IX. Porzellangasse 19. Jurij Tischtschenko.

————— Каталоги висилаються даром. —————

**Перша Українська кравецька робітня.
ТЕОДОРА САВУЛИ у Відні, I., Riemergasse 2.**

виконує совісно й дешево всякого рода мужські вбрання, костюми і. н. після найновіших англійських фасонів. Великий вибір англійських сукон на екладі.

